

ИКОНОМИКА

брой 46 / февруари 2015 г. / цена 5 лв.

НАПРЕД КЪМ
БЪДЕЩЕТО

ДИМНА
ЗАВЕСА НАД
ПЕНСИОННИТЕ
ПРОМЕНИ

ПРИЛОЖЕНИЕ
ОДИТ

ПРИЛОЖЕНИЕ
ВИНО&ЛЮБОВ

Доц. д-р Григорий Вазов:

РЕФОРМИТЕ ИЗИСКВАТ СМЕЛОСТ

ECONOMYMAGAZINE.BG С НОВА ВИЗИЯ В МРЕЖАТА

Четете на EconomyMagazine.bg
пълния архив на списание
„Икономика“ на български,
руски и английски език

Обмяна на Валуты

Говорим на всички езици

Сега Пощенска банка Ви предлага безкасово обслужване на сметки и търговия в китайски юани

www.postbank.bg | ☎ * 7224

8

8 | ТЕ ГОВОРЯТ
Напред към бъдещето

20 | ИНТЕРВЮ
Доц. д-р Григорий Вазов: Реформите изискват смелост

26 | ГЕОПОЛИТИКА
България е извън голямата геонергийна игра

30 | ЛИЧНОСТИ
Акад. Стефан Воденичаров: България се лута без цел и посока

34 | УПРАВЛЕНИЕ
Димна завеса над пенсионните промени

20

38 | ПАРТНЬОРСТВО
Н.Пр. Емил Каримов: Азербайджански инвеститори биха участвали в рентабилни проекти в България

42 | Отваряме българско представителство за бизнеса в Баку

44 | ЛИДЕРИТЕ
Спирос Номикос: Успехът и провалът са две страни на една монета

46 | ПРЕДПРИЕМАЧ
Скок в неизвестното

ПРИЛОЖЕНИЕ ОДИТ

50 | Изискванията към счетоводителите и одито-

49

рите стават все по-високи

52 | Предстои реформа на одиторската професия

54 | Опитът, а не образованието, е водещ в одита

56 | РЕГИОНИ
Пламен Стоилов: Привличае бизнеса с инвестиции в инфраструктура

59 | ЕЛИКСИР
Дом на виното в София

60 | ПОРТФЕЙЛ
Бърз растеж с Empower Capital

62 | СТАРТЪП
Онлайн МайсторПлюс

64 | Писател в сянка

80

66 | КАДРИ
Инвестиция в хора

68 | ТРАНСПОРТ
Крузите все по-значими за Пристанище Бургас

71 | Големите инфраструктурни проекти през 2015-а

72 | СЕКТОР
Горчивият път до сладкия мед

76 | ЗАЛАГАНИЯ
Кипър става средиземноморски Лас Вегас

80 | БИЗНЕС С КАУЗА
Магията innocent

84 | ВИЗИОНЕРИ
Рецептите за успех на

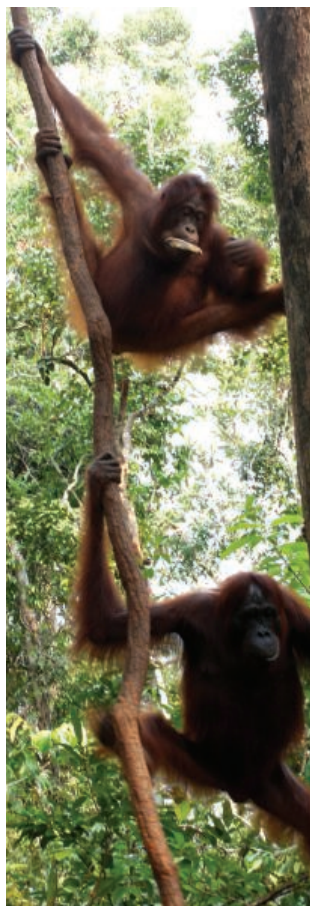

Напред в бъдещето

112

Питър Тийл
88 | ПРОГНОЗИ
Технологиите на
2015 година
91 | ТЕХНОЛОГИИ
Новите азиатски
технологични тигри
94 | Пламен Генчев:
Бъдещето е на
интерактивните услуги
96 | Хакери
пред портите
99 | Глобалната
мрежа става
регионална
102 | МАРКАТА
35 долара за
логото на Nike

118

104 | РЕТРО
Най-скъпата компания
в световната история
106 | Сребърният крал
Нелсън Хънт
108 | Кървавото
богатство на Ал Капоне
112 | МУЗИКА
Магьосникът на бийтбокса
114 | СЦЕНА
Артистът, който
докосва зрителите
116 | ГАЛЕРИЯ
В Мраморния град
на изкуствата
118 | ПЪТЕШЕСТВИЕ
В джунглата на Борнео

Да се предвиди бъдещето е предизвикателство, което е по силите на малцина. Особено днес, когато технологиите вече са неразделна част от живота ни и навлизат, променяйки го със скорост, невиджана в последните столетия, вероятно от индустриалната революция насам. „Икономика“ потърси за мнение предприемачи, изобретатели, учени, хора с визия, които да изразят своята представа за бъдещето, което бързо се приближава към нас. Ще станат ли възможни неща, които засега ни се струват научна фантастика, като телепортирането, машината на времето, широкото навлизане на изкуствен интелект? Отговорите ще намерите в темата на броя.

За връзката между образование, бизнес и технологично развитие разговаряме с доц. д-р Григорий Вазов – лице от корицата на броя, и с акад. Стефан Воденичаров, председател на Българската академия на науките.

Гостуват ни Н. Пр. Емил Каримов, посланик на Азербайджан в България, и Димитър Братанов, председател на двустранната търговско-индустриална палата.

На страниците на списанието ще намерите много вдъхновяващи истории на български и световни предприемачи, ще научите коя е най-голямата компания на всички времена, предлагаме ви и още много любопитни материали.

Приятно четене!
НЕВЕНА МИРЧЕВА,
главен редактор

FOR
FREE

Online Magazine
economymagazine.bg

„Икономика“ стана част от КРИБ

Списание „Икономика“ вече е част от клуба на най-големите български предприемачи. Издателят на списанието и на сайтовете Ecomomagazine.bg, Economic.bg и Kmeta.bg - „Бранд Медия България“ ЕООД, бе приет за член на Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) с решение на Управителния съвет от 21 януари 2015 г. На същото заседание бяха утвърдени кандидатурите за членство на 42 компании, сред които и множество наши колеги от медийния бранш. Новият председател на КРИБ г-н Кирил Домусчиев обяви за цел на организацията да бъде още по-отворена към бизнеса и обяви, че вече постъпват десетки кандидатури за членство от български компании.

КОНФЕДЕРАЦИЯ
НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ
И ИНДУСТРИАЛЦИТЕ
В БЪЛГАРИЯ

ПИБ финансира бизнес таланти

„Проектно финансиране на бизнес таланти“ е новата категория в конкурса „Най-добра българска фирма на годината“, организиран от Fibank (Първа инвестиционна банка). Банката ще предостави финансова подкрепа на победителите, за да стартират и развият свой собствен бизнес. Поради нарастващия интерес към новата категория крайният срок за участие е удължен до 1 март 2015 г. Всеки подаден проект ще бъде обстойно разгледан и оценен от специално жури. В новата категория участие може да вземе всеки пълнолетен български гражданин, като попълни кратък въпросник, чрез който ще запознае журито със своята бизнес идея. Желаетелите да се включат в нея могат да представят своите идеи на www.naidobrafirma.bg.

Конкурс за студентско есе на Българска макроикономическа асоциация

Българската макроикономическа асоциация обявява за 12-а поредна година конкурс за студентско есе на тема „Икономика с дефлация: дълг, конкурентоспособност и растеж“. В конкурса могат да участват всички български студенти, обучаващи се в бакалавърска и магистърска степен в местни и чуждестранни университети, които имат интерес в областта на икономиката. Есетата могат да бъдат

написани на български или на английски език, да са с обем до 20 000 знака, включително интервали, библиография и приложения. Те ще бъдат оценявани от комисия, определена от Управителния съвет на БМА. Победителят ще получи еднократна стипендия за обучение в размер на 750 лв.

Есетата трябва да се изпращат на e-mail: bma@bma-bg.org. Крайният срок е 16 март 2015 г.

INVESTMENT

Трудно ли се ориентирате при следните факти:

- ▶ Япония и ЕС са на прага на дефлация,
- ▶ Основните лихви на редица централни банки са на исторически минимуми,
- ▶ Номиналната доходност по редица правителствени облигации е отрицателна,
- ▶ Доходността на българските депозити и ДЦК също е рекордно ниска и спада,
- ▶ Редица германски и американски банки сключват депозити с отрицателна лихва,
- ▶ Инвестиралиите в гръцки правителствени облигации изгубиха над 50%,
- ▶ Негарантираните депозити във втората най-голяма банка в Кипър бяха обезценени с 40%,
- ▶ Негарантираните депозити в КТБ ще бъдат частично възстановени,
- ▶ Петролът се срива с повече от 30% за по-малко от половин година,
- ▶ Руската рубла е на рекордни минимуми спрямо еврото и долара.

**Заедно ще намерим решение
за Вашите инвестиции!**

**BULL
TREND**
BROKERAGE LTD

Напред към БЪДЕЩЕТО

*Науката, фантастиката и
фантазията на хората дви-
жат технологичното развитие*

Татяна Явашева

Да прогнозираш бъдещето е предизвикателство, а да предвидиш какво ще се случи с технологиите, кой и как ще преобрази живота на човечеството, е приключение на мисълта. Но освен че е занимателно, то може да е и твърде полезно. Факт е, че технологиите все по-уверено навлизат в бита и все по-голямо става изобилието от смартустройства и решения, които се превръщат в неразделна част от живота ни. Усещаме как сме се сраснали с новостите, когато внезапно установим тяхната липса, или когато настъпи нежелан срив в някоя система и загубим достъп до нея. Но за да се развиваме, трябва да мечтаем. Иначе нямаше да има електричество, сметачни машини, компютри, радио, телевизия, самолети, подводници, сателити...

Ези - тура

Развитието зависи от неочакваните пробиви на отделни изобретатели, учени, компании, които обаче може да доведат след себе си драматични промени. При замяната на една технология с друга винаги има засегнати, но и печеливши. Така през последните години сме свидетели как дигиталните технологии изместиха аналоговите и как комуникацията между хората съвсем не е онова, което беше. Интернет поколението дори и не иска да си представи живот без глобалната мрежа. По същия начин не се замисляме какво, например, би се случило, ако двата блока на АЕЦ „Козлодуй“ внезапно спрат. Всъщност идеята за интернет е на фантаста Артър Кларк, който смята, че може да се създаде система за телекомуникация чрез спътници, разположени на геостационарна орбита, която би позволила да се създаде глобална система за връзка. Самият той обаче не се е надявал, че тя ще се реализира в рамките на неговия живот.

Патерица на науката

Много от идеите във фантастичните романи се върнаха в реалност, което е показателно, че наука може да се ражда от фантастиката, както и фантастиката да се опира върху някои научни разработки. Фантастиката създава измислени светове и реалности и се твърди, че се е зародила още когато човекът е започнал да използва въображението си. Артър Кларк смята, че фантастиката е художествената патерица на науката. Фредерик Пол по свой начин допълва представата: „Аз се занимавам с фантастика, защото няма друга литература, която в такава степен да има общо с реалността. Ние искаме да помогнем на човечеството да разбере какви промени го очакват.“ А Жул Верн, определен като бащата на класическата научна фантастика, предвидил: „Ще мине много време и нашите телефони и телеграфи ще изглеждат смешни... Ако знаете как съжалявам, че ще трябва да свърша така рано земния си път и да се простя с живота на прага на една епоха, която предлага чудеса.“ Явно има някаква тайна как невероятните идеи стават реалност. Тя навярно е в това, че всичко, което някой

визуализира и успее да го представи по атрактивен начин така, че да се породи силен интерес към него, то мисловната конструкция може и да се материализира. И както Жул Верн предвиди, телефоните днес са заменени от смартфони, а телеграфите отстъпиха място на свързаността и възможностите, които дава интернет за обмен на данни.

Глобална свързаност

Безжичното зареждане на батериите изглежда направо фантастично, но идеята не е никак нова. За своите експерименти в областта говори още Никола Тесла в края на XIX в. Вече е предложено решение и с помощта на магнитна индукция това ще може да става. Но ще мине време, докато технологията се развие и добие масовост. Ако има безспорни тенденции, които ще се развиват в бъдещето, то в една от тях попада т.нар. „интернет на нещата“. Технологиите ще позволят ежедневно употребявани предмети като телефони, автомобили, домакински уреди, дрехи дори да имат безжична връзка с интернет чрез интелигентни чипове и по този начин ще може да събират и обменят данни помежду си. Според предвиждания на американската компания за технологични изследвания Gartner през 2020 г. земята ще бъде покрита с 25 милиарда автономни уеб свързани устройства, които ще си сътрудничат, за да служат на човечеството.

Кой ще разсече възела

Писаното слово остава и след време може да се прави сравнение между прогнозите и промените, които в онзи следващ момент вече са настъпили. Преди 100 години хората са имали трудности с придвиждането, а днес имаме проблеми, свързани с паркирането. Щом има проблем, някой ще предложи решение. И то може да не е свързано с паркингите, както днес никой няма грижа за изхранване конете на файтонджиите.

Развитието продължава

Машината на времето, телепортирането, откриването на нови светове продължава да витае във фантазиите на човечеството. Американският визионер Елън Мъск събира най-много очаквания, че предвижданията му и предприемаческият му хъс за революционно нови технологии ще повлияят на развитието. Някъде напред във времето е отговорът на въпроса дали термоядрен реактор ще реши енергийните нужди на човечеството, или бъдещите поколения ще разчитат на водорода, а може би изцяло нова технология ще сложи край на игрите с енергийните ресурси. Едно е сигурно - технологиите ще продължат своя триумф, но за да може човечеството да ги развива и да ги ползва, образованието трябва да спре да тича на куц крак.

**Списание „Икономика“ потърси футуролози, учени, предприемачи, експерти и представители на технологични компании, за да направят своеобразен опит за телепортиране във време, което предстои да настъпи. **

ФОТО: СТОЯН ЙОТОВ

Ивайло Симов е управляващ партньор на фонда Eleven. От 15 години се занимава с инвестиции чрез дялово участие, като зад гърба си има повече от 100 инвестиции за над 100 милиона евро

Ивайло Симов:

Очаквам бум на персоналните летателни апарати

Такива прогнози за бъдещето почти винаги са грешни, но това не ми пречи да споделя какво ми се иска да видя в близко време. Според мен информационните технологии вече имаха своето бурно и успешно развитие и ще продължат да правят ежедневието и работата ни по-лесни, но много други индустрии би трябвало да навакнат с подобни бързи стъпки.

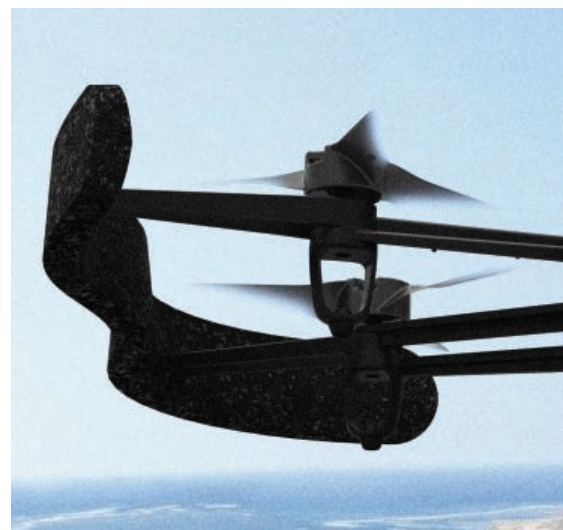
Нещо, което вече се случва, е „електрификацията“ в автомобилната индустрия и появата на електрически коли, съизмерими с бензиновите си събратя. Следващата стъпка е създаването на „народен“ електромобил. Именно от тази индустрия идва и Елън Мъск (Elon Musk) - най-влиятелният предприемач, изобретател и визионер в днешно време. Вече има и интересни разработки на електрически скутери като Gogogo, но всъщност аз бих искал да видя първите масови персонални летателни апарати. С две думи, очаквам да се придвижваме по-лесно, по-бързо и по-екологично.

Понеже самият аз имам деца, живо се интересувам от проблемите в образованието и остарялата система в цял свят. Вече се надигат гласове за по-индивидуален подход, насърчаващ силните страни на децата, както и за по-умно използване на всички съвременни технологии. А такова развитие би мог-

ло наистина да е предпоставка за едно по-добро бъдеще.

Не на последно място, рано или късно някой, или по-скоро много на брой малки компании, ще разбият хегемонията в закостенели сектори като фармацевтичните компании и петролната индустрия, съответно ще допринесат да сме по-здрави и да живеем в един по-чист свят. Всъщност по същия начин, по който компании като Google, Facebook, Amazon, стартирали преди десетина години от гаражи или поне от нулата, промениха статуквото в технологичния сектор, днес не е толкова немислимо няколко младежи с визия тотално да променят и други индустрии. [\[1\]](#)

След
напредъка в
информационните
технологии вече
не е немислимо
няколко младежи
с визия тотално да
променят и други
индустрии

Проф. д-р Ставри Ставрев:

Нанотехнологиите започват своето настъпление

Преди век и половина великият Зола възкликва „Като гледам как нараства броят на файтоните в Париж, мисля, че скоро половин Франция ще гледа овес за конете“. Файтоните обаче отдавна се превърнаха в атракция, а в целия цивилизован свят се планират и разработват нови технологии. През 2014 г. производството на наноматериали достигна 2 трилиона долара и като учен съм убеден, че нанотехнологиите ще са в основата на бъдещото развитие на науката и резултатите ще бъдат широко внедрявани от бизнеса. Тези технологии ще служат за създаването на новите материали, които ще намират все по-голямо приложение във фармацията и медицината, електрониката, селското стопанство, екологията, отбранителната индустрия. В производство ще влязат защитни функционални покрития за строителството и машиностроенето, композиционни материали с наноапълнителни, свръхпластични полимери и свръхтвърда керамика, нановъглеродни материали за инструменти и манипулатори. В употреба ще навлязат наномембрани, филтри и катализатори, нанодатчици и сензори. Наноматериали и нанотехнологии ще се ползват при защитата на ценни книжа, лични документи, скъпоценни камъни. Вече има успехи при създаването на наноматериали

Проф. д-р Ставри Ставрев е специалист по нанотехнологии. Той е председател на научния съвет "Нанодиаменти и нановъглерод" към Дружеството по въглерода на Руската федерация

СТАВРИ СТАВРЕВ

След 20 години човечеството ще ползва квантови суперкомпютри и нанороботи, екосферата ще се насити с молекулярни санитарни

тип „хамелеон“ със зададени специални свойства, които се менят от външната среда. Наноматериали ще се ползват за преобразуване и съхранение на енергията (горивни елементи, резервоари на водород), ще се правят биоактивни материали и умни импланти. След 20 години човечеството ще ползва квантови суперкомпютри и нанороботи. Има дори очаквания „естествените машини“ за производство на храна, каквито са растенията и животните, да бъдат заменени от молекулярни роботи. Екосферата ще се насити с молекулярни санитарни, които ще я чистят от всички отпадни продукти. В медицината ще се появят молекулярни лекари роботи, които ще живеят постоянно в човешкия организъм. Те ще отстраняват възникващи проблеми, в това число и генетични. Има дори очаквания, че през втората половина на XXI век хората ще са близо до безсмъртието. **И**

Александър Трифонов:

Предстои разработването на вълновите технологии

Скоро ще бъдем свидетели на приложението на вълновата форма на материята. Още през 1923 година френският физик и нобелов лауреат Луи дьо Бройл изказва смелата хипотеза, че всички форми на материята имат свойства както на частици, така и на вълни. Тези вълни са наречени вълни на материята или вълни на Дьо Бройл. Хипотезата се доразвива от австрийския физик Александър Шрьодингер. Това откритие позволява да се обяснят редица ефекти като предаването на информация между материални тела. Позволява да се идентифицира съставът на различни тела без използването на най-прецизни микроскопи, а също така да се предава информация, която да изменя свойствата и поведението на обектите. Вече има патенти за обработка на вода чрез информационното ѝ въздействие и по този начин може да се прави ефикасно лечение. На базата на вълните на материята ще може да се разработят нови технологии за пренос на енергия, за транспортиране на хора и товари. Този подход ще даде възможност по-бързо да разкрием същността на гравитацията, на вълновите полета около Земята и постепенно да започнем да овладяваме четвъртото измерение. Вярвам, че бъдещето е във вълновите технологии, но се надявам те да не бъдат използвани за предизвикване на апокалипсис.

Ще се развие новото направление клеитроника за програмиране свойствата на материята

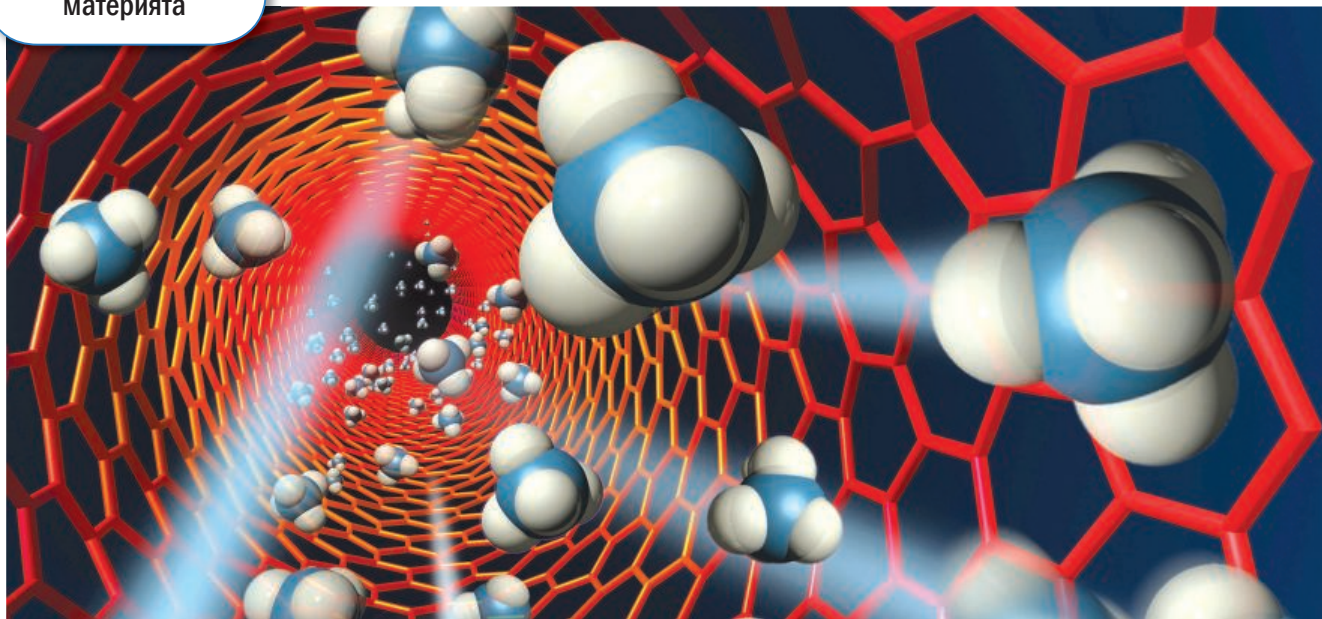
Навлизането във все по-ни-

Александър Трифонов е сертифициран консултант по управление

ски нива в структурата на материята – засега чрез нанотехнологиите (10^{-9}), ще позволи да се създават нови материали, ще се развие новото направление клеитроника, свързана с програмиране свойствата на материята. Предстои усвояването на фемто (10^{-15}) технологиите. Вече се работи върху така наречената АБ материя, която може да издържа на температура в милиони градуси.

Все повече ще се обръща внимание на водата като източник на енергия, като лекарство, като медиатор между човека и природата (жива и нежива). Водата е ключ към усвояването на информационните полета около нас и към тяхното управление. [И](#)

Мариана Тодорова:

Приближава времето на дизайн бебетата

Много са откритията, които ще повлияят необратимо на човечеството. Пълното разчитане на човешкия геном ще позволи на хората да знаят предварително степента на вероятност да развият дадена болест. Медицината ще става все по-превантивна, като ще се стигне и до появата на „дизайн бебета“ с предварително заложили характеристики от техните родители.

Усъвършенстването и разширяването на възможностите на човешкото тяло и интелект, което се обобщава чрез концепцията за posthumanist (стадият отвъд чисто човешкото), ще бъде постигнато по няколко начина – имплантиране на чипове в нервната система, клониране на органи, отглеждане на органи от стволови клетки, произвеждане на органи от 3D и 4D принтери. Подобряването на физиката и приближаването ѝ до безсмъртието не трябва да се подчинява на сега доминиращия технологичен абсолютизъм. Необходимо е паралелно с това да се изследват все повече неувимите същности, каквото е съзнанието, и как то би реагирало на подобни физиологични промени.

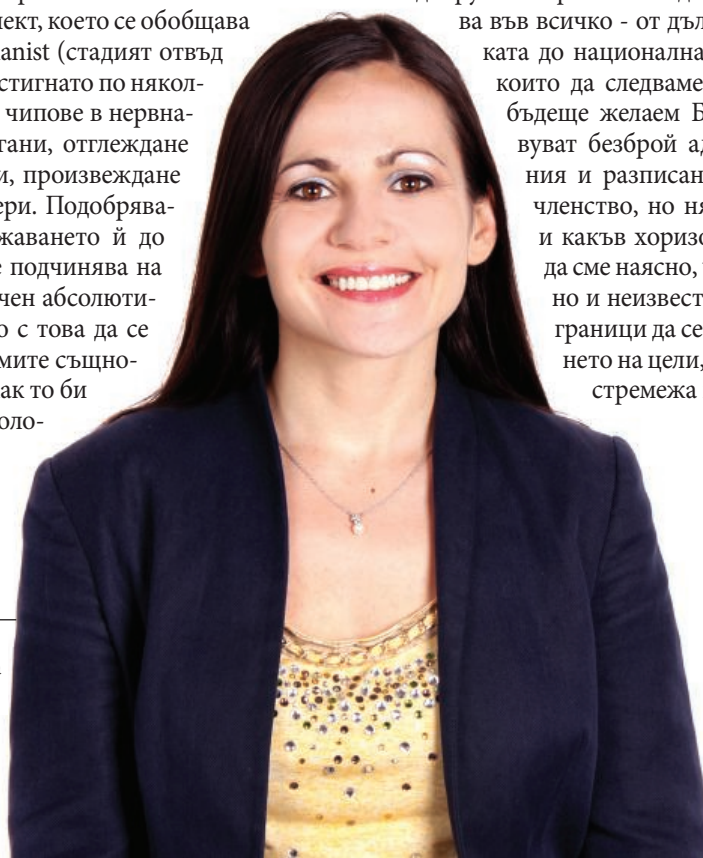
Оптимистичният глобален тренд за 2015 г. най-общо е: намаляване на детската

Мариана Тодорова е футуролог. Тя е депутат от парламентарната група на АБВ

смъртност и на крайната бедност и глад, увеличаване на хората с висше образование, нарастване продължителността на живот, повишаване броя на самонаетите хора със свободни професии.

В България рядко чертаем оптимистични образи на бъдещето. Ние сме по-скоро вторачени в миналото, често го натоварваме с носталгия към безвъзвратно изгубеното добруване. Кризата на идеите за бъдещето се проявява във всичко – от дългосрочна визия в политиката до национална доктрина за приоритети, които да следваме. Липсва представа какво бъдеще желаем България да има. Съществуват безброй административни изисквания и разписания за нашето европейско членство, но няма дебат какви ценности и какъв хоризонт ни носи това. Добре е да сме наясно, че бъдещето освен отворено и неизвестно, би могло в определени граници да се програмира чрез поставянето на цели, които да осъществяваме в стремежа към нещо по-добро. **И**

Пълното разчитане на човешкия геном ще даде яснота за болестите, които може да се развият във всеки организъм

Цветан Алексиев е изпълнителен директор на „Сирма Груп Холдинг“ и на „Сирма Солюшънс“ АД, председател на СД на „Сирма Солюшънс“ и „Сирма Бизнес Консултинг“, член на СД на „Датикум“ АД

Цветан Алексиев:

Задава се бум на смарт-технологиите

Инжектирани в тялото нанороботи ще премахват отлагания по кръвоносните съдове, ще елиминират и ракови клетки

Само за 20 години новите технологии промениха коренно живота ни, а това е пренебрежимо малък период в историята на човечеството. Интернет и мобилните комуникации преобразиха и начина, по който общуваме. Много от нещата във фантастичните романи вече са реалност. Следователно идва време за останалата част. Това, което смятам, че ще се случи, е:

Енергията

Има признаци, че в недалечно бъдеще ще направим пробив в начините за съхраняване на енергия. Това ще отприщи големи промени в много области: масово навлизане на електрически автомобили и преминаване към електричество на всички останали средства за придвижване – от летателни апарати до инвалидни колички. Всъщност при наличие на достатъчно мощен независим източник на енергия ще има екзоскелетни роботизирани системи, които ще позволят на инвалидите да водят почти пълноценен начин на живот. Очаква се масово навлизане на дроните в различни сфери на живота - за куриерски доставки, за осигуряване на комуникационна свързаност в отдалечени райони, за наблюдение, а дори и за снимане на нашите забавления.

Компютърни технологии

Напредването на технологиите за компютърно зрение ще доведе до създаването на автономни автомобили, на които само ще задаваме началната и крайната точка на пътуването. Ще се появят роботизирани средства за масов транспорт. При наличие на мощни батерии, с развитието на алгоритмите за анализ на изображения, на семантичните технологии и алгоритмите за разпознава-

не на говор само крачка ще ни дели от появата на андроида, домашни работи и роботизирани офис асистенти. Все повече се работи в „интернет на нещата“, което ще доведе до „умни“ къщи, поддържащи уюта и чистотата, които ще се грижат за забавленията ни и за това да бъдем информирани и свързани към интернет навсякъде вкъщи, ще пестят енергия, ще извършват автоматично поръчки на хранителни продукти и т.н.

Напредъкът в посока на augmented reality ще ни позволи да получаваме допълнителна информация за всичко, което виждаме и чуваме на стъклата на очила, които носим, или върху оптични лещи. Тази технология ще бъде идеален асистент за хирурзи - докато оперират, ще получават информация за състоянието на пациента директно върху очилата. Тя е подходяща и за технически персонал по поддръжка на машини и съоръжения, където схеми на електрониката или механичен чертеж ще се съвместяват директно с визуалната информация.

Развитието на технологиите за виртуална реалност ще промени коренно начина ни за забавления чрез сензорни 3D очила. Наличието на все по-развити виртуални светове в комбинация с хардуер за симулиране на виртуална реалност – очила, нанокостюми, които предават към тялото ни и обратна връзка за усещане на температура и допир, развитието на комуникационен интерфейс мозък - машина ще накара хората да прекарват все повече време в измислени светове.

Нанотехнологии

С развитието на нанотехнологиите се появяват висо-

котехнологични и „умни“ дрехи. Материали на основата на нанотехнологии бързо навлизат във всички области. Пример е материалът графен, за който учените все още търсят безброй приложения, възможни заради неговите уникални свойства. Може би скоро инжектирани в тялото нанороботи ще премахват отлагания по кръвоносните съдове, ще елиминират и ракови клетки.

Биология и медицина

Отдавна човечеството се стреми да увеличи продължителността на живота, да забави стареенето, да намери лек за рак и спин. Компютърното моделиране все повече навлиза в процеса на разработка на лекарства, повишавайки ефективността им и намалявайки драстично срока за пускане на даден медикамент. Заедно с технологиите се развива и телемедицината – ползват се устройства, чрез които неквалифициран персонал извършва базови изследвания на пациент, докато лекар специалист наблюдава, диагностицира и назначава лечение дистанционно през интернет. Един ден във всяка къща ще има персонални медицински устройства, възможно е всеки да разполага с лични преносими устройства – например медицинска гривна за дистанционен мониторинг на здравословното му състояние и за ранно откриване на здравословни проблеми.

Физика и космически изследвания

Изследванията в областта на теоретичната физика ни помагат да разбираме все по-добре Вселената. Напоследък има бум на космическите изследвания – голямата новост е появата на частни компании и частни космодруми. Първите полети на космически апарати, построени от такива организации, вече са факт. Появиха се нови амбициозни играчи на космическата сцена – Китай, Индия, Япония. Въпрос на близко бъдеще е изграждането на постоянна база на Луната и пилотиран полет до Марс. След 30 години застой,

изглежда, че човечеството пак тръгва към звездите.

Творчество

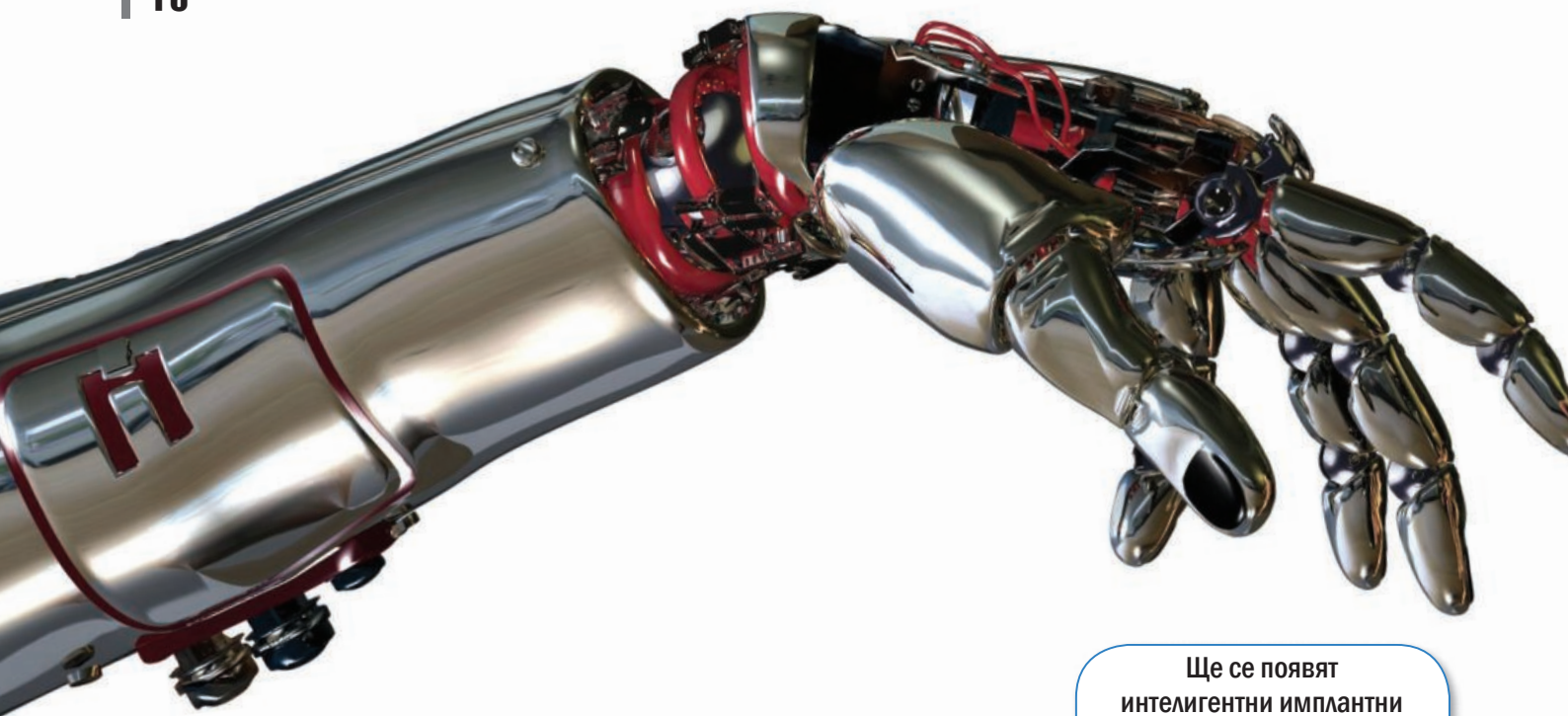
Феноменът на ХХ век – интернет – вече драстично ни промени. Мозъкът на хората от интернет поколението работи в режим на постоянно „прескачане“ от една задача към друга. Развитието на интернет се отрази и върху творческата работа. Всичко се глобява от парчета информация, които присъстват в мрежата, и по този начин във всеки проект, задача, документ или произведение участват много създатели. Философски погледнато, все повече вървим към колективно съзнание (разум). Тук е добре да споменем и опитите за създаване на изкуствен интелект. Все още сме далеч, но се надигат гласове дали един самоусъвършенстващ се и неконтролируем изкуствен интелект няма да изчисли, че несъвършените хора са излишни и са пречка за развитието му.

Чета фантастични романи от поне 35 години и виждам как почти всяка фантастична идея от тях стана реалност – изключение засега са междузвездните полети и телепортацията. Фантастично е, но пък десет години при сегашните темпове на развитие са наистина много време. **И**

”
Много от идеите във
фантастичните романи
вече са реалност –
изключение засега са
междузвездните полети
и телепортацията

“

Ще се появят
интелигентни имплантни
устройства, които постоянно
ще следят показателите на
всички органи на тялото

Ангел Стефанов:

Свързаността между устройствата става важен фактор

Трудно е да се обобщят технологиите, които ще повлияят на начина ни на живот поради високата им скорост на развитие. Идеята за свързаността между устройствата, която е възможна не само заради появата на интернет, но и следвайки закона на Мур, благодарение на все по-малките и мощни чипове, позволяващи да се създават достатъчно малки сензори с миникомпютри. Те може да бъдат инсталирани в най-различни устройства – от тенис ракети, което ще позволи да се анализира въртеливото движение и скоростта на тенис топката, през дрехи, които измерват изгорените калории и сърдечния ритъм, до глюкометри, които се имплантират и може да се свържат със смартфон, за да алармират за тенденции в нивата на глюкозата в организма. С увеличаване на свързаността между устройствата все повече ще нараства и нуждата

СТАЯН ЙОТОВ

Ангел Стефанов е инвестиционен мениджър в BlackPeak Capital, финансиран от ЕИФ. Има опит в сферата на сливанията и придобиванията като финансов консултант в „Ентреа Кепитъл“ и „Райфайзен Инвестмънт България“

не само от съхранението на генерираните данни, но и от тяхната защита. Очаквам все повече IT технологии да навлизат в здравеопазването. Например компании като Medtronic и Cordis на J&J, разработват интелигентни имплантни устройства за всеки орган на тялото, които постоянно ще следят показателите им, ще синхронизират данните със системи за дистанционен физиологичен мониторинг

в болницата и при риск от остри заболявания, ще стабилизират пациентите. По-добрите грижи за здравето несъмнено ще повишат качеството на живот, но и ще спомогнат за намаляване на постоянно нарастващите разходи за здравеопазване в световен мащаб. **И**

Саша Безуханова:

Решенията ще са синтез на глобалния интелект

Живеем във време, в което светът сменя координатната система на своята цялостна организация. Развитието на технологиите и глобалната свързаност са основен фактор в този процес. Компаниите на бъдещето ще предлагат решения, синтезиращи глобалния интелект (wiki, open source системи, big data и cloud-базирани услуги и продукти) - такива, които следват философията на синергия, свързаност, солидарност.

Ще навлязат технологии като 3D принтиране, самозареждащи се от въздуха батерии, интелигентни енергийни системи

Ще бъдем свидетели, вече има примери, на изцяло нови механизми за пазарна експозиция и достъп до клиенти чрез web-базирани канали и социални медии. Компаниите все повече ще предлагат персонализирани продукти, съобразени с индивидуалните нужди и интереси на потребителя. Персонализацията ще става на базата на анализ в реално време на поведението му и на неструктурираната информация - съществуваща и произведена от него в мрежата. Технологии като 3D принтиране, самозареждащи се от въздуха батерии, нанотехнологии, интелигентни енергийни системи са само част от инструментите, които компаниите на утрешния ден ще използват, за да обслужат нуждите на живота на човечеството в бъдеще. [И](#)

Саша Безуханова има 20-годишен управленски опит в Hewlett-Packard. През 2013 г. се посвещава на гражданската платформа за дебат и общо действие MoveBG

Свилен Рангелов:

Умни обувки ще дават съвети

Несъмнено 2015 е година не само на безпилотните технологии, а и на по-широката тенденция на внедряване на смарттехнологии във вещи от всекидневието. Бъдещето принадлежи на тези, които правят сензори, но също и на онези, които правилно анализират информацията, подавана от тях. Защото едни обувки не са наистина „умни“, докато не започнат да ти сигнализируют какво точно означава фактът, че днес си извървял 5000 крачки, какъв е техният контекст съобразно другите данни от другите сензори за деня, и въз основа на всичко това да следва прост персонален съвет какво би

Свилен Рангелов е един от основателите на българо-холандска технологична компания DRONAMICS. Завършил е икономика в престижния колеж „Дейвидсън“ в САЩ и е ръководил маркетингови и логистични проекти на четири континента.

Иван Аржентински:

Технологиите ще са навсякъде и във всичко

Една от най-значимите тенденции, които ще променят живота ни през следващите години, е навлизането на т.нар. „интернет на нещата“ (Internet of Things). Тази концепция, известна още с наименованието Machine-to-Machine, на практика включва „поумняването“ на всички предмети от заобикалящия ни свят. Всички те постепенно ще бъдат оборудвани с чипове, позволяващи им да комуникират с останалия свят. Представете си умни домове, мебели и битови електроуреди, автомобили и магистрали, предприятия и ютилити инфраструктура. Представете си, че вашият хладилник ще може сам да забелязва, когато сте свършили даден продукт и да го поръчва автоматично на близкия магазин.

Поискайте умни домове, автомобили и магистрали, предприятия и ютилити инфраструктура и скоро ще ги има

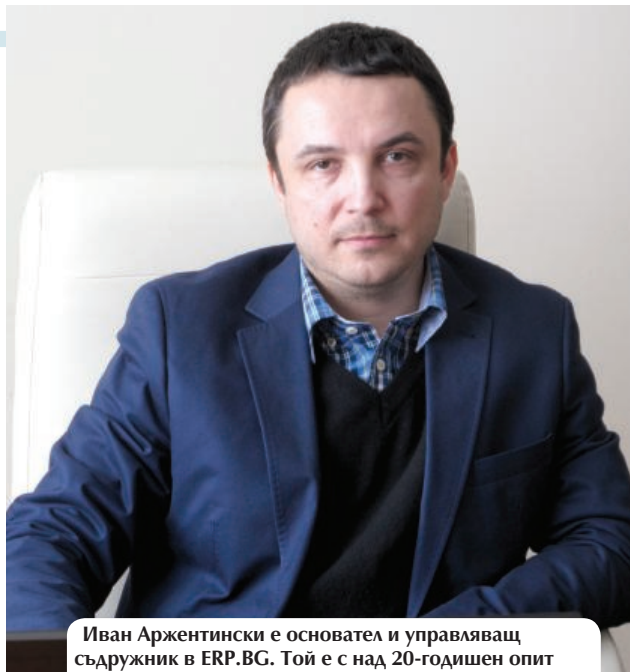
Този подход може да предложи огромни ползи както на компаниите, така и на потребителите, свързани с появата на нови канали на взаимодействие между тях

за здравето

било най-доброто за здравето ти утре. И докато тези технологии не са непременно „от вчера“, те определено ще набират популярност и съдейки по отзвуката от демонстрациите на CES в Лас Вегас този януари, 2015 определено ще е годината, в която те най-накрая са стигнали ценовите равнища да станат наистина масови, а компании като Intel и Google, заедно с визионери като Елън Мъск са тези, чиито разработки са в най-голяма степен определящи за посоката на пазара като цяло. **И**

Предстои настъпление на беспилотните технологии, „умните“ технологии все по-широко навлизат във вещите от всекидневието

Иван Аржентински е основател и управляващ съдружник в ERP.BG. Той е с над 20-годишен опит в разработването и внедряването на интегрирани информационни системи за управлението на бизнеса

и формиране на нови бизнес модели в производствения сектор, в търговията на дребно и управлението на веригата на доставки, поддръжката и др. Автоматизацията, която вече се случва в управлението на складовите наличности, постепенно ще се прехвърли при самия клиент – ефектът е, че го улеснява и пести неговото време. Освен това Internet of Things дава възможност за т. нар. „прогнозна поддръжка“, благодарение на което сервизните екипи могат да предотвратят „авария“ в дадена машина, отчитайки амортизацията и сменяйки своевременно резервна част. **И**

Проф. Цвети Цветков е преподавател по електрохимия в ХТМУ. Той е съучредител на Българското водородно общество

Проф. д-р инж. Цвети Цветков:

Водородната икономика ще си проправи път

За намаляване на глобалното затопляне е необходима радикална промяна на източниците на енергия в посока на т. нар. възобновяеми източници: слънчева, геотермалната и ветровата енергия, както и енергията от биоизточници. Възобновяемите източници обаче се характеризират с недостатъчно интензивен характер, с географска разсеяност и главно със строго периодичен дневен и сезонен цикъл. Това е довело до търсене и намиране на нов енергиен носител – водорода, който не отделя вредни газове при изгаряне и който ще замени електрическата енергия и тази на минералните горива при складиране, транспорт и разпределение на енергията. Поради това още преди повече от 30 години енергийната икономика на бъдещето бе определена като водородна икономика. **И**

Учените ще намерят ефективни енергийни носители, което ще доведе до радикална промяна в използването на енергията

Доц. д-р Григорий Вазов:

РЕФОРМИТЕ ИЗИСКВАТ СМЕЛОСТ

За икономическия растеж са нужни инвестиции. А за да има инвестиции, трябва да стане „нещо“ със съдебната система, която срещу торба пари може да направи всичко

Доц. д-р Григорий Вазов е президент и ректор на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), специализирано в областта на финансите, застраховането, бизнеса, мениджмънта и маркетинга. Той е главен секретар на Съвета на ректорите на висшите училища в България. В периода 1991-1994 г. е съветник на министъра, а после става и зам.-министър в Министерството на промишлеността, търговията и услугите. Бил е член на Съвета на директорите на Международната банка за икономическо сътрудничество и на Международната инвестиционна банка. Научните му интереси са в областите макроикономика, теория на финансите, корпоративни финанси, теория на управлението.

Татяна Явашева

фото Александър Нишков

Доцент Вазов, образованието в България търпи много критики. Непрестанно се говори за необходимостта от реформи. От какви ключови промени реално се нуждае висшето образование?

- Критиките са много, но в общото говорене се развива същината на проблемите. Веднага мога да посоча много добри български университети, факултети или катедри, които предлагат образование на европейско равнище, въпреки неимоверните трудности. През последните 25 години на практика нищо съществено не бе направено за развитие на висшите училища в България. Държавата се оказва изключително „предпазлива“ по отношение и на законодателството, и на реструктурирането, и на финансовото осигуряване на науката и висшето образование. Лично аз не мога да си обясня този страх от промени, който изпитваха всички правителства и министри на образованието. А те може да бъдат в следните направления: първо, цялостна промяна

на на Закона за висшето образование в посока засилване на автономията на университетите и изравняване на конкурентните условия; второ, финансово осигуряване на университетите в зависимост от качеството и извършените структурни промени.

- Твърдите, че в университетите трябва да се влиза трудно и да се излиза трудно. Но при 51 висши училища, при силния демографски срив и примамливите възможности за обучение в чужбина, осъществима ли е подобна формула в България?

- Разбира се, че е възможно. Просто е необходима промяна на модела на финансиране на университетите. За това обаче се изисква политическа смелост, тъй като ще се стигне до сериозни сътресения в много от висшите училища и, предполагавам, до неадекватна обществена съпротива.

- Колко бързо или колко бавно навлизат новите технологии в българското образование?

- Освен от промяна на модела за финансиране, тук нещата зависят и от развития научен капацитет на всеки един университет. Това много силно ще се прояви при усвояването на средствата от оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. Впрочем, наблюдава се и една тенденция по отношение на тази оперативна програма, а именно на доста „нелогичен“ интерес от „бизнес“ структури извън образованието, които вече разработват модели за присвояване на значителен размер от ресурса, с всички рискове да компрометират много проекти, дори и цялата програма.

- Като проблем от години се сочи липсата на по-ефективна и по-гъвкава връзката между образованието и бизнеса...

- Този въпрос винаги и навсякъде е съществувал – от Древна Гърция, до съвременна Америка, Европа, Китай или Япония. Съществува и при нас, но може би с по-голяма острота. Бизнесът иска бързо решение, бързо създаден и конкретен за дадена корпорация научен продукт, както и кадри за точно определено работно място и в точно определен момент, при това без да инвестира за тези продукти, които „произвеждат“ университетите. Да, но това е невъзможно. Обществено предназначение на висшите училища е друго. Няма университет, който да може да „произведе“ универсални кадри и наука, които да са точно по мярка на технологичната и корпоративната култура на всяка фирма. Решението е: компаниите да финансират и да създават съвместно с университетите продуктите, които са им необходими.

- Кои добри практики са „патент“ на Висшето училище по застраховане (ВУЗФ)?

- Самото създаване и изграждане на ВУЗФ вече 13 години доказва, че е добра практика. Добра практика са невероятните преподаватели, учебните планове и учебните програми. Мениджмънтът и администрацията са уникални, те са двигател на процеси, за които много университети само може да мечтаят. Но големият наш „патент“ са съвместните ни бакалавърски и магистърски

”

Към ОП
„Наука и образование
за интелигентен
растеж“ има доста
„нелогичен“ интерес
от „бизнес“
структури извън
образованието

“

програми с Шефилдския университет - той е един от най-престижните университети в Европа, с пет Нобелови лауреати - както и съвместните магистърски програми със „Сиско“, „Интертек“, академия „Българион“ и „Сачи енд Сачи“. Казано по друг начин, това е осъществено решение на проблема за връзката между бизнеса и образованието.

- Какви нови магистърски програми предлагате от тази година

и какви партньорства имате с бизнеса за по-успешна реализация на вашите студенти?

- Друг наш „патент“ е всяка година да предлагаме нови образователни продукти - бакалавърски и магистърски програми. Тук ще спомена само тези магистърски програми, които всеки момент ще се появят на сайта ни: „Поведенческа икономика и организационна психология“ и „Застрахователен, инвестиционен и аукционен бизнес с културни ценности“. Що се отнася до партньорствата с бизнеса, те се изразяват в над сто реално работещи договора с най-големите корпорации по отношение на практики и преддипломни стажове на нашите студенти, което е една сериозна предпоставка за тяхната конкретна реализация.

- Българската икономика не може да преодолее кризата и да постигне осезаем растеж. Къде са най-слабите ѝ места и има ли ключ за нейния възход?

- Онзи, който отговори на този въпрос, е достоен за Нобелова награда в областта и на политиката, и на икономиката. Моето скромно становище е, че за да има растеж, е необходимо да има наши и чуждестранни инвестиции. А за да има инвестиции, трябва да стане „нещо“ със съдебната система. Това е една система, която срещу торба пари взема решения против всеки, който бива посочен. Чрез съдебната система се присвоява чужд бизнес, имоти, жилища и какво ли не още. Безскрупулността на тази система е безумна, дори в публичните дискусии, в които обществото прави опит да реагира и да е единно. Всички медии публикуват примери за парадоксални съдебни решения, тогава как да вярвам

”

**Университетите
не са манифактура,
която „произвежда“
кадри и наука,
точно по мярка
на технологичната
и корпоративна
култура на
всяка фирма**

“

на постановката, че само около десет процента от съдиите по върховете били корумпирани, а останалите деветдесет какво правят... Ръкопляскаат? ... или страхливо отпиват от подхвърлената им бутилка уиски. При това положение как да се реши и проблемът с корупцията, която вече е стигнала на равнище клошари?!

- *Дълговете на държавата и общините започнаха стремглаво да растат. Докъде може да се простира този живот на кредит?*

- Няма нищо лошо да се ползват кредити и от държавата, и от общините, но когато коефициентът на възвръщаемост е по-висок от лихвения процент и от относителното тегло на кражбите. В противен случай се влиза, да го кажа така - в своеобразна инвестиционна спирала на смъртта.

- *Стабилността на банковата система е оказа мит. Пирамида ли беше КТБ и кой всъщност срути тази банка според вас?*

- Не съм съгласен с констатацията, че стабилността на банковата система е мит. Ако беше така, сега щяхме да се къпем в една фантастична хиперинфлация с всичките произтичащи от това политически, икономически и какви ли не още последствия. Впрочем „философският“ въпрос тук е дали всъщност това не трябваше да стане, за да се промени нещо в България? Що се отнася до КТБ, какво да кажа, след като всичко, което е казано досега като брой думи, е повече от изчезналите милиарди. Аз също съм се упражнявал на тази тема и, както се казва, съм имал сериозни попадения. Сега вече от позицията на историческото време от седем месеца мога да кажа, че всички ние и всеки според възможностите си допринесе за това точно определени хора да спечелят много пари. Но кои са хората и как са си разпределили милиардите, ще се разбере след другото историческо време, да речем след седемдесет години.

- *Пенсионната реформа е горещ картоф, който политиците си прехвърлят от мандат в мандат. Какъв би бил устойчивият модел за поне 10 години напред?*

- Аз съм на 63 години, т.е. устойчивият модел

за следващите 10 години според мен е да не бъда пенсионер. Сега сериозно. ГЕРБ, със всичките условности и необходими компромиси, и при първото си правителство, и сега предложиха и въвеждат модел на пенсионна реформа, който предполага добро бъдеще. Що се отнася до пенсионните фондове, тук трябва да се внимава, за да не се срути една добре работеща система и да се стигне до сериозни финансови сътресения за цялата държава.

- *Наследник сте по кръвна родствена линия на патриарха на българската литература Иван Вазов. Как тази фамилия отваря врати?*

- Тук отговорът е много сложен поради различни причини. За да ми повярвате, трябва да бъда обстоятелствен и да предоставя много факти. Мога да кажа, че в момента се разработва сериозна историческа справка за присъствието на целия Вазов род в обществено-политическия живот на България. Фактите са изключително интересни. Един от тях например е, че след 9 септември 1944 г. целият Вазов род е интерниран и разпръснат по всички краища на България поради факта, че един от племенниците на Иван Вазов, който е мой чичо, е убит от Народния съд като министър на икономиката. Но тук по-важното е, че всеки един, носещ фамилията Вазов, е имал своята мисия за успеха на България, независимо от времето, в което е живял.

- *Какво стои зад вашето „Нищо човешко не ми е чуждо“?*

- Това, че през моя живот съм познал страха, гнева и тъгата. Имал съм и мигове, в които съм усещал Божията ръка на рамото си и не знам дали това не ме е възгордявало. Понякога ми се струва, че съм направил повече, отколкото може да се иска, друг път се чувствам като неудачник, който се разярява и от най-малката дреболия. Смятам, че не съм предал никого, но не съм сигурен, когато ми го кажат. А сега към отговора, който вероятно очаквате. Имануел Кант е казал: „Прекрасното е нещо такова, което принадлежи изключително на вкуса“. Аз бих добавил: вкуса към средата, в която работиш, дрехите, които носиш, храната и виното, пурите и жените.

БЪЛГАРИЯ

е ИЗВЪН ГОЛЯМАТА геоенергийна игра

Санкциите спрямо Русия, диктувани от Вашингтон, доведоха до сериозен икономически срив в Европейския съюз. Те обаче дадоха възможност на САЩ да стабилизират долара и да отслабят еврото, твърди проф. Нина Дюлгерова

Нина Дюлгерова е професор по международни отношения, доктор на икономическите науки. Преподавател е във ВСУ „Черноризец Храбър“ и ЮЗУ „Неофит Рилски“. Професионалните ѝ интереси са в областта на историята и теорията на международните отношения, енергийната сигурност в Черноморския регион.

Татяна Явашева

Проф. Дюлгерова, в годините на прехода български политици изразяваха амбиции България да стане енергиен център на Балканите, говореше се за т. нар. Голям енергиен шлем. Всъщност енергетиката е геополитика. Как играем в тази игра?

- За съжаление не играем добре. В енергийния XXI век, когато диверсификационните енергийни проекти са ориентирани от Евразия към Европа, България не съумя да изиграе добре своите карти за превръщането си в геоенергиен транзитен център на Балканите. С годините политическият ни елит вървеше по спиралата надолу в интелектуален и професионален план. Непоследователността, некомпетентността и силният външен натиск доведоха до политическите решения за закриване на алтернативните проекти. Освен това трансформацията на газопровода „Набуко“ в Трансадриатическия тръбопровод заобиколи България. Все още остава надеждата, че газопроводът „Южен поток“ не е затворена страница, но това бъдещето ще покаже. Не трябва да се забравя, че засилващият се политически дискурс в енергийната област увеличава степента на непредвидимост. Геоенергийният модел, който до началото на 2014 г. беше достатъчно устойчив, след избухналата украинска криза, както и след атентатите в Париж в началото на 2015 г., вече не съществува. Засилващата се политическа нестабилност, икономическа рецесия и социално напрежение не само в Европа, но и в глобален план очертават свят, в който познатите досега правила не действат. В него България е една малка песъчинка, която няма необходимия интелектуален потенциал и възможности да отстоява позиции, гарантиращи ѝ стабилно бъдеще.

- Преди 25 години българската енергетика бе на завидно ниво. Кой и защо в годините на прехода я доведе до днешното плачевно състояние?

- Преди четвърт век България беше енергийният център на Балканите с единствената АЕЦ и с добрите перспективи за изграждането на втора АЕЦ. През годините на прехода съзнателно се разрушаваше всичко, което бе носител на държавност, стабилност и просперитет. „Пещерната“ приватизация, разрушаването на промишлеността и закриването на предприятия и фабрики, които създаваха работни места и устойчивост в развитието на българското общество, доведоха до превръщането на България в гранична буферна зона на Европейския съюз. До 90-те години на XX век държавата имаше водещо място в енергетиката, но след това този отрасъл стана носител на сериозен финансов ресурс за икономическите и политическите хиени. Тази област е неизчерпаем

рай за акумулиране на финансови потоци, особено в областта на диверсификацията. Всеки един от закритите енергийни проекти успя да завърти впечатляващо количество пари, които се изчисляват в милиони и милиарди евро. Все още нито един от тези проекти не е осъществен, но за някои това се оказа печелившо дело.

- Защо беше приложена политика от типа „ха напред, ха назад“ по отношение на трите големи проекта с Русия - АЕЦ „Белене“, нефтопровода „Бургас - Александруполис“, газопровода „Южен поток“? Не беше ли по-уместно вместо участието в подобен скъп и унизителен сценарий, да се вземе категорично решение България да се дистанцира от тези проекти?

- Защо да се дистанцира, след като независимо от смяната на правителства с различна политическа ориентация, нито едно от тях не се отказа веднага от тези проекти, а това

стана едва след външен натиск? А какво помогна нашето участие в проекта за газопровода „Набуко“? Не беше ли също така унизителен отказът на консорциума „Шах Дениз II“ да реализира „Набуко-Запад“? Не беше ли унизително и това, че руският президент Владимир Путин обвини България за препятствието пред строителството на газопровода „Южен поток“? Не трябва да се забравя, че освен външният натиск, много силен е и субективният фактор. Негативните политически решения за енергийните проекти бяха взети или обявени извън България по време на управленията на кабинетите „Борисов“ I и II. Показателно е, че през този период колебанията и непредсказуемостта на политическо ниво се бяха превърнали във визитна картичка за България. Тази политика обаче не се промени и при управлението на правителството на Пламен Орешарски.

В публичното пространство в България бе наложена погрешната теза за лошите руски енергийни проекти, а което е извън тях – като добро. Вярно е, че в енергийната област всичко е политика. Освен България обаче няма друга държава, която да не отстоява последователна политика, независимо от смяната на правителства и партии във властта. Европа е зависима от руския нефт и газ, но България е сред малкото „смелчаци“, които чрез русофобска демагогия зачеркват проекти, без да има алтернативи за участие. В геоенергийната политика предвидимостта е най-важният елемент, пренебрегван през последните години от българските власти.

- Ще има ли „втори живот“ за „Южен поток“?

- До атентатите във Франция имаше редица индикации в тази посока, но сега непредсказуемостта се увеличи многократно. Свалките на Бойко Борисов по този въпрос до

„
Всеки от спрени
енергийни проекти
успя да завърти
впечатляващо
количество пари, които
се изчисляват в милиони
и милиарди евро
“

Брюксел, а и възможността украинската криза да се постави под контрол, дават все още някаква надежда за осъществяването на проекта. Проблемът е, че Вашингтон неистово се нуждае от ескалация на конфликтите и напрежението, за да може да забави и да отложи във времето радикалното реструктуриране на света, при което САЩ няма да са водеща световна сила.

- *Премиерът Бойко Борисов лансира идеята за изграждането на газов хъб на българска територия. Има ли правителството потенциал да реализира това предложение?*

- Това е хубава идея, която обаче не може да се реализира. Тя зависи от въпрос, който все още не е решен. Какво значи газът да се приема от тръбата на газопровода „Южен поток“, която ще излиза на българска територия от морската част? Първо, трябва да се реши проблемът с реализацията на този проект, а след това да се правят планове и да се предлагат варианти.

- *Има индикации, че Турция може да дръпне към себе си тръбата с газа...*

- В енергийната политика най-важното е не какво се говори, а какво се върши. Засега много се приказва, документи също лесно се подписват, изявления се правят още по-лесно. Няма официален документ от руска страна, че спират проекта „Южен поток“.

- *В провала на енергийната политика ще се стигне ли и до внос на електроенергия, или все пак ще се намерят сили за постигане на устойчив модел?*

- В сегашната политическа конфигурация в България едва ли. Надеждата ми е, че през следващите години коренно ще се промени международната ситуация, което ще повлияе положително за драстична промяна на изградения през последния четвърт век модел у нас.

- *България е член на ЕС, но докъде може да се простираат правомощията на общността да диктува какво да е развитието на нашата енергетика?*

- Всичко е политика, което означава, че представителите на европейските и на българските институции са трансмисия на

„Южен поток“ засега бе спрян на думи, затова остава надеждата, че не е затворена страница

интереси, които са в ущърб на Европа, респективно и на България. Миналата година бе показателна с това, че политиката на санкции спрямо Русия, диктувана от Вашингтон, доведе до сериозен икономически срив в европейското пространство, но пък даде възможност на САЩ да стабилизират долара и да отслабят еврото. Конфликтите и войните винаги са били в полза на американските интереси и във вреда на останалия свят. Това обаче не може да продължава вечно. Историята е доказала, че всяко начало има своя край. Какъв ще е той, бъдещето ще покаже, и то доста скоро. [1]

2015 КМЕТ НА МЕСЕЦА

**Градоначалници влизат в битка за „Кмет на месеца“!
Десет от тях ще се борят за титлата в две категории!**

Гласувайте всеки месец на КМЕТА.BG

Акад. Стефан Воденичаров:
България
се лута без
ЦЕЛ И ПОСОКА

БАН разработва виртуален иновационен център и търси финансова подкрепа, за да покаже своите патенти и разработки

Ученият е изправен пред предизвикателството да реализира своите идеи и виждания, но се изисква умение да ги покаже на хората по разбираем начин, казва акад. Стефан Воденичаров, председател на Българската академия на науките (БАН). Той има шанса да е посветен в тайните на науката лично от акад. Ангел Балевски, който е основоположник на българската научна школа по металознание и технология на металите. Именитият му учител казва, че наука без крайни практически резултати е като пчела, която не прави мед. За това какъв „мед“ произвежда БАН и на какво жило трябва да устои, разговаряме с акад. Стефан Воденичаров.

Татяна Явашева

фото Стоян Йотов

Финансовото състояние на държавата рефлектира и върху българската наука. Само преди 3-4 години БАН беше принудена да излиза в „дървена“ ваканция по 2-3 месеца през зимата. Този проблем вече е преодолян. Средствата за наука обаче продължават да са крайно недостатъчни. Затова от години насам се наблюдава прекъсване във веригата на поколенията и силното застаряване на учените става опасна тенденция. Един по един хората на науката излизат от активна дейност и има научни области, в които вече липсва приемственост и надграждане. Основна пречка за младите да стават учени е, че трудът им ще е ниско заплатен. Те започват със заплата от 420-450 лв. При това положение подтикът към науката е единствено техният вътрешен огън. Подобни проблеми се наблюдават не само у нас, но и в развити страни като САЩ, където кризата също доведе до рестрикции във финансирането на научните изследвания, обяснява акад. Воденичаров.

Глазурата на „тортата“

Европейските програми за периода до 2020 г. показват, че лидерите на Стария континент вече си дават сметка за новата ситуация, в която без наука и иновации не може да се развива икономика, която да е конкурентоспособна на световните пазари. Със сигурност оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ ще подпомогне научноизследователската дейност у нас, но тези средства не са достатъчни. Акад. Воденичаров припомня как наскоро проф. Ан Глоувър, съветник на председателя на Европейската комисия Жозе Барозу, в своя лекция посочи, че ако средствата от Европейския съюз са основното перо за финансиране за науката, то развитието ѝ ще бъде твърде силно подценено. Тези пари според нея са само за глазурата на тортата. Самата „торта“ трябва да се прави с финансиране от държавата. През тази година обаче бюджетът на България е силно рестриктивен и БАН получи по-малка субсидия в срав-

нение с 2014 г.

Накъде

България обедня, защото все по-малко произвежда. Тя е единствената страна в Европа, която не иска да си постави цел каква да е след 25-30 години, смята акад. Воденичаров. Но все някой трябва да започне да поставя ориентири в развитието. По повод своята 145-годишнина Българската академия на науките издаде под формата на брошура „Възгледи за основните национални цели и устойчиво развитие на България“. В нея се посочват пътища за духовен подем, за справяне с демографския срив и за възстановяване на нормалния стопански живот. Според председателя на БАН разработката може да послужи като основа за широка дискусия за посоката на развитие.

”
В момента няма действащ закон за публично-частното партньорство, а липсата на добра законова рамка възпрепятства взаимно полезните връзки между БАН и бизнеса
“

Обучението

За да има производство, една от задачите ще е да се възобнови професионалното образование. Младите хора трябва да получат професия и реализация, за да не се чувстват излишни. Но къде се къса връзката „Образование-Наука-Бизнес“? Според акад. Стефан Воденичаров образованието все повече изостава от съвременните реалности. Децата на 3-4 години ползват компютри и смартфони. Като станат на 7, в училище започват да учат азбуката. Това нормално ли е? - пита ученият. Той припомня, че БАН направи Ученически институт с цел да даде възможност за изява и развитие на деца от VIII до XII клас, които имат желание да се занимават с научноизследователска дейност. В момента учени от академията работят върху създаването на системи за промяна на обучението на учениците. Основен момент е, че информационните технологии не бива да служат само за забавление, а най-вече за развитие на знанията и уменията. Информацията е на един клик разстояние и вече не е нужно децата да учат много факти, а е по-добре да разберат как да се ориентират в океана от информация. В професионалната им реализация ще е важно да работят в екип и в

Памет

СЪДБАТА НА ФАБРИКАНТА ДОБРИ ЖЕЛЯЗКОВ

През последните 1-2 години по инициатива на БАН са създадени 14 академични центъра в цялата страна. Те са в градове, в които има висши училища и иновативни компании. Учреден е и Академичният индустриален клуб „Добри Желязков-Фабрикаджията“, който да постави основите за стопанско съживяване в страната.

Акад. Стефан Воденичаров разказва историята на този индустриалец: Добри Желязков е пример за предприемач, който преди 180 години изгражда фабрика, в която близо 500 души тъкат платове за Османската империя. Но в съдбата му има нещо, което сполита много български индустриалци. Той развива успешно предприятие, което обаче му бива отнето по решение на областния управител на Сливен, назначен след смъртта на султан Махмуд II. Безплодни остават прошенията му до Цариград. В продължение на шест години той съди Османската империя и делото завършва в негова полза. Като компенсация получава право да построи фабрика в Измир, Мала Азия. Когато тя е завършена, избухва Кримската война, Османската империя почва да запада и той се връща обратно в Сливен. Но вследствие на тежкото пътуване получава парализа и в продължение на шест години е на легло, преди да напусне този свят през 1865 г. Последните му думи са: „Образование, образование – то ще спаси България.“

училище трябва да се изграждат точно такива умения. Време е за цялостно осъвременяване на учебните програми, заключава председателят на БАН.

Пречки

Много от българските индустриалци и предприемачи дават добър пример за връзката с образованието. Някои от тях са инициатори на специализирани училища, в които подготвят необходимите им кадри. „Средства трябва да се дават там, където има поставени ясни цели и задачи и се постигат желани резултати. Ако се създадат условия, в които и бизнесът е мотивиран да участва, то ще има подем. В момента няма действащ закон за публично-частното партньорство, а липсата на добра законова рамка възпрепятства взаимно полезните връзки между БАН и бизнеса“, смята

акад. Воденичаров.

Патентите

БАН не разполага със средства за европейска патентна защита и това е болна тема за учените. Добрата новина е, че в момента се водят преговори за финансова подкрепа от чуждестранни фондации, чрез която да се създаде Виртуален иновационен център към академията. Основната задача е да се направи преглед на съществуващите патенти с цел да излязат на международния пазар. Те не бива да стоят заключени в чекмеджето.

Ноу-хау

Акад. Стефан Воденичаров е автор на над 70 патента. Над 20 от тях намират приложение в изделия за защита, сертифицирани от НАТО. Той е зам.-директор

по научноизследователската дейност на Института по металознание, съоръжения и технологии „Акад. Ангел Балевски“. Специалисти от института са ангажирани с поддръжката на корпусите на реакторите от Пети и Шести блок на АЕЦ „Козлодуй“ и се работи за удължаване на техния ресурс.

През 2017 г. изтича срокът за експлоатация на Пети блок и вече има забавяне в дейностите за увеличаване на неговия жизнен цикъл, предупреждава акад. Стефан Воденичаров. Въпреки всичко той е оптимист за бъдещето на България и вярва, че страната разполага с достатъчен експертен, научен и управленски потенциал и ако се положат достатъчно усилия в правилната посока, до 3-4 години може да се постигне финансова и икономическа стабилност. [И](#)

Знание ПОЛЗИ ОТ НАУКАТА

„Академията е национален изследователски център, тя е средище на духовност и на експертност. Затова се обърнахме към правителството и към други държавни структури с готовност да сме полезни с целия свой потенциал“, споделя председателят на БАН акад. Стефан Воденичаров. През януари министър Ивайло Московски поставил на учените две големи задачи – да съдействат в електронното управление, а също при разработването на модели за транспортната структура на страната. Академията на науките е в сътрудничество и с други министерства, които търсят експертно решение на конкретни задачи. Подобни ангажименти ще са своеобразен отговор на въпроса за ползите от българската наука, уверява акад. Воденичаров. [И](#)

Държавата е на път да убие кокошката, която снася златни яйца в българската икономика

ДИМНА ЗАВЕСА НАД ПЕНСИОННИТЕ ПРОМЕНИ

Татяна Явашева

фото Стоян Йотов

Първо стреля, после пита – това се случи с поправките в Кодекса за социалното осигуряване (КСО), гласувани ударно от парламента в седмицата преди Коледа. Правителството първо пушна димна завеса, а после обяви, че мъглата трябва да се раздигне до 31 март т. г. И се влезе в Параграф 22: има гласуван закон, но той не действа, тъй като липсват подзаконовите актове, без които няма как той да работи, а паралелно с това заради надигналото се недоволство започва обсъждане как направените вече промени да бъдат променени. Никой от управляващите не обясни какъв ще е ефектът от тези поправки. Затова експерти се усъмниха, че има някакъв заден план на тази внезапна законова промяна, която се оказа като камък в блатото на пенсионната система.

Бързай бавно

„Омлетът с пенсионната реформа вече е направен и е трудно да върнем яйцата цели. Нужно е да се проведат задълбочени дискусии и е илюзия, че до края на март ще се вземе решение и всичко ще тръгне по мед и масло“ - каза пред сп. „Икономика“ Иван Нейков, председател на Балканския институт по труда и социалната политика. Той припомня, че първият етап на пенсионната реформа стартира през 2000 г., но подготовката е започнала две години по-рано. По онова време той беше министър на труда и социалната политика. И сега според него трябва да се проиграят всички варианти. Ако срокът е „закован“ до 31 март 2015 г., има риск да се направи поредният грешен ход.

Посока

Трябва да спрем да създаваме проблеми там, където ги няма, а да решаваме сериозните въпроси както с първия, така с втория и третия стълб, призовава Иван Нейков. Необходим е фонд, който да гарантира номиналната доходност на парите в пенсионните фондове. Следващата стъпка е въвеждането на мултифондовете, което е истинският избор, а не преместването на парите в НОИ. Впоследствие финансовият министър Владислав Горанов лансира възможността парите да отиват в Сребърния фонд, което също няма да развърже възела на проблемите. Редица специалисти са на мнение, че сега е моментът за мултифондовете, които ще позволят всеки, който прави вноски в капиталови фондове, да избира как да бъдат управлявани парите му – с по-голям или с по-малък риск, с по-голяма или с по-малка доходност, респективно сигурност.

Къде отиват парите

Любопитен детайл е, че част от парите, които бяха платени на вложителите в КТБ, са средства, дадени от пенсионните фондове за покупката на ценни книжа.

Също така, ако пенсионните фондове спрат да купуват акции на фондовата борса, този пазар може да се окаже пред срив. А при тъй създалата се ситуация има опасност да бъде задушен най-големият български институционален инвеститор. Тогава възниква въпросът защо искаме да убием кокошката, която снася златни яйца.

Проблемите

Не бива повече да се повтаря това, което бе направено в седмицата преди Коледа – да разбутваме пенсионната система, без да знаем дали ще правим яйца на очи, или бъркани яйца, посочва Иван Нейков. Вероятно управляващите са се надявали, че предпразнично промените ще минат незабелязано. Но така или иначе, проблемите вече са поставени на масата за обсъждане и трябва да се намерят адекватни решения за укрепване на първия стълб, където бумът на инвалидните пенсии е болен въпрос. Възрастта и стажът влияят и върху трите стълба. Между първия и втория стълб нямаше конфликт, докато той не бе създаден. Реалните проблеми обаче са свързани с рязкото нарастване броя на пенсионерите, с драстично увеличаване на дефицита в НОИ, с поддържането на ниски нива на пенсиите.

Математика

Чудовищната безработица, миграцията към по-развитите западни икономики, демографският срив имат пряк ефект върху нарастващия дефицит в НОИ. Свой принос има и политиката на замразяване възрастта за пенсиониране и на намаляване на осигурителните вноски. Така стигнахме до задачата за басейна на НОИ, който се пълни през малка тръба с рязко намаляващ дебит, а се изпразва през огромен канал и през пробойните на системата. Каквото и да се говори за реформите, в крайна сметка става дума за пари. И лошата новина е, че преди да се реши тази трудна задача, трябва да се намери отговорът на уравнението с много неизвестни за създаването на здрава икономика, която да осигурява заетост и да генерира ресурси. За голямо разочарование на управляващите, пенсионната система отдавна не е болт и гайка, които може малко да понатегнат или да поразхлабят.

Решението

Както в политиката и футбола, всички имат мнение за пенсионната реформа и дебатите може да продължат дълго. Затова май трябва да подходим както при избора на папа – кардиналите, в случая трестранните партньори, се затварят в уединение *cum clave* (под ключ) и нямат право да напуснат конклава, докато не изберат нов римски епископ (промените в пенсионната система). Ножът вече е опрял до кокала и няма време за отлагане. Нужен е бърз, но дълготраен консенсус. **И**

Никола Абаджиев:

Да въведем мултифондовете и да не вървим назад

Дебатите за пенсионната реформа се ожесточиха, но не бива да се пораждат съмнения за модела, утвърден с политически консенсус през 2000 г. Тогава целта бе пенсионната система да се стабилизира и да се даде възможност за допълнителен доход на пенсионерите, а не вторият стълб да се конкурира с държавното обществено осигуряване.

Внезапното решение на управляващите, взето в края на миналата година, не е панацея на основните проблеми в пенсионната система. То обаче ще предизвика ерозия във втория стълб. Ако средствата отидат в първия стълб, те ще бъдат похарчени и осигуряващият се няма да има реално спестени пари извън разходопокривната система. Същевременно държавата ще бъде лишена от ресурса, който чрез пенсионните фондове се инвестира в икономиката. Трайното решение е да се пристъпи към добре обмислени реформи с оценка на въздействието от тях. Промените трябва да дадат възможност за развитие на втория и третия стълб и сега е моментът да се даде път на мултифондовете, да се въведат механизми за гарантиране средствата на

Подходът към промените в пенсионната система да е комплексен, а не на парче

Никола Абаджиев е председател на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване

осигурените лица, да се усъвършенства механизмът за инвестициите на пенсионните фондове, за да може да носят по-добра доходност. В това число трябва да се повиши и контролът, за който толкова се говори напоследък. Не бива да разрушаваме работещия модел и да се връщаме назад. Подходът към всички промени в пенсионната система трябва да е комплексен, а не пак да се действа

на парче и всяко побутване с два месеца на възрастта за пенсиониране или на осигурителния стаж да се счита за пенсионна реформа. Няма да е грях, ако някои вече гласувани от този парламент решения, бъдат оттеглени или преразгледани. [И](#)

Васил Велев, председател на Асоциацията на индустриалния капитал в България:

По-добре без резки движения

Няма причини да се отказваме от досегашния тристълбов модел

Дефицитът в НОИ не е причина за посягане върху спестяванията в универсалните пенсионни фондове. Има държави, в които пенсиите изцяло се плащат от данъци. Така е в Дания, където по оценка на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие е най-добрата пенсионна система в света. Според нас обаче няма причини да се отказваме от досегашния модел, при който разходопокривна и капиталова система да функционират паралелно. Не трябва да се посяга на едната за сметка на другата.

Министерството на труда и социалната политика предлага твърде дълъг хоризонт до 2037 г. за изравняване възрастта за пенсиониране за мъже и жени на 65 години. Демографските тенденции и нарастващата продължителност на живота налагат това да стане не по-късно от 2027 г. [И](#)

Инвестициите са под контрол

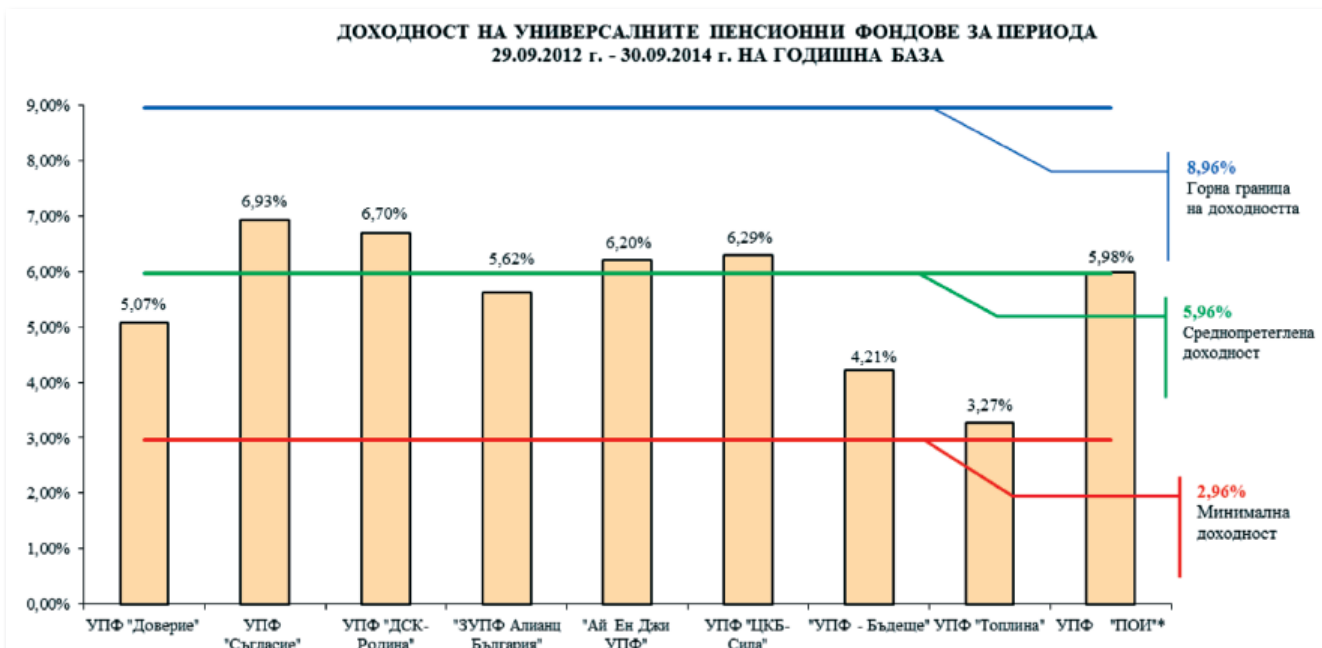
Законодателството е така направено, че не може даден пенсионен фонд да инвестира парите само в 1-2 инструмента и по този начин да има висок риск от лошо управление. С цел стабилност, най-голям дял от парите пенсионните дружества може да инвестират в държавни ценни книжа. Сред най-рисковите инструменти са недвижимите имоти и затова на фондовете е дадена твърде ограничена възможност за вложения в този инструмент. Средства може да отиват на депозит в банки и да се инвестира на фондовата борса. Инструментите са различни и се прави комбинация между тях, като това се следи от Комисията за финансов надзор, обяснява Иван Нейков. Много от вложенията са в българските предприятия и компании. Инвестиционният портфейл на пенсионните фондове е отворен и към най-големите европейски и световни компании, към ДЦК на водещи западни държави. Управлението на парите се прави професионално, но рискове винаги има. Тайфунът на кризата през 2008-2009 г. отнесе около 30% от стойност-

Иван Нейков е председател на Балканския институт по труда и социалната политика

ФОТО: СТОЯН ЙОТОВ

та, тъй като рухнаха големи банки и компании, сринаха се ценни книжа. Но през 2010 г. тази дупка беше преодоляна и фондовете излязоха на положителна доходност. Няма пазар без рискове, но законодателството трябва да се направи така, че парите да бъдат съхранени, гарантирани и увеличавани чрез доброто им управление, казва Иван Нейков. **И**

Източник: Комисия за финансов надзор

ПЕНСИОННИЯТ МОДЕЛ

- ✓ Първият стълб е солидарният стълб, управляван от НОИ. Той е разходопокривен и осигурява пенсии на солидарен принцип.
- ✓ Вторият стълб е капиталов – това е допълнителното задължително осигуряване в т. нар. универсални пенсионни фондове. В тях влягат всички, родени след 31 декември 1959 г. Тук са и професионалните фондове на хората от първа и втора категория труд, чрез които ще се осигури тяхното по-ранно пенсиониране.
- ✓ Третият стълб е на класическите доброволни фондове. Когато се изпълнят условията по договора, лицето ще може да получава и трета пенсия. **И**

Н.Пр. Емил Каримов:

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ инвеститори биха участвали в рентабилни проекти в България

Н. Пр. Емил Каримов е роден на 26 юли 1966 г. в Баку. Завършил е историческия факултет на Азербайджанския държавен университет, след което постъпва на работа в Академията на науките на Република Азербайджан. От 1995 г. започва дипломатическата си кариера. От 2010 г. е извънреден и пълномощен посланик на Азербайджан в България. Владее английски, турски и руски език. Женен, с две дъщери.

Людмил Захариев

фото Стоян Йотов

Ваше Превъзходителство, моля очертайте основните сфери на икономическо и бизнес взаимодействие между Азербайджан и България в момента.

- През последните години икономическите отношения между Азербайджан и България започнаха да се развиват по-интензивно. Основният акцент е енергийният. В допълнение към енергетиката също така е развитието на отношенията в областта на селското стопанство, туризма, строителството и други. През последните години също се увеличиха и контактите между бизнесмени от нашите страни в различни области.

- В кои сектори има потенциал за по-широко сътрудничество между двете страни?

- Днес има голям потенциал за по-нататъшно икономическо сътрудничество между нашите страни, особено в областта на селското стопанство, на винарската промишленост, транспорта, строителството, туризма и леката промишленост. Следва да се отбележи, че на Азербайджан са добре познати българските хранителни продукти, особено домати, сирене, чушки, които в нашия език се наричат български чушки, туршия, консервни изделия, сокове, тютюневи изделия, българска роза. Като се има предвид, че в икономиката на Азербайджан селскостопанският сектор е много богат и играе важна роля в икономическата сфера, нашите страни имат голям потенциал за по-тясно сътрудничество, особено в областта на селското стопанство. По всички тези гореспоменати области има отличен потенциал за увеличаване на търговския стокообмен между Азербайджан и България.

- От доста години се говори за транзит и доставки на азербайджански газ през и за България. На какъв етап е реализацията?

- Днес Азербайджан играе много важна роля в износа на алтернативни енергийни ресурси за Европа. На 20 септември 2014 г. в столицата на Азербайджан, Баку, под ръководството на президента на Азербайджан г-н Илхам Алиев се проведе историческо събитие, първа

копка на Южния газов коридор, на която присъстваха лидерите на много страни, включително и президентът на Република България г-н Росен Плевнелиев. Страните участници в проекта ТАП-ТАНАП работят интензивно в реализацията на този исторически проект, в това число и съответните ведомства на Азербайджан и България.

- През декември 2013 г. бе подписан договорът за газозовото находище „Шах Дениз 2“, който позволява да се изнася азербайджански газ в Европа, която е заинтересована от развитието на алтернативните енергийни източници. В какви количества ще бъде първият експортиран азербайджански газ чрез интерконектор от Гърция в България, предвидено за 2019 година?

- В първия етап е предвидено износът на азербайджански газ за България през 2019 г. да е в обем от 1 млрд. кубически метра, а в бъдеще този обем може да се увеличи.

- Има ли все още интерес държавната компания SOKAR за разширяване на газопреносната мрежа в България?

- Днес азербайджанската държавна нефтена компания СОКАР активно сътрудничи с много страни по света. С България също има потенциал за сътрудничество в газовия сектор.

- Инвестициите остават неразвито направление в двустранните отношения. Кои са основните причини за това? Как би могъл да се повиши интересът на азербайджански компании да инвестират в България и обратно?

- Днес азербайджански инвестиции са направени в много страни по света. Ние също така сме заинтересовани да вложим нашите инвестиции в икономиката на България. През последните години в Азербайджан се проведе няколко бизнес форума и срещи между бизнесмени от нашите страни. Обсъдени бяха различни двустранни проекти за взаимни инвестиции. Все пак, това не е достатъчно. За привличане на азербайджански инвестиции в България е необходимо да бъдат поканени азербайджански инвеститори във вашата страна, да

”
В Азербайджан са добре познати българските храни, особено домати, сирене, чушки, които в нашия език се наричат български чушки
“

се организират срещи с бизнесмени от различни градове на България, да им се покажат рентабилни проекти в различни региони на България.

За дейността на българските бизнесмени в Азербайджан трябва да се отбележи намерението на българската страна да открие в Азербайджан в близко бъдеще Българо-азербайджанска търговско-промишлена палата, което следва да допринесе за внедряването на българските инвестиции в икономиката на Азербайджан.

- За 2013 г. около 3000 българи са посетили Баку с цел туризъм. Въпреки слабите цифри, смятате ли, че има интерес от страна на гражданите на Азербайджан към зимните и летните туристически възможности на България, както и неразвит потенциал в тази сфера?

- Туризмът също така се явява една от основните области на сътрудничество между Азербайджан и България. В тази област има добър потенциал. От 2011 г. българските туроператори вземат активно участие в ежегодната международна изложба по туризъм, която се провежда в Баку. В Азербайджан добре знаят за българските курорти - Златни пясъци и Слънчев бряг. В допълнение към морските курорти, през последните години в Азербайджан също така са изградени луксозни ски центрове, които се посещават от много чуждестранни туристи.

В азербайджанския град Нафталан има уникална в света болница с нафталански лечебен нефт. Също така има и прекрасни лечебни води, добре развит планински туризъм. В Азербайджан милиони чуждестранни туристи са посетили, наред с Баку, археологическия резерват Гобустан, където може да видите пещерни рисунки, имащи история от 10 000 години. Тези рисунки е изследвал великият Тур Хейердал. Тук може да видите надписи, направени от воините на Древната Римска империя.

В град Нахчъван милиони туристи посещават гроба на Ной, мавзолея „Момина Хатун“, уникалната в света клиника, която функционира вътре в скалата, свещената планина Асхаби ал Кахр. В побратимения с Габрово азербайджански град Шаки милиони туристи посещават известния дворец „Шакински Ханове“, който е построен без употреба на гвоздеи, а със специално лепило. Също така в близост до Шаки, в село Киш, туристи посещават древната църква, образец на християнската култура от началото на азербайджанската държава - Кавказка Албания. Близо до Баку многобройни чуждестранни туристи посещават храма на Зороатризма - Аташгях. В Баку, в допълнение към многобройните

”
Предвидено
е износът на
азербайджански газ
за България през
2019 г. да е в обем от
1 млрд. куб. метра

“

исторически паметници, туристи посещават къщата, където са живели и работили братя Нобел. В Баку са живели световни личности като Мстислав Ростропович и Лев Ландау.

Азербайджански туроператори са посетили туристически места в България, сред които много курорти, които бяха включени в програмата за азербайджански туристи. Въпреки това е нужно по-нататъшно разширяване на двустранното сътрудничество в области като морски курорти, ски туризъм, спа туризъм, винен туризъм, планински туризъм, фолклорен туризъм и т.н.

- Какви са перспективите за създаване на директна самолетна връзка между Баку и София и за премахване на визовия режим, който допълнително затруднява двустранните икономически и туристически отношения?

- От септември 2014 година функционира подписано между Азербайджан и Европейския съюз Споразумение за облекчаване на визовия режим. Съгласно това Споразумение днес за гражданите на Азербайджан и Европейския съюз, в това число и България, визовият

режим е доста облекчен.

За откриването на директни полети между Баку и София трябва да се създадат рентабилни условия. А рентабилните условия са свързани с повишен приток на туристи между двете страни. Ето защо трябва активно сътрудничество в областта на туризма.

- Как България може да се възползва от огромните инвестиции на Азербайджан в проекти, свързани с инфраструктура и земеделие? Имат ли потенциал българските компании за участие в подобни мащабни проекти?

- И в инфраструктурата, и в селското стопанство между Азербайджан и България има обемен потенциал за взаимни инвестиции. За изпълнението на тези цели трябва да се предложат взаимни рентабилни и актуални проекти.

- Имат ли български фирми участие в подобни проекти в Азербайджан в последните години? Как бихте ги насърчили да участват?

- През последните години български фирми взеха участие в Азербайджан по проекти в областта на стро-

ителството, фармацевтиката и др. По-специално днес българските инвестиции са вложени в строителството на Завод за производство на велосипеди в азербайджанския регион Исмаилли.

Заедно с горните постижения на Азербайджан в последните 10-15 години, както и ролята, която играе днес Азербайджан в глобалните и световни енергийни пазари, трябва да се отбележи, че продължаващата окупация от Армения на 20% от територията на Азербайджан, присъствието на един милион азербайджански бежанци в резултат на арменско-азербайджанския конфликт за Нагорни Карабах представлява сериозна заплаха за региона, за глобалните проекти и световната общност. Затова всички държави по света трябва да помогнат за освобождаването на окупираните от Армения азербайджански територии и мирно уреждане на конфликта в Нагорни Карабах.

В заключение бих искал да изразя своята благодарност към списание „Икономика“ за предоставената възможност да дам интервю и да пожелаая на целия български народ добро здраве, щастие, благополучие, късмет и успехи. **И**

ОТВАРЯМЕ БЪЛГАРСКО

представителство за бизнеса в Баку

Инвестициите, а не газът, ще имат мултиплициран ефект върху българската икономика, казва Димитър Братанов, председател на Българо-азербайджанска търговска индустриална палата

Людмил Захариев

фото Стоян Йотов

Страната ни отваря офис на Българо-азербайджанска търговска индустриална палата в столицата Баку. Тя ще се намира на централния булевард в града, който води към аерогарата и към административния център. „Ние сме на едно от възловите места там“, казва Димитър Братанов, председател на Българо-азербайджанска търговска индустриална палата и президент на „Спортгруп сървисиз“ ООД. Досега в Баку страната ни разполагаше само с представителство на палатата към офиса на компанията.

„Решихме, че е редно да опитаме да предоставим възможност на българския промишлен бизнес. Така нашите търговски компании ще имат свой „дом“ в Баку, през който да осъществяват дейността си“, допълва Братанов, който работи самостоятелно по проекта. Според него това е добра възможност за привличане на преки инвестиции в България и за предоставяне на възможност на родни компании за бизнес в Азербайджан. И статистиката подкрепя тези думи.

Всъщност, в последните 10-12 години сме изостанали значително по стокообмен с Азербайджан в сравнение с всички източноевропейски страни. Общият оборот е в размер на по-малко от 41 млн. щатски долара за 2013 г., показват данните на Министерството на икономиката, а 40,6 от тях са износ.

По-фрапантни са цифрите за преките инвестиции от страна на Азербайджан към нас - едва 1,4 млн. евро за 2013 година. А потенциал има. Сърбия, например, има 540 млн. инвестиции от страна на Азербайджан - предимно по големи инфраструктурни проекти. Хърватия пък, която дори няма посолство в Баку, има два пъти по-голям стокообмен. „Темата с газа е една преекспонирана политическата дъвка на всяка власт у нас.

За сметка на това може да се работи много активно за инвестиции в сферата на образованието и научната дейност. Земеделieto, селското стопанство, инфраструктурата пък са основни пера в икономиката на Баку и там има огромен потенциал за българско участие. Инвестициите, а не газът, ще имат мултиплициран ефект върху българската икономика и няма да изгорят през комина“, уверен е Димитър Братанов.

Сред основните причини за слабите цифри са отсъствието на постоянен интерес от страна на българския бизнес и на дългосрочни държавни политики в този регион. „Важно е да се демонстрира едно постоянство от страна на нашата власт. Този регион не е само газ и нефт и в бъдеще също няма да бъде“, казва председателят на Българо-азербайджанска търговска индустриална палата.

Всъщност, в областта на инфраструктурата в Азербайджан ежегодно се инвестират десетки милиарди, в които участват компании от цял свят. За сметка на това българските липсват. „Място има и за нас, но е въпрос на държавна политика и на поддържане на стабилни и постоянни приоритети“, казва Братанов.

Страната показва и голям потенциал за близките години, сочат оценки на Световната банка. Ежегодният ръст, който се очаква от 2015 до 2020 г., е средно 5,5%. В областта на здравеопазването и социалните програми пък те влагат 2-3 пъти повече от нас като процентно изражение. За сметка на това около 47% от бюджета на страната се съставлява от продажбата на петрол. Тази година Азербайджан прие бюджет при средна цена от 90 долара на барел, но ще отложи с 1 година някои от дългосрочните си проекти. Страната обаче не докосва перата, свързани със социалната сфера, науката и образованието.

Другото основно перо, където потенциалът е огромен, е туризмът. На практика през 2013 г. има 3000 визи, издадени от нашето посолство, като 2/3 от тях са в областта на частните посещения, а не на туризма. „Ние не сме станали привлекателна дестинация, а имаме потенциал с всички възможности в зимния и летния туризъм, които предлагаме. Затова има съгласие и от Министерството на транспорта, и от Министерството на икономиката за развитието на директна авиационна връзка между двете столици, която да се осъществи от азербайджанския национален превозвач“, добавя Братанов.

Подобна дестинация може да бъде факт още през месец юни, което ще създаде добра възможност за двупосочно движение на туристи и то на много добри ценови нива - до 600 евро. Още повече, че чрез тези полети ще се даде възможност и за облекчения за пътувания през Океана. **И**

Спирос Номикос:

УСПЕХЪТ И ПРОВАЛЪТ

СА ДВЕ
СТРАНИ
НА ЕДНА
МОНЕТА

Добрите бизнес резултати все повече зависят от иновациите и способността да управляваме промените

Спирос Номикос е изпълнителен директор на „Солвей Соди“ АД. Той е магистър по финанси, завършил е Висшето бизнес училище на „Солвей“ в Брюксел. Професионалната си кариера започва в Група „Жози“, която се занимава със застраховане, от 1989 г. работи в международната химическа група „Солвей“. Започва като асистент на финансовия директор в седалището на компанията в Брюксел и се издига до главен административен и финансов директор „Покупки“ в „Пайплайф“-Атина, което е съвместно предприятие с „Винербергер груп“. От 2000 г. е директор „Финанси“ в „Солвей Соди“ и изпълнителен директор на „Солвей България“ и на „Девня Варовик“. От 2006 г. до 2012 г. работи в Пекин в областта на сливанията и придобиванията. От юли 2012 г. е генерален мениджър на група „Солвей“ за България и изпълнителен директор на „Солвей Соди“ и ТЕЦ „Девен“. Владее френски, английски, испански, гръцки и фламандски, а вече и български. Женен е и има 3 дъщери.

Татяна Явашева

фото Стоян Йотов

Успехът... не съществува без провали – колкото по-трудно се постига, толкова удовлетворението е по-голямо. Понякога трябва да загубиш, за да научиш как да печелиш. Затова успехът и провалът са две страни на една монета. Няма универсална рецепта за успех. Експертизата, мотивацията и подкрепата от страна на добър екип, зачитането на общи ценности – това е само основата за добрия резултат. Също толкова важни са иновациите и способността да управляваме промените.

Когато правиш бизнес в България... се ползваш от различни предимства като благоприятното географско положение или квалифицираните специалисти. Но трябва да бъдеш подготвен да се справиш с недостатъчно стабилната и трудно предвидима среда.

Лидерът се познава по... личния пример, който дава, по силния и мотивиран екип, с който заедно постигат резултати, по доверието, с което се ползва.

Да ръководиш компания, която работи на глобалните пазари... добавя допълнителни предизвикателства. Когато се каже „глобален пазар“, трябва да се има предвид, че това всъщност са различни пазари, всеки със своите характеристики, правила и култура на поведение.

Най-ценният урок, който получих... е да не реагирам под влияние на моментните емоции. Понякога е добре да изразиш позицията си първо на хартия, след това да премислиш и да дадеш време на емоцията да отшуми.

Правилото, което неотклонно следвам... е да се отнасям с уважение, да

съм честен и етичен в отношенията си с хората.

Моята формула за бизнес растеж... е да се напредва стъпка по стъпка. Растежът не бива да е самоцел.

Предизвикателствата пред нашата компания... са много. Най-голямото се състои в осигуряването на нейното бъдеще, на нейното дълготрайно устойчиво развитие и конкурентоспособност. Непрекъснато се адаптираме към промените на пазара, технологични и нормативни, като го правим по характерния за група „Солвей“ начин, който наричаме Solvay Way – работейки за все по-безопасна и здравословна работна среда, с уважение към служителите, общностите и планетата.

Иновациите... не трябва непременно да са революционни. Те трябва да са част от мисленето на хората. От голямо значение са малките подобрения, които правим всеки ден.

Инвестирам... време, за да съм добре информиран, и се вслушвам в идеите на екипа си.

Ценя... в работата честните и откровени взаимоотношения между хората и високото чувство за отговорност.

Най-доброто ми постижение... в професионално отношение е, че наскоро отишлата си 2014 година беше успешна за „Солвей Соди“. Щастлив съм, че продължаваме да се развиваме и да постигаме отлични резултати, най-вече по отношение на безопасността на труда, която е приоритет номер едно за нас.

Моето хоби... е да колекционирам стари предмети от миналото. И това е само една от моите страсти. **И**

”

Моята формула за бизнес растеж е да се напредва стъпка по стъпка

“

ФИРМЕН ПРОФИЛ

„Солвей Соди“ е най-големият завод в България и Европа за синтетично производство на калцинирана сода с годишен капацитет от 1,5 млн. т годишно. Той е приемник на производството, пуснато в експлоатация през 1954 г. Заводът е приватизиран през 1997 г. Основни акционери са „Солвей“ (75 %) и „Шийеджам“ (25 %). През 2000 г. „Солвей Соди“ придобива доставчиците на основни суровини за содовото производство „Девен“ АД (топлоелектрическа централа в Девня), „Провадсол“ ЕАД (сондажи за разсол в Провадия), „Девня Варовик“ АД (кариера за варовик – джойнт венчър с „Девня Цимент“ АД). **И**

За по-малко от две години Антония ПарAPANОВА успешно разви два свои стартапа и един нов бранд, с което показва, че добре премереният предприемачески риск си заслужава

**СКОК В
НЕИЗВЕСТНОТО**

Антония Парапанова е само на 25 и вече е сериен предприемач, но досега не е убила нито една своя компания. Със сигурност мнозина биха желали да постигнат подобен успех. Но как?

Татяна Явашева

Първият бизнес проект на Антония Парапанова е фирма „Амейз“ - за организиране на фирмени събития, тимбилдинги, тренинги, обучения и коучинг. Създава този стартап преди по-малко от 2 г., а само няколко месеца по-късно пуска иновативната онлайн платформа за подбор на кадри Hirehive. После идва ред и на новия бранд TRACE (The Treasure Race Adventure).

Подготовка

Антония Парапанова получава бакалавърска степен в Американския университет в Благоевград. Преди да избере магистратура, решила да започне работа, за да придобие по-ясна представа за пазара и възможностите. Започнала като стажант към изпълнителния директор в международната медийна компания MTG.

С цел да натрупа мениджърски опит, в рамките на година и половина била асистент на двама изпълнителни директори. В първите месеци работила изцяло в България, а след това била прикрепена към директора, който отговаря за Русия и бившите съветски републики. Била предпочетена заради уменията, но и заради отличното владение на руски език. Така започнала да лети между Москва и Лондон, за да е мост между две различни култури и бизнес мании.

Накъде

Когато изтича срокът на стажа, Антония получава предложение да остане в MTG на привлекателна за нея позиция. Но тогава тя си казва, че това е моментът да реши дали да стане част от корпоративния свят, или да опита да създаде свой бизнес, макар да е само на 23. И ето кое наклонило везните:

Във Великобритания се запознава с българин, който работи в сферата на човешките ресурси. Той ѝ споделя, че вече 15-20 години е добре платен служител в мултинационална компания и през цялото това време мечтае да създаде свой бизнес. Но все не може да намери сили да се откаже от сигурността и доброто заплащане и да поеме риска.

Тази среща се оказала решаваща за Антония Парапанова. След нея преценила, че ако още в началото не

скочи в дълбокото, после може да не опита.

В неизвестното

„В университета ни учеха да бъдем част от системата, а трябваше да вложим свой ресурс и в рамките на две години да опитам дали ще мога да управлявам собствен бизнес. Това би бил безценен опит, но при неуспех ще е дупка в CV-то. Подобни притеснения откъзват голяма част от желаещите да станат предприемачи. Но аз съм от онзи човешки вид, който е там, където е трудно“, разказва Парапанова.

Като студентка отива на първата си бригада в САЩ, след като всички я предупреждавали да не избира Ню Йорк, още повече ако предварително всичко не е уредено. Но тя прави точно обратното – без осигурена работа и квартира отива именно в Ню Йорк. За няколко дни намира жилище и работа, а след тази бригада сама си купува първата спортна кола. После още два пъти била на бригада в САЩ, като най-полезен за нея бил опитът в стартап компании, където работила по финансовата част на тяхната дейност и бизнес плана, чрез който да получат финансиране. Този стаж не бил платен, но пък бил инвестиция в знания и контакти. За да си покрива разходите, работила в скъп ресторант.

Решителност

За Антония Парапанова животът е предизвикателство и всяка следваща стъпка трябва да е по-сложна от предишната. Според нея човек трябва непрестанно да се катери нагоре, да му е трудно, но и забавно.

„В корпоративния свят друг управлява самолета и това има своите удобства. Но идва време да решиш дали да се приземиш с парашут, или да дочакаш края на полета. Най-големият страх е преди да скочиш. Подобно е усещането, когато сам стартираш бизнес – неизвестността е голяма, парите свършват бързо, контактите скоро се изчерпват, но това е до момента, в който парашутът се отвори. Компанията започва да се рее във въздуха и тогава може да се насладиш на летежа.“

Човешки ресурси

Докато работела във Великобритания, наблюдавала

индустрията, която се занимава с човешките ресурси. Посещавала семинари и конференции, свързани с този сектор. Така забелязала един основен проблем, който може да се реши със средствата на новите технологии, и стигнала до идеята за създаване на Hirehive.bg. Услугата е b2b ориентирана, в нея двете страни са работодатели и посредници по подбор на персонал. Отношенията са онлайн, контактите и документацията са улеснени, таксите са оптимизирани, а и кандидатите по-бързо намират работа.

Приключения

Антония се занимава с конна езда от 14 години, интересува се от прабългарски обичаи и оръжия, като например стрелба с рефлексен лък и хвърляне на копие. Самата тя умее да прави почти всичко, което „Амейз“ включва в тимбилдингите.

С нейния екип може да съпреживеете моменти като от киноекранизация на „Троя“ или „Индиана Джоунс“. Търсенето на съкровища става хит в нейния бизнес, след като установява, че има „глад“ за приключения. Това ново направление в своя бизнес тя развива под марката TRACE.

Референции

Най-ценната референция е от първия клиент, пла-

тил за тимбилдинг, организиран от „Амейз“. Участниците търсили съкровище в пещерата „Дяволското гърло“ в Родопите и очаквано всички останали очаровани от вълнуващото преживяване. Всеки тимбилдинг е със своя уникална програма и неповторими емоции.

Финансиране

Още в края на първата година от съществуването си „Амейз“ излиза на печалба. Платформата Hirehive също постига добри резултати. При TRACE още първият проект за търсене на съкровища е печеливш. Но все пак с какви пари Антония Парапанова развива своя бизнес? Средствата са от работата ѝ в MTG, от бригадите в САЩ, от родителите ѝ, впоследствие от инвеститори, а вече и от собствените им приходи.

Компас

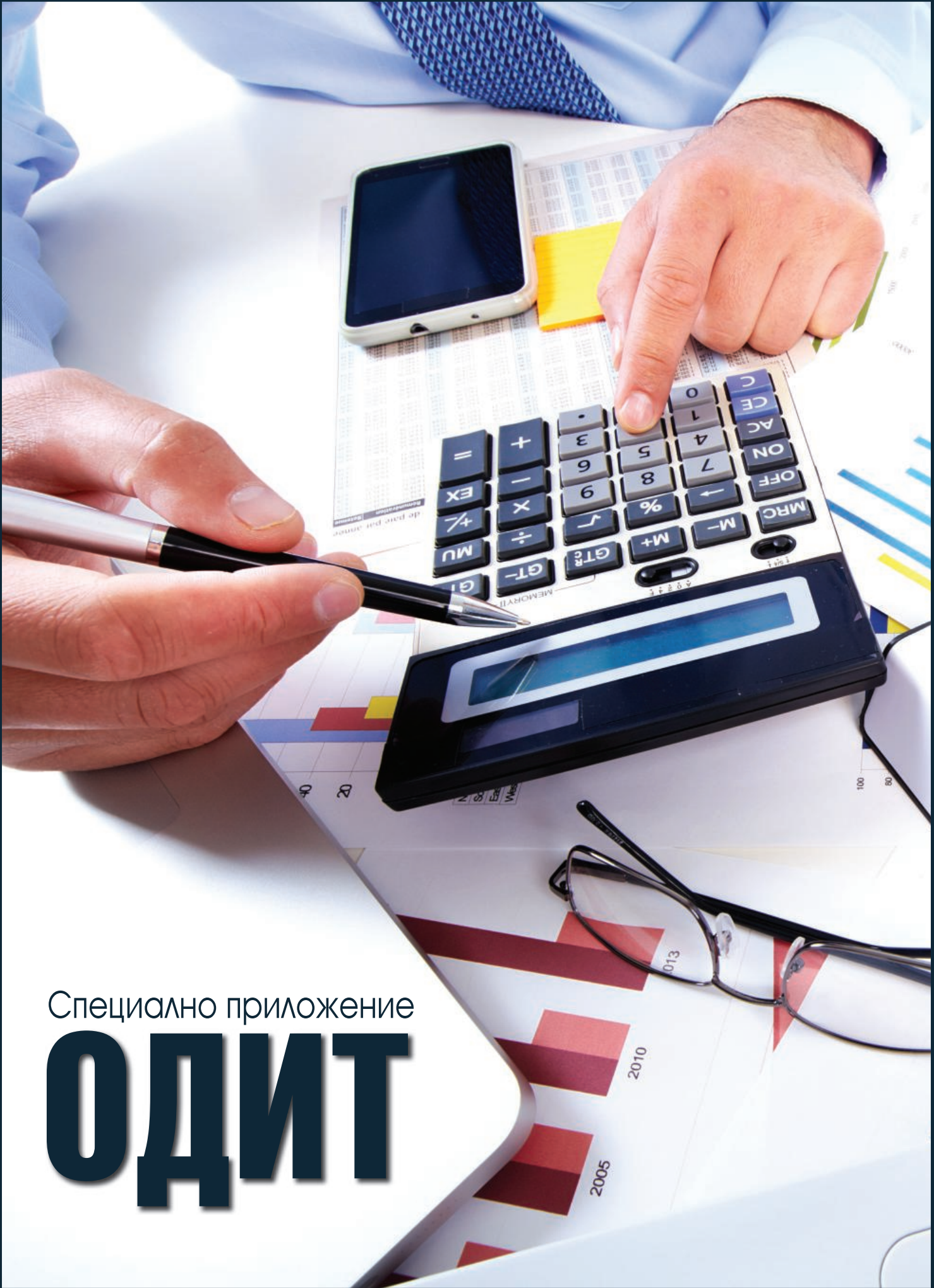
Предприемачеството е като да влезеш без водач в пещерата „Дяволското гърло“, но Антония Парапанова вече доказва, че има верен бизнес компас. Тя дори гледа към нови пазари. Като първа стъпка ще адаптира HR платформата Hirehive за румънския и за македонския пазар. За тимбилдингите ще търси клиенти в Германия, Великобритания, Франция и Русия, на които ще предлага приключения в България. [И](#)

СЪВЕТИ ОТ ГРАНТ КАРДОН В СОФИЯ

„Не правете компромис с целите си, а бъдете настоятелни в изпълнението им! Властта и парите отиват там, накъдето е насочено вниманието, а най-много внимание получава този, който е най-активен. Той рано или късно ще получи най-висок резултат“, препоръчва Грант Кардон. Наши мениджъри и предприемачи ще имат шанса да чуят лично от него редица полезни съвети по време на семинара „Бизнес и живот по 10“. Съорганизатор на обучението е „Амейз“ и ще се проведе на 12 февруари в столичния парк-хотел „Москва“. Кардон е популярен експерт в сферата на продажбите, бизнес развитието и коучинга. Има зад гърба си няколко успешни компании, оглавява световните класации за „Топ 10 експерти по продажби“ и „Топ 10 бизнес коуч специалисти“. [И](#)

Специално приложение

ОДИТ

Професията навлиза в нов етап, в който кадрите и подкрепата на стопанското общество са определящи, споделят Рени Йорданова и Валя Йорданова, основатели на АФА ООД

ИЗИСКВАНИЯТА КЪМ
СЧЕТОВОДИТЕЛИТЕ
И ОДИТОРИТЕ СТАВАТ
ВСЕ ПО-ВИСОКИ

Людмил Захариев

фото Стоян Йотов

Последното десетилетие постави счетоводителите, и особено одиторите, пред множество предизвикателства, тъй като обществото загуби значителна част от своето доверие във финансовите отчети и издаваните одиторски доклади. Професията е поставена пред трудната задача да възвърне репутацията си, като докаже, че етичните принципи, които са неин фундамент, не са изоставени, а качеството на услугите е водещ приоритет. Това няма да стане лесно. Необходими са усилия и целенасочена работа на всички нива – от всеки професионален счетоводител в специализираните счетоводни и одиторски фирми, след това – през професионалната организация, и накрая – от надзорния орган.

Развитието сменя условията

Съвременното развитие на човечеството и стопанското общество е достигнало до нива, които са сериозно предизвикателство за счетоводната и одиторската професия. Развитието и усложняването на самия бизнес процес води и до усложняване на счетоводните и отчетни правила и техники, и най-вече по-широкото въвеждане на използването на приблизителни оценки и ключови предположения на ръководството на предприятията. Наблюдава се и активно навлизане на нови по-интегрирани технологии и функционирането на бизнеса става все по-зависимо от тях. Това променя както отчетността, така и подхода и технологията на самия одит. Така на практика очакванията и изискванията към счетоводителите и одиторите стават все по-високи като знания и умения, включително и в области, които са далеч нетипични за тях.

Нова регулаторна рамка

Финансовите и икономическите кризи и счетоводните скандали, наблюдавани през последните 15 г. в различни райони на света, доведоха до една дълбоко същностна промяна в професията на професионалните счетоводители и одитори. От изцяло саморегулираща професия, тя се промени във външно регулирана, и то във все по-голяма степен. Това вероятно е необратим процес, с който трябва да свикнат самите счетоводители и одитори.

Най-важно е да се разбере, че въвеждането на определена форма на външна регулация, от една страна, е средство за възстановяване и дори за повишаване на доверието в качеството на дейността на счетоводителите и одиторите, а от друга – инструмент, чрез който се поддържат в баланс очакванията на потребителите на финансовата отчетност и тези, които я създават и проверяват. Това е целта, която обществото във всяка държава трябва да преследва, а не пореден формален контрол

от нов член във веригата. В същото време то следва да има правилно разбиране и относно своята собствена отговорност за наложената форма на регулация, нейната адекватност и получените резултати спрямо заложените очаквания.

Работна среда

В България е трудно да упражняваш счетоводната и одиторската професия. Не би могло да се каже, че през последните години условията се подобряват. Често стопанските ръководители и собственици нямат правилно разбиране за същността на одита, за продукта на одита и за отговорностите на одиторите, за разлика от държавите, които са родината на модерното счетоводство и одита. Възприемането на правила, стандарти и законодателство, които са разработени и приложими основно за публични и големи компании, прави много трудно приложението на Международните стандарти за финансово отчитане и Международните одиторски стандарти за преобладаващите по размер в страната предприятия. Така липсва естествената пазарна потребност от одита. Допълнително, квалифицираните кадри не са достатъчни. Все още е проблем да се намерят подходящи лица за позиция на гл.счетоводител, финансов контролър, финансов мениджър, вътрешен одитор или външен одитор.

Къде е решението? Според нас решението е в надграждане на професионалната квалификация и популяризиране на професията сред стопанското общество.

Какво предстои за България

Предстоящата година е много важна за нашата професия, защото предстои приемането на два закона – Закона за счетоводството и Закона за независимия финансов одит. В основната си част те са нови, защото с тях се възприемат новите европейски директиви в областта на одита и счетоводството, както и регламента за задължителния одит на предприятията от публичен интерес. Сега е моментът с тях да се отразят научените уроци от последните 10-12 години. В областта на счетоводството това е преразглеждането на повсеместно наложеното приложение на Международните стандарти за финансово отчитане в България. Те са отчетна рамка, която е доста сложна, скъпа и далечна спрямо местните счетоводни традиции. Приложението им следва да се ограничи до разумното и полезното. В областта на одита също се очаква да се направят множество съществени промени като: одиторските възнаграждения, ротацията на одиторите, нови услуги за изразяване на сигурност, позволени неодиторски услуги, ролята на одитните комитети, съдържанието на одиторския доклад, регулацията на одиторите и кръга на правомощията на надзорния орган. ■

Рени Йорданова и Валя Йорданова са основателите на АФА ООД – най-голямата местна одиторска и консултантска компания. Съвпадението на фамилиите е случайно, но съвместната работа и партньорството е съдба.

През годините АФА изгражда своя екип от над 100 професионалисти, в който се съчетават дългогодишният опит и знания на старшите експерти с новаторския дух и смели идеи на младите специалисти. Вече 24 г. АФА успешно предоставя професионални услуги на своите клиенти в сферата на одита, счетоводството, обработката на работни заплати, данъците, корпоративните финанси, бизнес консултирането, предоставянето и администрирането на персонал и обучението. Така през годините името на АФА се утвърждава и се свързва с високо качество, етика и професионализъм към клиентите, ангажираност към обществото и държавните институции. ■

ОДИТ
ФИНАНСИ
СЧЕТОВОДСТВО
ДАНЪЦИ
ПРАВО

ПРЕДСТОИ

реформа на одиторската професия

ЕК вече прие регламент за подобряване на ефективността в сектора, който ще бъде въведен в България до юни 2016 г., казва Силвия Динова, директор Одиторски услуги, „Грант Торнтон“ ООД

Людмил Захариев

фото Стоян Йотов

Г-жо Динова, какви са предизвикателствата, пред които са изправени одиторите няколко години след голямата криза в световен план?

- Няколко са предизвикателствата: адекватността на одиторските услуги или доколко одиторите извършват ангажименти, които се изискват от тях, и на цената, която потребителите са готови да заплатят. Сериозен е и проблемът с наемането и задържането на най-способните служители при условията на увеличаваща се регулация на одиторската професия, обществената критичност и неразбиране какво точно вършат одиторите, което прави професията непривлекателна за способни и талантили хора. И не на последно място - очакванията на всички какво точно трябва да прави и да не прави одиторът. Поддържане на одиторската професия жива, колоритна, пулсираща, представена от широк спектър от фирми, е предизвикателство в условията на увеличаваща се регулация, вдигане на праговете за одит и свиващ се бизнес в България, водещо до консолидиране на българските одитори в няколко на брой големи фирми.

- Доколко ефективен е контролът от страна на Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО) във връзка с банковите събития през последните месеци в България?

- Банковите събития доведоха до проверки и налагане на санкции от комисията, която действа според текущите регулаторни изисквания. Във връзка с това председателят на КПНРО г-жа Ваня Донева наскоро анонсира инициативи за промени в Закона за независимия финансов одит, които да са в синхрон с европейските директиви и добри практики и които биха подобрили работата и функциите на самата комисия, за да не се стига до такива конфликтни ситуации като последните решения на комисията.

- Какъв ще е ефектът от свръхрегулирането на одиторите?

- Независимият и обективен надзор над одиторите е необходим за поддържане на общественото доверие в българската бизнес практика. В случаите, когато обществото се пита какво одиторът е направил или не е направил в своята работа, регулаторните органи се задействат и ако е необходимо, налагат санкции. Но свръхрегулацията може да доведе до увеличаване на разходите на одиторските компании, поемане на финансови отговорности, които са прекомерни, допълнителни инвестиции, изисквания, които не могат

Grant Thornton

An instinct for growth™

да бъдат достигнати, и до нарушаване на конкурентоспособността на одиторския пазар. В дългосрочен план свръхрегулацията ще направи одиторската професия непривлекателна, а липсата на желаещи способни хора да практикуват професията може да влоши качеството на одиторската работа, както и пазарът да продължи да се концентрира, което, от друга страна, не е гаранция за качество. Навсякъде по света е по-лесно да измисляш нови правила, отколкото да премахваш съществуващите.

- Какви са предложенията на бранша и конкретно на „Грант Торнтон“ за подобряването на ефективността в сектора?

- Европейската комисия вече прие мерки за подобряване на ефективността в сектора и реформирането на одиторската професия, които от „Грант Торнтон“ приветстваме. Приетите през април 2014 г. мерки в Директивата и Регламента за задължителен одит ще бъдат въведени в България до юни 2016 г. Одиторският доклад ще бъде по-информативен и ще съдържа описание на значимите рискове от грешки и измами и как одиторът ги е адресирал в своята работа. В доклада до Одитния комитет ще се съобщават подробно резултатите от извършения одит. Предвидена е задължителна ротация на одиторската фирма, а не само на ключовия одитор на предприятието.

- Има ли недостиг на достатъчно квалифицирани кадри за одитори, които да излизат от университетите? Нужна ли е повече практическа подготовка в периода на обучение за студенти и ученици?

- Има достатъчно студенти, които завършват с подходяща квалификация, за да работят в една одиторска компания. Това са впечатленията ни от ежегодните стажантски програми, които провеждаме в „Грант Торнтон“. За да бъдеш успешен одитор, трябва да си не само академично и практически подготвен, но и да имаш готовност да се учиш и развиваш, защото изискванията към професията непрекъснато ще се променят и увеличават. ▣

ОПИТЪТ, а не
образованието,
е водещ в одита

Людмил Захариев

фото Стоян Йотов

Голямото предизвикателство след финансовата криза в световен план е най-вече концентрирано в това да бъде усилена необходимостта клиентът да чувства и вижда ползата от одиторската услуга.

Еволюцията на пазара

Знанията са продуктът, който одиторът продава. Затова най-сериозните разходи в големите компании се правят за обучение на хората. Въпреки че в някаква степен пазарът на завърка на финансови отчети е свит, трябва да се отбележи, че предоставяме на нашите клиенти широка гама от финансови услуги, които не са само за изразяване на сигурност, но които отговарят на нашите умения и експертни професионални познания.

Новите развития в бизнеса, еволюирането на финансовите пазари и промените в информационните технологии правят невъзможно съставянето на изчерпателен списък на услугите, които не са за изразяване на сигурност и които биха могли да бъдат предоставяни на клиент за одит.

Контрол с цел висок професионализъм

Заедно с публичния надзор над дейността на регистрираните одитори, осъществявана от Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори, която е независим орган, контролът върху качеството на дейността на одиторите е и една от функциите на ИДЕС, като национална професионална организация, осигуряваща упражняването на независимата одиторска професия от регистрираните одитори в интерес на обществото. Контролът върху качеството на дейността на одиторите е вътрешно-организирана система на ИДЕС, която се ръководи от Съвет за контрол на качеството на одиторските услуги. Качеството на дейността на регистрираните одитори изисква спазване на професионалните стандарти, регулаторните и законовите изисквания, с цел постигане на разумна степен на сигурност, че издадените доклади по одиторски ангажименти са подходящи при конкретните обстоятелства.

Контролът върху качеството на дейността на регистрираните одитори има за цел поддържане на професионализма на регистрираните одитори и висока степен на обществено доверие. Не мисля, че можем да говорим за свръхрегулиране, а за налагане на висок професиона-

лизъм.

Подобряване на ефективността в сектора

По направление одиторско и счетоводно законодателство се поддържа активно сътрудничеството с Министерството на финансите, както и с комисията по бюджет и финанси и икономическата комисия към НС, което ще ни позволи да имаме добри изходни позиции при извършване на бъдещи промени в счетоводното и одиторското законодателство. Освен това се работи в посока изразяване на професионалното мнение на ИДЕС по възникнали казуси и промени в нормативната уредба, развитието и усъвършенстването на данъчното законодателство чрез различните работни групи. При нас има един малък индикатор за някакъв растеж. Когато започнат да се увеличават консултантските услуги, то има някакво раздвижване на бизнеса. От тази гледна точка такива индикации, макар и съвсем слаби и малки, има.

Работа наравно с обучение

Кризата в образователната система не е тайна за никого. Моето мнение е, че по-скоро, ако един човек иска да има добро образование, за съжаление, трябва да го направи въпреки системата, а не тя да го пресираща, за да получи необходимото качествено образование.

За това съветът, който мога да дам на студентите, е да си търсят работа, преди да са завършили следването си. Това е начинът да се усъвършенстват, да придобиват бизнес умения и знания, които образованието в университета не може да им даде. Добра школа за това е ангажираността с обществена дейност например. Защото в днешно време вече всички имат диплома за завършено висше. Печелившите кандидати са ориентирани в бизнеса и имат контакти, а не само отлични дипломи.

ИДЕС е подал ръка на студентите чрез различни инициативи като участие в работата по разработване на стратегия за съответствие на съдържанието на учебните им програми с международните изисквания към професията; създаване на работна група, състояща се от представители на ИДЕС, Министерство на образованието и водещи икономически университети, която постоянно да осъществява преглед и да усъвършенства университетските учебни програми в областта на счетоводството и одита; организиране на съвместни дискуссионни формати с представители на катедрите по счетоводство и контрол в икономическите университети в България; популяризиране на одиторската професия чрез организиране на срещи със студенти. ■

Когато започнат да се увеличават консултантските услуги, то има някакво раздвижване на бизнеса, казва Мария Даскалова, управител на „Одит консулт МД“ ЕООД

Пламен Стоилов:

ПРИВЛИЧАМЕ
бизнеса с
ИНВЕСТИЦИИ
в инфраструктура

Пламен Стоилов е кмет на община Русе от ноември 2011 г. Преди това, от август 2009 г., е бил областен управител на област Русе. Работил е в министерствата на държавната политика при бедствия, аварии и катастрофи; на отбраната и на вътрешните работи. Завършил е „Икономика на индустрията“ в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов, има и степен инженер по транспортна инфраструктура от ВНВУ „В.Левски“ – В.Търново.

Евгения Попова

Г-н Стоилов, за община Русе 2014 г. бе успешна по отношение на бюджета. Как трябва да се управляват пари в условията на криза?

- Мисля, че 2014-а беше годината, която даде изключително силен бюджет, надхвърлящ 120 млн. лв., като се има предвид, че в началото на управленския мандат приехме бюджет под 80 млн. лв. с дупка от близо 4 млн. лв. в резултат на пари, които трябваше да бъдат връщани от сметката по чистотата и корекциите, които бяха наложени по проекта за ремонт на площада - 700 000 лв., и „Придунавски булевард“ - 300 000 лв. При тези условия започнахме, а това да успеем през третата година да вдигнем бюджета до 120 млн. лв. и да го изпълним, е нещо, което показва, че има много добър финансов екип, който управлява този бюджет.

Чрез строг контрол и изготвяне на подробни анализи на финансовото състояние на общината, както и обсъждане на резултатите и потребностите с всички второстепенни разпоредители, община Русе постигна уникален резултат в края на годината - високо качество на предлаганите услуги при ефективно, ефикасно и законосъобразно разходване на средствата, без просрочени задължения, висока събираемост както на планираните собствени приходи, така и на недобри от минали години. Тайната на успеха е в добрия екип, в отдадеността на работата и компетентността.

В допълнение, екипът на Община Русе управлява финансов ресурс по проекти с еврофинансиране за около 190 млн. лева - сума, надхвърляща двукратно годишния бюджет на общината.

- За какво ще отделите най-много средства през настоящата година?

- През 2015 г. приоритет в работата ни отново ще бъде превръщането на града в притегателен център за инвестиции и привлекателно място за живеене, запазване на културните ценности и развитие на културен туризъм, инфраструктура, образование, здравеопазване и успешно усвояване на европейски средства.

Акцентът в бюджета за 2015 г. е осигуряването на средства във всички сфери на обществения живот

чрез усъвършенстване и устойчивост, запазването на размера на местните данъци и такси и подобряване на събираемостта им, както и усъвършенстването на предлаганите услуги. Също така усилено ще се работи по социалната политика на общината, реализацията на значими инфраструктурни проекти, изграждането на улично осветление, детски и спортни площадки и други. Прогнозната рамка на бюджета е в размер на 79 026 013 лв., но тази сума не включва преходни остатъци или преизпълнения.

- С какво общината ще допринесе за подпомагане на малкия и средния бизнес?

- За да задържим, стимулираме и улесним инвеститорите, ние работим непрекъснато за подобряване качеството на предоставяните от администрацията услуги. Важна част от икономическия профил на града е Индустриалният парк с обща площ 638 дка, изграден от общината с финансовата подкрепа и съдействието на държавата, с цел привличане на чуждестранни и български инвеститори.

За да повишим конкурентоспособността, ние сме се насочили към реализирането на големи инфраструктурни проекти с висока добавена стойност. Работим и за развитие на Индустриалната зона чрез доизграждане на инженерна инфраструктура в Индустриалния парк.

В края на 2014 г. правителството одобри проект на договор с общината за финансиране по реда на Закона за насърчаване на инвестициите със 102 хил. лв. на изграждането на елементи на публична инфраструктура. Средствата са за рехабилитация и реконструкция на пътното кръстовище в Индустриален парк - Русе.

В Индустриалния парк наскоро беше открит сертифицираният по Закона за насърчаване на инвестициите проект за изграждане на завод за производство на електронни и механични части за автомобилната индустрия на „ВИТТЕ Аутомотив България“ ЕООД. От новоизградената инфраструктура ще се ползват и другите производствени предприятия в зоната, повечето от които са с чуждестранно участие. Самият факт, че е открит нов завод на немската компания, която стартира в Русе като малка фабрика с 30 работници, означава,

Екипът ни управлява европейски проекти за 190 млн. лева, надхвърлящи двукратно бюджета на общината, казва кметът на Русе

че бизнес климатът е добър, защото до 2017 г. се предвижда заетата работна ръка да надхвърли 1500 души.

- *Кои ще са конкретните проекти по Дунавската стратегия и очакваните ползи за града в близкото бъдеще?*

- На подобряването на инфраструктурата в Русе е обърнато специално внимание и в Дунавската стратегия на Европейския съюз. В нея се предвиждат редица проекти за рехабилитация и разширяване на пътната мрежа и модернизация на железопътните линии. Очевидно е, че има значителен потенциал за развитие на интермодални превози с използване на река Дунав, за което е

необходимо да се модернизират всички компоненти на системата на жп, автомобилен, речен и въздушен транспорт, както и логистична база. Транспортната политика, във връзка с изпълнението на Дунавската стратегия на ЕС, предоставя възможност за важни международни връзки в Дунавския регион. Приоритетно е развитието на пристанищата по поречието на река Дунав и превръщането им в мултимодални логистични центрове. В тази връзка проектът, който ще се реализира на територията на община Русе, е изграждането на интермодален терминал.

Проектите, които ще се реализират по Дунавската стратегия, са изграждането на Дунавски панорамен път, което включва реконструкция и ремонтни дейности на пътни участъци, успоредни на р. Дунав от Видин до Силистра. Планирано е също създаването на велоалеи и велопътеки по дължината на р. Дунав от Видин до Силистра, като част от Трансевропейската велоалея по дължината на р. Дунав. За засилване на регионалното сътрудничество с цел развитието и осъществяването на проект за газова връзка Север-Юг е изграждането на газопровод „България-Румъния“. По Дунавската стратегия очакванията ни са свързани също с реализацията на проекти за културен туризъм и културен обмен, както и развитието на Дунавския регион като европейски бранд и важна туристическа дестинация.

Сред важните проекти, залегнали в трите зони на въздействие на интегрирания план за дунавския град, са изграждане на регионални центрове по европейски мрежи „Риск и територия“ и „Култура и иновации“ за еврорегион Долен Дунав, на интермодален комплекс за еврорегион Долен Дунав, на Дунав мост 3 за еврорегион Русе-Гюргево, на Научен високотехнологичен парк Русе-Гюргево.

Дом на ВИНОТО В СОФИЯ

130-годишната и най-стара винарска изба в София вече е Дом на виното, храм на древното и модерното винарство. Тук са представени всички български лозарски райони с едни от най-добрите български вина, от най-големи до съвсем малки, бутикови производители. Избата е изградена през 1882 г. на шест метра под земята. С обвитите си в благородна плесен римски сводове тя и днес пази духа на отминали времена. Редом с отлежаващи от поне седем десетилетия вина е подредена за дегустация богатата колекция професионално подбрани съвременни вина. Всеки ще открие нещо по свой вкус. Подбирани са натурални и екологични продукти, добре съчетаващи качество и цена.

Специфичният климат на България е един от най-благоприятните за лозарство в Европа. Тук още от времето на траките се пие вино, достойно за богове и герои. Възпято от Омир, то е било и част от трапезата на пълководците и войската при обсадата на Троя, а историците сочат земите ни като люлка на винарството на континента.

В Дома на виното посетителите имат шанса да чуят за тайни, пазени с хилядолетия и доразвити с прилагане на съвременни технологични решения, да разберат как се създава и оценява виното. А можем ли да оценим необятното, след като природата богато ни е дарила с вкусове и аромати?

Елате и открийте своето любимо вино!

умението да дегустираш и да откриеш качествата на едно вино е изкуство. Изисква се редовно да тренираш сетивата си като опитваш различни сортове и видове вино.

Както художникът борави с цветове, така технологът оформя букет от аромати, създавайки творбата си. Виното е жив продукт – от поникването на лозата, през преработката и стареенето, до наливането му в чашата на ценителя то

„живее“ свой живот. Всеки сорт, реколта и тероар, а и всяка бутилка имат свое поведение и се отблагодаряват за грижите с удоволствието, което изпитваме, пробвайки и наслаждавайки се на крайния продукт. А когато харесаме виното, също заявяваме характер и вкус. Затова гостите на Дома на виното имат уникална възможност да се включат в

Курсове по дегустация

и да бъдат посветени в тайните на ароматите и вкусовете на древната напитка. Ползва се специален комплект от тестери с различни аромати. Научи ли се да ги различава, изкушеният и вече посветен ценител ще открие нов свят, озарен от удоволствието да възприема пълноценно и с наслада качествата на доброто вино.

Заповядайте в Дома на виното, който е част от Националния институт за изследване на вино и спиртни напитки! Няма да съжалявате. [И](#)

WWW.WINEINBG.ORG

Бърз растеж с **EMPOWER CAPITAL**

Фондът е създаден по инициативата JEREMIE и инвестира до 3 млн. евро в малки и средни предприятия, които имат добро управление и перспектива за развитие зад граница

Целта е нашите партньори да развият своите конкурентни предимства, казва Елвин Гури

Empower Capital бе избран от Европейския инвестиционен фонд да инвестира 15 млн. евро по инициативата *JEREMIE*. Към тези средства *Empower Capital* има свой принос от още близо 1 млн. евро. Кой има шанс за таква партньорство, разказва Елвин Гури.

Татяна Явашева

фото Стоян Йотов

Ключовите фигури в управлението на *Empower Capital* са Елвин Гури, Том Хигинс и Иван Христанов, добре познати в средите на инвеститорите и предприемачите. Фокусът на финансирането е към малки и средни предприятия, които имат амбиции за бързо развитие не само в България, но и зад граница. Стартъпите са извън обсега на това финансиране. Преди да направят подобна стъпка, собствениците трябва да са готови да се разделят с част от „свободата си“ и добре да преценят плюсовете и минусите на този финансов инструмент.

Изисквания

Хоризонтът, в който *Empower Capital* трябва да направи инвестициите, е до края на 2015-а. Фондът инвестира до 3 млн. евро в проект, но трябва да има коинвеститор за още толкова. Няма предпочитания към определени сектори, но компаниите, които биха приели таква партньорство, трябва да имат доказан бизнес модел, оборот и клиенти. В типичния случай тези компании биха имали оборот от 5-10 милиона лева.

Първата сделка

Empower Capital направи своята първа сделка в края на миналата година. Тя е със „Сити Клиник“ и е за изграждане на новата онкологична болница, която ще предоставя интегрирано лечение в борбата с рака. Фондът инвестира 2,5 млн. евро,

като е привлечена и коинвестиция в същия размер. Целият проект е на стойност 25 млн. евро. „Виждаме голям потенциал за инвестиции в здравния сектор и в лицето на „Сити Клиник“ открихме добре управлявана компания. Както по всичко личи, това е най-успешната кардиологична клиника в Югоизточна Европа. Бихме желали да постигнем подобно ниво и с онкоболницата“, обяснява Елвин Гури. Амбициите на мениджмънта са големи, но първо трябва да правим малки крачки, преди да започнем да тичаме, казва още той. Водят се преговори и с други кандидати, а очакването на фондменджърите е до края на март да направят още 2-3 сделки.

Подбор

Стратегията на *Empower Capital* е да намира компании, които имат стратегия за развитие и могат да я защитят. Компании, които се интересуват от тази възможност, може сами да потърсят фондменджърите (elvin.guri@empowercapital.net). При сделка, освен финансиране, малките и средните предприятия ще получат добавена стойност от завидния предприемачески опит на управляващите партньори. Те са наясно с трудностите, които ще се появяват заради амбицията за бърз растеж, и са готови да помогнат на компаниите по-безболезнено да се справят с проблемите. *Empower Capital* няма да назначава свои мениджъри в дружествата, в които инвестира. Ще подбира такива, на чието управление може да се довери. **И**

ОПИТ

- ✓ *Елвин Гури е бил одитор в PWC в София, работил е в ЕБВР в Лондон и София и е съосновател на JetFinance International, продадена успешно шест години след създаването ѝ на BNP Paribas Personal Finance.*
- ✓ *Том Хигинс е бивш директор на Българо-американския инвестиционен фонд, съосновател е на българо-румънския инвестиционен фонд Balkan Accession Fund с капитал от 110 млн. евро. Инициатор е на наградите Empower за стартиращи предприемачи. „Ятомо“ е от най-новите му проекти.*
- ✓ *Иван Христанов е бивш финансов директор на „Сторко“-Плевен, съосновател на JetFinance International и изпълнителен директор на дружеството до продажбата му на BNP Paribas Personal Finance. **И***

Онлайн МайсторПлюс

Платформата е полезна и за бизнеса, и за крайните клиенти, затова се радва на силен инвеститорски интерес

Татяна Явашева

фото Стоян Йотов

Кой ли не е имал проблеми, когато се налага ремонт вкъщи. За разлика от всички, които намират някакво индивидуално решение, Борис Санчес, Стоян Иринков и Божидар Илиев виждат в това добра основа за бизнес. Чрез онлайн платформата MaistorPlus.com те предлагат отговор как да намерим добър майстор.

Идеята

Всяко успешно начинание започва от добрата идея и от отличния екип. Тримата са приятели от Немската гимназия в София. Когато се заемат с разработването на платформата Борис току-що е завършил архитектура в Берлин, Стоян учи за магистър фармацевт, а Божидар се подготвя да работи като строителен инженер. Идеята така силно ги увлича, че неусетно стават предприемачи. В края на 2012 г. проектът получава подкрепа от фонда за рисков капитал Eleven, а през 2013-а MaistorPlus побеждава в предприемаческия турнир 3Challenge S3, организиран от Start It Smart. Получават инвестиции и от бизнес ангели, които виждат перспектива в това технологично начинание.

Платформата

Тримата предприемачи създават онлайн пазар на услуги и от едната страна са крайните клиенти, а от другата - професионалистите, които търсят поръчки в над 38 сфери на дейност от дребни ремонти до изграждането на цели строителни обекти. Платформата им осигурява контакт с потребителите на техните услуги. Същевременно на всяка заявка се получават няколко предложения, така че клиентът сам да направи своя избор. След изпълнението на възложената работа може да остави коментар за представянето на наетия от него майстор.

Бизнес моделът

Регистрираните професионалисти правят месечен абонамент, без да дължат процент от стойността на услугите, които ще изпълнят. Има възможност да изберат план в зависимост от размера на поръчките. Крайните потребители не плащат нищо.

Развитие

Платформата MaistorPlus непрестанно се развива като функционалност. Внимателно се оглежда всяка нова идея и възможност за разширяване на нейната функционалност, а и на самия бизнес. Неслучайно настолно четиво в офиса е The Lean Startup на Ерик Рийс. И преди да пристъпят към създаване на онлайн магазин, те първо ще валидират интереса към подобно предлагане. През тази година MaistorPlus планува да стъпи на пазара в Румъния, след което и в Гърция. За целта търсят инвеститори. Ще ползват и подходящи местни хора, които да съдействат за експанзията на всеки нов пазар.

Хоризонт

Борис Санчес, Стоян Иринков и Божидар Илиев насочват всички свои усилия за развитието на MaistorPlus. Когато след няколко години достигнат предела на своите възможности за развитие на този бизнес, те ще помислят за изход от инвестицията. Едва тогава ще търсят новите хоризонти на нов бизнес.

Борис Санчес

УСЛОВИЯ ЗА УСПЕХ

1. Отборът е от най-важно значение.
2. В основата е идеята, която екипът ще се хвърли да развива.
3. Не създавайте продукт или услуга, преди да е валидирана необходимостта от тях на пазара.
4. Организации като Start It Smart и други, които подкрепят стартиращите предприемачи, може да са успешен трамплин в създаването на нов бизнес.
5. Предприемачът трябва да умее да върви напред, учейки се от своите грешки.

Стоян Иринков

ПИСАТЕЛ В СЯНКА

Елица Виденова създаде The Textorialist, след като намери ниша в умението да се пишат текстове, необходими на бизнеса и организациите в тяхната вътрешна и външна комуникация

”
**Бизнесът вече
 разбира, че
 езикът и съдържанието
 на текстовете,
 които го представят,
 трябва да отговаря на
 високото качество
 на неговите продукти
 и услуги**
 “

отговарят на високото качество на техните продукти, редица компании търсят професионално съдействие. На филолозите, които имат нужните езикови умения, често им липсват специфични бизнес познания. От своя страна, добрите експерти в дадена област рядко са ловки в употребата на думите. The Textorialist се вмести в тази ниша.

Фокус

През декември миналата година Елица Виденова стартира своя проект The Textorialist (www.textorialist.com), свързан с писане за бизнеса. Фокусът е в предоставянето на услуги, изискващи отлично владение на езика. Те са насочени към компании, производствени предприятия, правителствени и неправителствени организации по цял свят. „Запазена марка“ на Елица са

т.нар. „тийъри“ за привличане вниманието на потенциални купувачи, инвеститори или финансиращи организации. The Textorialist изработва информационни меморандуми, презентации, брифове, оферти с висока сложност и специфика, прави локализиране на съдържание за различни пазари, извършва специализирани езикови преводи, пише статии.

Опит

До средата на ноември 2014 г. Елица Виденова е директор „Бизнес развитие“ на Адвокатско дружество „Камбуров и съдружници“, където работи девет години. Преди това е изпълнителен директор на Българския форум на бизнес лидерите. В момента е асоцииран съдружник в инвестиционно-консултантската компания Sortis Invest. Писането е свързваща нишка в целия ѝ опит до момента. Така при работата в корпоративна среда се ражда концепцията за The Textorialist – юристи, медици, инженери, дизайнери, финансови експерти с дар слово да пишат в услуга на бизнеса.

Клиенти

„Когато се разделих с „Камбуров и съдружници“, някои от клиентите съвсем естествено продължиха да разчитат на мен за подобни услуги. Появиха се желаещи да ни наемат на абонамент, за да се грижим за цялостната им комуникация. Мултинационални клиенти достигнаха до нас от уста на уста. Спечелихме и международен конкурс за предоставяне на писмени услуги на чуждестранна компания зад граница, а също на организация, която току-що навлезе на българския пазар“, разказва Елица Виденова. Сред клиентите на The Textorialist са международна верига супермаркети, голяма инженерна компания, фирма за бързи кредити, клъстер от вятърни централи, а също и френска компания в сферата на образованието. Авторите понякога са и „писател в сянка“.

Татяна Явашева

Добре написаният текст предизвиква радостна тръпка. С него ще задържите вниманието на този, за когото е предназначен. Той е и тайният ключ към доверието на потенциалния бизнес партньор. Краткостта на изразяване и яснотата в това забързано време се ценят. Когато обаче стане практика да се обръщат към вас с дежурното „Знам, че не ти е работа, но можеш ли набързо да погледнеш един текст“, какво друго ви остава, освен да превърнете това в бизнес. Елица Виденова така и направи.

Репутацията на марката се гради трудно, а лошата комуникация може да я срине. За да си гарантират, че езикът и съдържанието на текстовете, които ги представят,

ИНВЕСТИЦИЯ В ХОРА

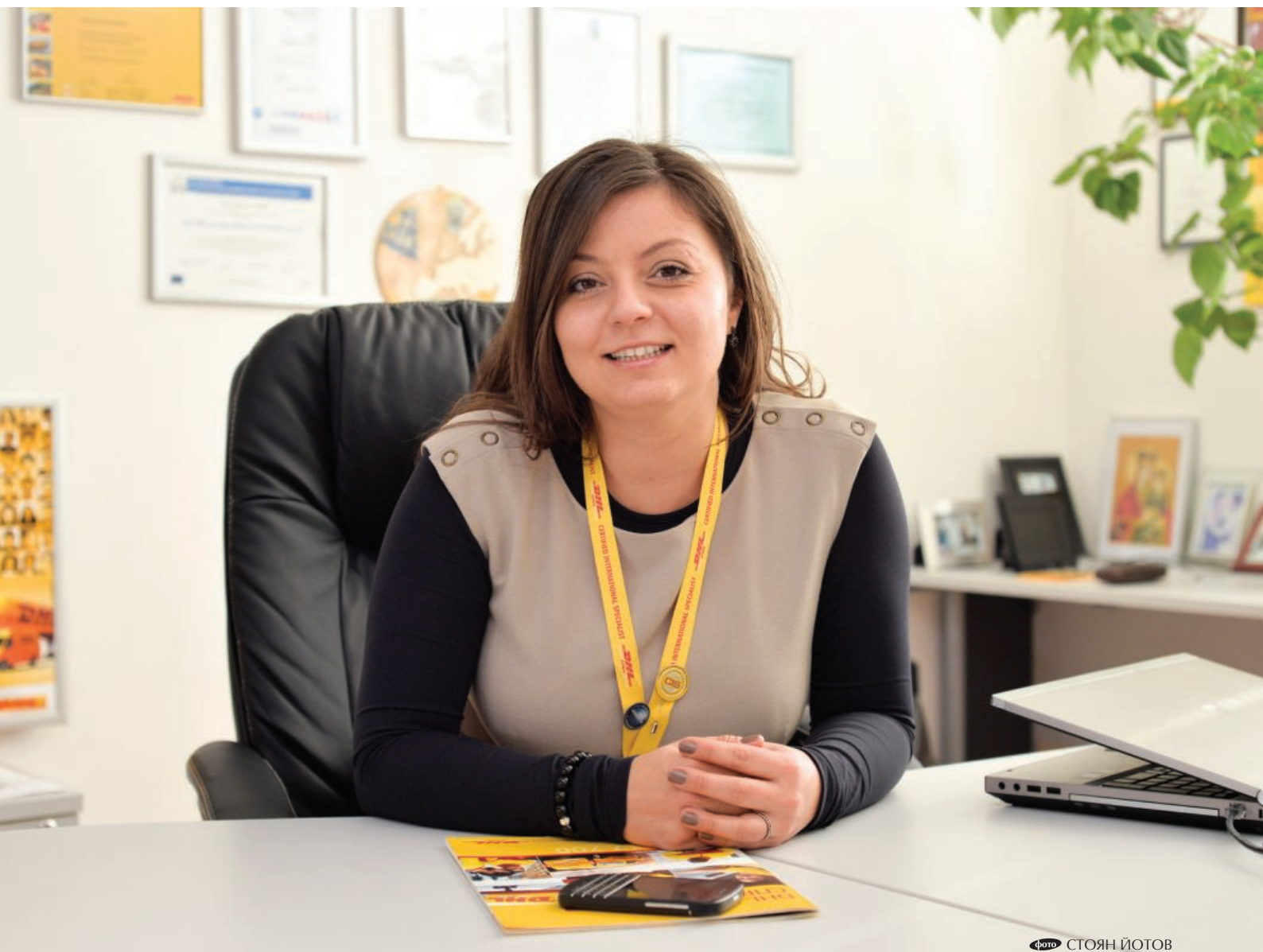

фото СТОЯН ЙОТОВ

Как HR функцията може да въздейства върху мотивацията на служителите в бизнес сферата на услугите, разкрива Паулина Шопова, HR мениджър на DHL Express България

DHL инвестира стотици милиони евро всяка година за поддръжка на своята глобална инфраструктура. Ние притежаваме голяма база активи, включително товарни самолети, превозни средства за доставка, складове и системи за сортиране. Както повечето сфери на бизнес, използваме модерни технологии и сложни IT системи за проследяване и поддръжка на нашите процеси. Но като компания, която предлага услуги, най-много зависим от хората, които работят за нас. Всички тези инвестиции биха били безсмислени, ако служителите ни не са мотивирани да предложат една изключителна услуга на нашите клиенти, разказва Паулина Шопова, HR мениджър на DHL Express България.

Според нея това подчертава важноста на HR за този бизнес и измества отговорността на HR от приеманата традиционно „поддържаща функция“ на консултант. При всеки бизнес днес, независимо от степента на автоматизация, възприятието на клиента за услуги, които предоставя една фирма, в най-голяма степен се основава на взаимодействието със служителите, които предоставят тази услуга и представляват лицето на компанията. Като се вземе предвид фактът, че повечето фирми за услуги имат множество точки на взаимодействие със своите клиенти, голяма вероятност са тези контакти да не се изчерпят с „Търговски отдел“ и отдел „Обслужване на клиента“. От куриерите, извършващи доставка, или специалистите, организиращи процеса, през служителите, които отговарят за събиране на вземанията, или тези, които интервюират кандидатите за работа, всички те създават трайно впечатление, което може да бъде решаващо за решението на клиента дали да използва вашите услуги или не, както и влияе пряко върху неговата лоялност. Също така това може да се отрази върху мотивацията на кандидат за работа - дали да търси възможност за постъпване и развитие в една компания. Като HR служители, ние сме в силна позиция да влияем директно и трайно върху впечатлението на реални и потенциални клиенти, коментира Шопова.

Тя посочва четири фокусни области, в които един HR служител може да въздейства върху мотивацията на служителите в бизнес сферата на услугите:

Поощрение към хората да говорят

Малко неща са по-мотивиращи от това да се чуе вашият глас. Като основен наблюдател на тенденциите на трудовия пазар и като първа точка на взаимодействие със служителите, които търсят по-добри условия за работа или възможности за развитие, служителят от HR има изключителен поглед върху нещата, които вълнуват хората. Един опитен HR служител би могъл да подпомогне мениджмънта да разбере от какво се влияе мотивацията на служителите и да им помогне в това как да се организират работните процеси, така че да поддържат мотивацията на екипа. Каквито и инструменти да използват, дали това ще е проучване на мненията на служителите, общи събрания, кутии за идеи и предложения, вътрешни социални мрежи или нещо друго, HR служителите могат да

добавят стойност чрез поощряване на открития диалог в организацията.

Обратна връзка и признание

Всички ние познаваме силата на обратната връзка, но е твърде лесно тя да бъде формализирана и ограничена само до годишния преглед на извършената работа и времето за бонуси. В DHL ние инвестираме значителна енергия в признанието към служителите. От грандиозната церемония в чужбина по награждаване на Служител на годината, през Седмиците на признателността, в които ръководителите по различен и нестандартен начин казват „благодаря“ на служителите си, през ежедневната обратна връзка, давана открито и двупосочно между служители и ръководители, до спонтанните „As One“ инициативи, където всички празнуваме своите успехи и се забавляваме заедно, ние в DHL работим сериозно, за да надхвърлим обичайния формален процес на оценяване и признание. В резултат на това виждаме, че в ежегодното проучване на мненията на служителите показателят „Employee Engagement“ (ангажираност на служителите) се е повишил с 11% през последните 3 г. в глобален мащаб. Ангажираността на нашите служители към обслужването на клиентите, изменена чрез „Customer Promise“, се е повишила с 10%.

Стандартизирани процеси

Зад упоритата работа на служителите за една компания стоят личната ангажираност, осъзнатият принос и професионалното развитие, което компанията предоставя като своеобразна инвестиция в тези служители. Понякога тези хора могат да бъдат демотивирани от субективните или променящи се изисквания, от усещането, че другите са привилегировани или „работят по-малко за повече“, от липсата на разбиране какво се очаква от тях или просто от разминаване в очакванията между двете страни. Няма значение колко е голям бизнесът ви: колкото повече прозрачност, недвусмисленост и съпоставимост на позициите, отговорностите, целите и очакванията бъде осигурена, толкова повече хора ще бъдат ангажирани да работят според тях. HR като стратегически партньор на бизнеса, който отговаря за процесите от подписването на длъжностните характеристики до определяне на критериите за атестация, е в идеалната позиция да ръководи този процес.

Култура на изключителна ориентация към клиента

Поставяйки ангажираността и мотивацията като основна тема в програмите за обучение и развитие, HR може да налага изключителната насоченост към клиента като стил на работа в организацията. Но след като веднъж тези хора са напуснали залата за обучение, ангажимент на преките ръководители е да поддържат тази посока. В същото време, защо HR да не дава пример за този начин на работа чрез стила, демонстриран от самите тях? Изграждането на всички процеси и политики с мисъл за крайния клиент и убеждението, че екипът знае и осъзнава какъв е неговият принос и какво впечатление оставя у клиента, са ключови за създаване и поддържане на висока култура на обслужване. **I**

Круизите все по-значими за **ПРИСТАНИЩЕ БУРГАС**

---

*12 млн. лева са предвидените
инвестиции в дружеството за
2015 г., казва изпълнителният
директор Диян Димов*

Стилиян Гребеничарски

фото Порт Бургас

Г-н Димов, какви са очакваните финансови резултати на „Пристанище Бургас“ ЕАД за 2014 г.?

- Към момента бизнес планът на Пристанище Бургас за 2014 г. е преизпълнен. За изминалата година пристанището ще отчете товарооборот от 500 000 тона. Спрямо заложения бизнес план ръстът е 21%, но планът е бил много занижен. Очакваната счетоводна печалба на дружеството за годината е над 2 милиона лева.

- Кои са основните фактори, определящи тези резултати?

- Мерките и действията на настоящото ръководство в краткосрочен план бяха насочени към промяна на съотношението между приходите от основните ни услуги – обработка и съхранение на товари, от круизното обслужване и разходите ни за осъществяването на тези дейности. От началото на 2014 г. в пристанище Бургас са обработени 152 товарни кораба и 27 круизни. В пристанище Несебър са регистрирани 25 посещения на пасажерски кораби. Няколко са основните фактори, които допринесоха за преизпълнението на товарооборота. Отчитаме ръст спрямо планирания на традиционни за пристанището товари като сол, каолин, кокс, метали, изкуствени торове. Фактор за този положителен резултат е прилагането на ефективни маркетингови инструменти и подходи за печелене на нови клиенти. Привлечени бяха нови товари - кварцит, техническа дървесина, ПДЧ, слама на бали и други. Износът на зърнени храни спадна спрямо разчетените количества, но през декември увеличението е сериозно, което отчитаме като фактор на възстановяване на обемите и за този важен товар. Не достигнахме разчетените количества скрап, а причината е намален износ от страна на клиентите поради

спад на цените на външния пазар.

- Какви са таксите за обслужване на корабите, претърпяха ли изменение през годината и дали се предвиждат промени през 2015 г.?

- Цената за обслужване на кораби (дисбурсмент) е съвкупност от такси и услуги, предлагани от различните участници (държавни институции и частни компании) в пристанищната дейност. Тя включва: цените на услугите на пристанищния оператор – товаро-разтоварни и съхранение, такси на ДП „Пристанищна инфраструктура“ – тонажна, канална, кейова, светлинна, екотакса; пилотски услуги, маневрени влекачни услуги, агентийски и спедиторски и други. За 2015 г. „Пристанище Бургас“ ЕАД, анализирайки нивата на конкурентните пристанища и трайната визия за развитие на пасажерската дейност, редуцира цената за обслужване на пасажери от 6 на 5 евро. Цените за клиентите за обработка на генерални и насипни товари запазват нивата си от 2014 г. Ръководството на порта работи в тясно сътрудничество с всички участници в процеса на обслужване на кораби с цел предлагане на конкурентни ценови условия за целия регион.

- Какъв е размерът и структурата на обработените товари за 2014 г.?

- Обработените товарни кораби в „Пристанище Бургас“ ЕАД са 152. Структурно от тях 211 хил. тона са насипни - кокс, руди и концентрати, скрап, урея, чугун, цимент, изкуствени торове, каолин, захар, сол и др. Отчитаме сериозно завишение спрямо бизнес плана при обработката на генерални товари - 231 хиляди тона метали, стоманени прахове, биг-бегси и др. За сравнение в бизнесплана за 2014 година заложеният товарооборот от генерални товари е 86 хил. тона, като ръстът е

приблизително три пъти.

- Каква беше 2014 г. за круизните пътувания и какви са очакванията за тях през 2015 г.?

- Като доста успешен може да отчетем круизния сезон на „Пристанище Бургас“ ЕАД през 2014 година. Пасажерските услуги формираха над 10% от приходите на дружеството за годината, при само 27 дни заетост на първо и второ корабно място. Това аргументира ясно посоката на развитие на порта. За сезон 2014 на Морска гара акостираха 27 пасажерски кораба, на едни от най-големите оператори като Royal Caribbean, Princess Cruises, MSC Cruises, Costa Cruises, Carnival Cruise Lines с общо 41 762 пътници. В пристанище Несебър са регистрирани 25 посещения на пасажерски кораби. На двете пристанища са обслужени общо 52 круизни кораба с 48 933 пътници. Приходите от круизните кораби, които генерира пристанището, са над 700 000 лева. За тази година вече имаме заявени посещения на повече от 30 кораба, като първият м/к „COSTA neo CLASSICA“ с 1680 пасажери се очаква на 24 април 2015 г. Пътническият терминал на Морската гара може да поема едновременно до 3 хил. пасажери от круизен кораб и над 300 000 пасажери годишно.

- Какви са инвестиционните намерения на дружеството за 2015 г. и как ще бъдат финансирани те?

- По време на церемонията по откриване на Зоната за обществен достъп на празника на град Бургас министър Ивайло Московски събщи, че планираните инвестиции от републиканския бюджет в Пристанище Бургас за 2015 г. ще са на стойност 12 милиона лева. Морска гара Бургас има капацитет да приеме най-големите круизни кораби в Черно море, поради което полза имат както пристанището, влекачните компании, пилотска станция и туроператорите, така и Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“. Положените усилия на всички институции да развият круизните превози през пристанище Бургас ще окажат положителен финансов-икономически ефект върху пристанищната дейност и развитието на туризма в града, региона и страната. Няма съмнение, че част от бъдещото развитие на пристанище Бургас е круизният транспорт.

Бъдещите интервенции на дружеството за 2015 г. включват освен територията на зоната за обществен достъп, също и мащабна рехабилитация на кейовия и тилов фронт за товарно-разтоварни дейности. Съчетаването на дейността по обработка на кораби и посрещане на круизи е широко разпространена световна практика, предвид столетия на традиционно развитие на търговската обработка и постепенното освобождаване на кейов фронт.

Няколко са основните приоритетни направления на работа на дружеството тази година. Основното е възстановяване на конкурентоспособността на пристанище Бургас в две насоки. Първата е в круизното направление, където със съдействието на държавата и частните компании, предоставящи морско-технически услуги, е задължително да се обединим и да работим за конкурентноспособен и съпоставим с конкурентите /Констанца, Одеса, Истанбул/ дисбурсмент - общите разходи за сметка на кораба при посещение в пристанище. Не следва да забравяме, че круизните посещения в дадено пристанище не са самоцел на корабособствениците, а възможност за допълнителни приходи от туровете на брега, респективно печалба. При липса на такава, портът не е предпочитан. В товарно-разтоварно направление е необходимо оптимизиране на услугите ни чрез максимална използваемост на територия и кейов фронт, ефективност на разходите и обновяване на претоварната техника. Накратко, нашият основен приоритет е активно участие в изграждането на инфраструктура, повишаваща ефективността на дейността при едновременното обслужване на круизния поток и товарите.

- Какви според вас ще бъдат тенденциите в развитието на транспортните функции в региона?

- Развитето ще е в посока на интермодалните транспортни услуги. Бургас е пристанищен център със стратегическо местоположение, с което е свързана както националната транспортна инфраструктура, така и транспортният коридор №8. В града функционира Свободна безмитна зона, има няколко индустриални зони, активно се работи и за развитието на Индустриалния логистичен парк със зелени производства. В тази връзка се надяваме да се увеличи делът на транспортните и логистичните услуги по отношение на стоки и товари.

Прираст
на инвестииите
в железопътната
мрежа
след влизането
ни в ЕС

ГОЛЕМИТЕ инфраструктурни проекти през 2015-а

Със съфинансиране от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС чрез Оперативна програма „Транспорт“ (ОПТ) 2007-2013 г. в Национална компания „Железопътна инфраструктура“ се изпълняват няколко значими проекта както за железопътната инфраструктура, така и за транспортната мрежа в България и Европа. Общата стойност на сключените търговски договори е близо 1,05 милиарда лева без ДДС, като отпуснатата безвъзмездна финансова помощ възлиза на почти 757 милиона лева.

Изграждат се три големи линейни инфраструктурни проекта

Проектът за рехабилитация на железопътната линия Пловдив-Бургас е в най-напреднала фаза на строителство. През април 2014 г. железопътен участък Михайлово-Калояновец бе въведен в редовна експлоатация. Към момента се работи в участъците Стара Загора-Завой-Зимница и Церковски-Карнобат-Бургас, като физическото изпълнение е близо 88%, а финансовото изпълнение е 73%. Очаква се проектът да бъде завършен изцяло и въведен в експлоатация през октомври 2015 г.

Друг проект, който е в етап на изпълнение, е реконструкция и електрификация на железопътен участък Първомай-Свиленград. В обхвата му са включени реконструкция на железния път в участък Димитровград-Свиленград и изграждане на нови тягови подстанции в Симеоновград и Свиленград, както и разширяване на тягова подстанция Димитровград. Физическият напредък към момента е около 62%, а финансовото изпълнение - 52%. Предвижда се проектът да бъде завършен до края на 2015 г.

В началото на 2014 г. започна строителството по цялото трасе на проекта за модернизация на железопътния участък Септември-Пловдив, а няколко месеца по-късно стартираха и дейностите в част Сигнализация и телекомуникации, към момента физическото изпълнение е приблизително 37 %, а

финансовото изпълнение е малко под 30 %. Очаква се дейностите по проекта да приключат до декември 2015 г.

Модернизация и рехабилитация на гари и гарови комплекси

Със средства по ОПТ, освен модернизацията на приемни здания, попадащи в обсега на линейните обекти, се изпълнява проект за рехабилитация на гарови комплекси по ТЕН-Т мрежата, обхващащ гаров комплекс Централна гара София, жп гара Бургас и приемно здание гара Пазарджик.

През 2014 г. стартира ремонтът на приемните здания София и Пазарджик, като последното вече е напълно модернизирано и от края на септември 2014 г. посреща пътниците с топли и уютни чакални. Съвсем скоро ще започне и рехабилитацията на приемно здание Бургас.

Изграждане на Интермодален терминал (ИМТ)-Пловдив и техническа помощ за ИМТ-Русе

През месец май 2014 г. бяха подписани договорите за изграждане и строителен надзор на ИМТ-Пловдив. Вече са изпълнени всички подготвителни дейности, като към момента се извършват съгласувателни процедури на разработения технически проект с външни

институции, а след получаване на разрешение за строеж от Министерството на регионалното развитие и благоустройството ще започнат строителните дейности. Очакванията са към декември 2015 г. НКЖИ да разполага с модерна площадка за един отговарящ на европейските стандарти интермодален терминал за обработка на контейнери.

На 07.01.2015 г. бе подписан договор за техническа помощ за изграждане на ИМТ-Русе, като в него са включени дейностите по изготвяне на предпроектни проучвания и идеен проект, чрез които ще бъде определено местоположението на бъдещия интермодален терминал-Русе.

Модернизираната гара Димитровград и жп линиите край нея

ГОРЧИВИЯТ ПЪТ ДО СЛАДКИЯ МЕД

Пчеларството е изключително важен сектор, който обаче е силно засегнат от климатичните промени и безотговорността на арендаторите

Медоносните пчели по целия свят отново са изправени пред загадъчна опасност. Според ново научно изследване не за първи път пчелите се сблъскват с екзистенциална заплаха. Оказва се, че преди 65 милиона години заедно с динозаврите те са били на път да изчезнат от лицето на земята. „Ако можех да разкажа цялата им история, може би хората щяха да се грижат повече за тяхната защита“, казва авторът на изследването Сандра Рехан от Университета по биологични науки в Ню Хемпшир.

Яна Колева

Вмешателството на човека в природата, използването на пестициди, глобалното затопляне и глобализацията на селското стопанство имат силно негативно влияние върху пчелите по света и у нас. В последните години все по-тежка става битката на българските пчелари за оцеляването на пчелните семейства не само през зимата, но и през цялата година.

Трудности

Наблюдава се неадекватна държавна политика за подпомагане на сектор „Пчеларство“. Няма компенсации за щети при зимна смъртност на пчелните семейства. Няма субсидии за регистрирано пчелно семейство – в Европейския съюз продължава да има съпротива срещу това, но Турция, Сърбия и Македония правят такова подпомагане за всеки кошер, обяснява Даниела Челебиева, областен председател на Съюза на българските пчелари в Шумен и член на УС на Обединения пчеларски съюз. Проблем е и ниската изкупна цена на едро на пчелния мед.

Администрацията отказва да приеме, че броят на пчелните семейства динамично се променя, и затова продължава да създава редица бюрократични спънки пред българските пчелари. През миналата година например имаше силно роене, но и висока смъртност.

Брюксел може повече

Българските пчелари продължават да разчитат техните искания да се чуват в Брюксел чрез съдействие от евродепутата Мария Габриел, която е силно ангажирана с проблемите в сектора. През своя втори мандат в Европейския парламент тя оглави работната група „Пчеларство и здраве на пчелите“ и стана зам.-председател на интергрупата по климатичните

промени, биоразнообразието и устойчивото развитие. Българските пчелари настояват да се преразгледа въпросът за субсидиите за всяко регистрирано пчелно семейство, държат да се удължи забраната за използване в селското стопанство на определени пестициди и химически вещества, които са вредни за пчелите. Бич за пчелите е пръскането на големи агроплощи чрез селскостопанската авиация и се надяват Брюксел да се намеси при намиране на разумното решение.

Пчеларите алармират за необходимостта от по-строг контрол от страна на Агенцията по безопасност на храните както при използването от арендаторите на препарати за растителна защита, така и за недопускане сеитбата на генномодифицирани култури. Според шуменските пчелари е време да се въведе застраховка срещу отравяне на пчелите след мероприятия по растителна защита. За съжаление, през миналата година в редица райони след пръскане пчелните семейства бяха почти напълно унищожени и дори по тази причина пчелар от Добрич сложи край на живота си.

Задължителна регистрация

Природните аномалии рефлектират върху пчелите. Резките температурни амплитуди през цялата година, и особено през зимата, са в прекия смисъл убийствени за пчелните семейства. Това предизвиква заболявания, а също провокира напускане на пчелния кошер, сочи опитът на Димчо Николов, председател на Областната пчеларска организация в Търговище. Според него борбата с болестите при пчелите става все по-неравна - или вредителите се приспособяват и стават по-устойчиви, или производителите

ПЧЕЛАРСТВОТО Е СЕМЕЕН БИЗНЕС

✓ Даниела Челебиева станала пчелар главно заради своя съпруг. Той бил машинен инженер в Института за товарни автомобили в Шумен, но през 1998 г. остава без работа. Тогава се насочва към пчеларството. През 2002 г. тя също изцяло се присъединява към този семеен бизнес и взема решение да напусне Шуменския университет, където преподава информатика. Двамата полагат много усилия да постигнат най-високо ниво в пчеларството, но добрите финансови резултати идват трудно.

✓ Димчо Николов е наследствен пчелар и поколения наред в неговата фамилия практикуват тази дейност. Голямата му болка е, че повечето арендатори безогледно пръскат своите култури с най-различни препарати, без изобщо да се съобразяват с разпоредбите за гарантиране безопасността при пчелите. На територията на област Търговище има санкциониран само един арендатор, осъден да плати глоба от 50 хил. лв., след като в резултат на негово пръскане загиват много пчелни семейства в района. **И**

на лекарства намаляват съставките с цел икономии. Факт е, че много от препаратите вече не действат за унищожаване на кърлежите и това става причина за високата смъртност на семействата. Нозематозата е другият сериозен проблем, свързан със здравето на пчелите, за решаването на който трябва да се включи активно и ветеринарната наука. Освен това всички пчелни семейства без изключение трябва да подлежат на регистрация, за да може да се оказва задължителен ветеринарен контрол. Иначе те стават източник на болести и създават сериозни проблеми за професионалните пчелари, обяснява Димчо Ни-

колов.

Пчелите жият

Преди две години площите с рапица рязко се увеличиха и започна третирането им със специфични препарати. Те предизвикват агресия у пчелите и затова зачестяват ужилванията на хора и животни. Това доведе и до смъртни случаи, разказва Даниела Челебиева. Според нея въвеждането на застраховка от типа „Гражданска отговорност“ би могло да е част от решението на проблема. Вместо разумен подход обаче се предлага всички кошери да бъдат изнесени

ЛЮБОПИТНО

✓ Пчелите имат главна заслуга за опрашването и около 30% от храната на хората се осигурява благодарение на това. При житните култури, иглолистните дървета, дъба, бука опрашването се извършва от вятъра.

✓ Прашецът, събиран от пчелите, е богат на протеини, аминокиселини, витамини, включително витамин В комплекс и фолиева киселина. Използването на пчелно млечице в добавка допринася за доброто здраве.

✓ Медът е с високо съдържание на антиоксиданти. Той има и антибактериални свойства.

✓ Прополисът е естествен антисептик, има антибиотично действие и ако в подходяща дозировка приемаме клева тинктура, може да се предпазим от вирусни и бактериални инфекции.

- Бащата на апитерапията е българин и това е д-р Стоймир Младенов, който в продължение на 50 години лекува своите пациенти чрез пчелен мед и пчелни продукти.

- Има редица свидетелства, че арабският шях на име Саид Бен Газиба на 149 години бил в добро здраве и с напълно бистър ум. Обичайната му храна била хляб и мед. Пиел много вода и изминавал по 10-ина км всеки ден. **[И]**

извън населените места. Такава разпоредба няма да разплете възела с провокираната агресия у пчелите, защото те са там, където има цъфтящи растения. По думите на Челебиева не бива да се действа като в приказката „Спящата красавица“ и всички вретена и остри предмети да бъдат унищожени, а заедно с професионалните пчелари да се намери верният подход.

Реколта

През миналата година добивите на мед почти в цялата страна бяха изключително ниски. Повечето

пчелари отчитат доста по-слаба реколта в сравнение с 2013 г.

Като цяло доходите от тази дейност не са високи, а се искат сериозни инвестиции, много ноу-хау, знания и опит, същевременно рискът от загуба на пчелни семейства става все по-голям. Затова тази дейност е слабо привлекателна за млади хора. Пчеларски туризъм почти не се развива, тъй като самите пчелари нямат ресурси за развитието на такава допълнителна дейност. Секторът обаче има потенциал за подем. **[И]**

КИПЪР СТАВА СРЕДИЗЕМНОМОРСКИ ЛАС ВЕГАС

Малката страна премахва забраната за хазарт с мегапроект за изграждането на казино-курорт

Бранислава Бобанац, Никозия-София

Половин милиард евро инвестиция, 1000 игрални машини, близо 1 млн. нови туристи. Това са най-важните раздадени карти за първото в Кипър казино-курорт, което ще бъде създадено, след като малката средиземноморска страна реши да вдигне забраната за хазарт. С бъдещия игрален комплекс страната си постави амбициозна цел - да се превърне в средиземноморския Лас Вегас или поне Монте Карло.

Заровете са хвърлени

Либерализиране на режима за хазарт е революционна промяна в досегашната политика на правителствата в Кипър. Досега законът не разрешаваше дейността на игралните зали в Кипър. Идеята за казино, появявала се през годините, винаги е била отхвърляна по идеологически причини. Последният неуспешен опит бе направен през 2012 г., в края на мандата на лявото правителство на президента Димитрис Христофиас. Три години по-рано той бе заявил, че тези заведения са „израз на корупцията“ и могат да създадат криза на системата, затова казина няма да има, докато той е на този пост. Подкрепящата го комунистическа партия АКЕЛ е била винаги срещу игралните зали заради отрицателното влияние, което те оказват върху обществото и специално върху младите хора.

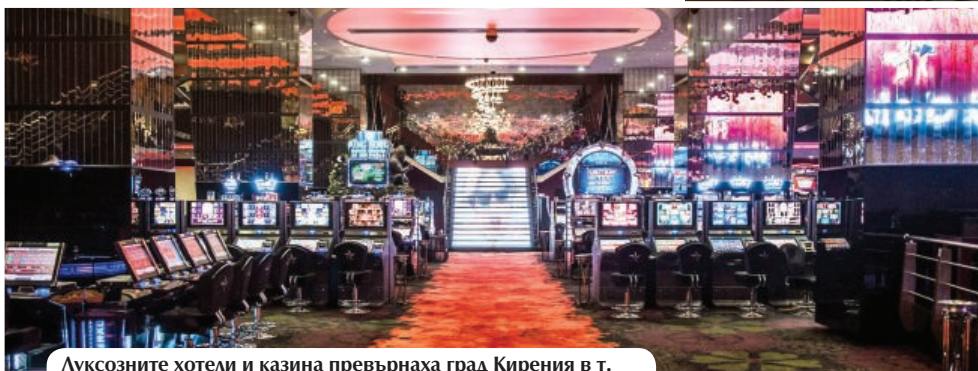
От друга страна, Кипър бе изправен пред директна „неолялна конкуренция“ и силен икономически и политически „дразнител“. Казина има в окупираната част на страната, в самообявилата се Севернокипърска турска република. Луксозните хотели с игрални зали, особено в северния пристанищен град Кирения, са го превърнали в изключително примамлива дестинация за много желаещи да опитат късмета си от Турция и други страни в региона. Потокът туристи към севернокипърските курорти заради свободния режим на хазарта „изземва“ потенциални клиенти от курортите в Република Кипър и им носи загуби. Също така много кипърски гърци посещават тези казина и харчат парите си в окупираните територии, което пък се оценява болезнено като „нечестна игра“, удар по националното самочувствие и подкрепа за икономиката на незаконния режим в Северен Кипър. За цялата 2014 г. кипърските гърци са оставили там за хотели, казина и за самолетни билети до Турция общо 8 млн. евро. Само за декемврийските празници те са пръснали там 365 000 евро за хотели и казино.

Печелившата рулетка се завъртя бързо заедно с финансовия и икономическия колапс на Кипър, в който страната се срива в началото на 2013 г. Фалитът, пред който Никозия реално се изправи, и острата нужда от свежи пари дадоха картбланш на новото дясноцентристко правителство на президента Никос Анастасиадис.

Създаването на казино-курорт е един от най-мощните проекти на правителството на президента Никос Анастасиадис

Създаването на казино бе включено като ключова мярка още в първия пакет за рестартиране на кипърската икономика, обявен от президента Анастасиадис през април 2013 г. - по-малко от месец след подписването на шоковото споразумение с тройката международни кредитори за спасителен заем от 10 млрд. евро. Сравнително бързо – през юли, дойде и решението на кабинета за предоставяне на лиценз по модела за интегрирано казино-курорт като най-подходящо за страната. Последваха проучвания на пазара, консултации с международни експерти, обсъждания със заинтересованите играчи вътре в Кипър. Едва през декември 2014 г. правителството одобри окончателно законопроекта, който регулира дейността на казината в страната, и го внесе спешно в парламента.

Луксозните хотели и казина превърнаха град Кирения в т. нар. Севернокипърска турска република в център на хазарта

След вота на парламента, който предстои през този месец, до края на февруари се предвижда да бъде обявен търг за избор на инвеститор, който се очаква да продължи 8 седмици. До края на 2015 г. Кипър може да се похвали с издаден първи лиценз за казино-курорт, са сметките на правителството Ако това стане, то може да заработи през 2016 г., но в пълния си размер ще влезе в експлоатация не по-рано от 2018 г.

Залогът е икономиката

Изграждането на супер казиното е един от най-значимите инфраструктурни проекти, които ще бъдат осъществени в Кипър през тази година, и е част от широк проект за съживяване на икономиката. Целта му е да се стимулира най-вече развитието на туристическия отрасъл чрез разширяване и обогатяване на предлагания на острова туристически продукт, подчерта неведнъж министърът на търговията и туризма Георгиос Лакотрипис. Секторът е с най-големия потенциал да изтегли местната икономика от дълбоката криза, а Кипър все повече се старее да разчупи рамката на традиционното му представяне като „слънце и море“. По този начин ще се привлекат повече и по-платежоспособни гости на острова и то целогодишно, като ще бъде решен и един от най-големите проблеми на кипърската туристическа индустрия в момента – нейната сезонност, са още сред аргументите в полза на игралния комплекс.

Либерализирането на режима за хазарт и откриването на казино-курорт се разглежда като сериозно ново перо в закъсалата икономика на Кипър. След удара на кризата и рестриктивните мерки, наложени от

тройката международни кредитори, страната спешно се нуждае от нов източник на приходи и приток на свежи пари. Затова и законът дава привлекателни условия за местните и големи чуждестранни инвеститори, способни да финансират такъв мащабен проект. Разчита се и на следващите постъпления от клиентите на казиното, които ще похарчат значителни суми в него.

Разрешаването на дейността на казината ще доведе и до повишаване на заетостта в Кипър, който в последните години регистрира рекордно висока безработица до 18%. Новият проект се очаква да осигури 3300 нови работни места.

Основните съсловни организации в туристическия отрасъл - Кипърската туристическа организация, Асоциацията на собствениците на хотели, Асоциацията на туроператорите в Кипър, приветстваха предложението за казиното. Местните власти и туристическите организации в основните курортни центрове на острова - Лимасол, Ларнака и Пафос, вече изразиха желанието и готовността си при тях да бъде първото лицензирано казино, като се аргументираха с голямата хотелска база и възможности на своята територия.

Общокипърската асоциация на собствениците на ресторанти и увеселителни заведения първоначално подкрепи идеята, но в края на миналата година изрази сериозната си загриженост за ефекта на супер казиното върху вече съществуващите техни обекти. Според тях това ще бъде „бедствие“. Предвиденият комплекс включва освен игрални зали, също така хотели, ресторанти, барове и хората ще отидат в тях, което обрича

на фалит малките заведения, предупредиха от асоциацията. „Кипър е малка страна. Проектите трябва да бъдат пропорционални на размера на страната. Ние не можем да превърнем Кипър в Лас Вегас“, заявиха от ръководството на организацията.

Силните карти

За малкия Кипър проектът за супер казино-курорт наистина е с размах на Лас Вегас. Инвестицията, която е необходима, е огромна – от около 500 млн. евро. Годишните приходи за икономиката от експлоатацията му ще са в размер на около 450 млн. евро, от които 60 млн. евро ще влязат в държавната хазна като данъци. Казиното се очаква да привлече допълнително около 500 000 до 1 млн. нови туристи /при около 2.5 млн. туристи сега/.

Лицензът, който ще бъде даден, включва разрешение за изграждане на казино, заведения за хранене и развлечения по най-високите международни стандарти, които надвишават изискванията за петзвезден хотел, магазини, конферентни зали, съоръжения за забавления. Супер комплексът трябва да има най-малко 50 луксозни хотелски стаи, най-малко 100 игрални маси и най-малко 1000 игрални машини. Законът дава възможност на оператора му да създаде четири други хазартни помещения с максимум 50 игрални машини на обект, които трябва да са разположени извън района на самото казино-курорт. То ще бъде отворено 24 часа в денонощието, седем дни в седмицата.

Предвиденият срок за лиценза е 15 години, с възможност за подновяване за още толкова. Спечелилият търга инвеститор ще определи района, където ще раз-

положи бъдещото казино-курорт, като така „освобождава“ правителството от натиска на местните власти.

Годишната лицензионна такса е в размер на 2.5 млн. евро за първите 4 години, която се увеличава на 5 млн. евро след това. Върху brutния приход от игрите в казиното ще бъде наложена данъчна ставка от 15%.

Законът включва специални разпоредби за борба с престъпна дейност, свързана с хазарта и особено с прането на пари, както и за защита на непълнолетни, уязвими лица и обществото като цяло от потенциалните вреди.

Кой ще спечели джакпота

Още в началото на годината, преди гласуването на закона от парламента, стана ясно, че интересът към първото в Кипър казино-курорт е огромен. Привлечени от новата перспектива, 13 чуждестранни фирми гиганти в залите на казиното вече заемат места край масата. Сред тях е и хазартният № 1 в света - компанията „Caesars Entertainment“, играч от тежката категория на Лас Вегас, както и международният курортен оператор „Kerzner“.

Интерес към казиното води в Кипър чуждестранни инвеститори от Америка, Азия /особено Сингапур/, от Гърция, Чехия, Атлантик Сити, Макао, бе разкрито в дебата в парламента. Според тях кипърското казино-курорт може да привлече хората с дълбоки джобове от Израел /които сега също харчат на зеленото сукно в Северен Кипър/, Русия и съседните арабски държави, както и от големите пазари като Китай. **И**

Магията **INNOCENT**

Създателите на здравословни напитки Ричард Рийд, Адам Балън и Джон Райт вярват, че може да правиш и пари, и добро

Плодовите напитки на „innocent“ са без консерванти, подобрители и оцветители

Преслава Георгиева

В света на бизнеса има хиляди вълнуващи истории, но историята на „innocent“ оглавява моята лична класация. Вдъхновяваща и различна, тя потвърждава и в същото време разбива множество бизнес клишета и митове. Доказва, че всичко е възможно – да правиш бизнес с приятели и много пари чрез напълно етичен бизнес. Достатъчни са една мечта, предприемачески хъс, постоянство, голяма доза чувство за хумор и желание да създадеш нещо, с което да се гордеееш, без да се взимаш прекалено на сериозно.

Всичко започва във Великобритания през 1998 г., когато трима близки приятели и състуденти от Кеймбридж – Ричард Рийд, Адам Балън и Джон Райт - решават да създадат собствен бизнес с идеята да направят живота на хората малко по-добър. Така по време на една ски ваканция се ражда идеята за 100% натурални плодови смути - без добавки, оцветители и консерванти. Смути (от англ. smoothie) е богата на фибри напитка, която се приготвя от блендирани пресни плодове или зеленчуци.

Макар да са наясно с предимствата на здравословното хранене, тримата 26-годишни младежи, които живеят в Лондон, прекаляват с пицата и бирата. Дават си сметка, че е много по-лесно да си набавиш дневната доза витамини и фибри, ако можеш да ги грабнеш в бутилка на път за работа и неусетно да превърнеш това в полезен навик.

Прекарват вечерите и уикендите на следващите 6 месеца в съставяне на рецепти и десетки опити на различни комбинации от плодове, които изпробват сред приятели и роднини. Инвестират 500 паунда в плодове и отварят малък щанд на музикалния фестивал „Jazz on the Green“. Над щанда стои банер с въпроса: „Мислите ли, че трябва да напуснем работа, за да произведеме тези смути?“ и молят клиентите да отговорят на въпроса, изхвърляйки празните бутилки в два различни контейнера. Контейнерът с надпис „Да“ се оказва пълен. Още на следващия ден Рийд, Балън и Райт напускат работа и започват подготовката на своя бизнес план.

Въпреки че през следващите 9 месеца пренаписват бизнес плана си 11 пъти, той бива отхвърлен от всяка банка, бизнес ангел и рисков капиталист в Лондон. В последен отчаян опит да открият инвеститор, те изпращат имейл до всички свои познати и приятели с един-единствен въпрос: „Случайно да познавате човек с много пари?“. Получават два отговора, единият от съученик на Джон, който ги свързва с американския инвеститор Морийс Пинто. Макар да смята смути идеята за „глупава“, Пинто харесва момчетата и инвестира 250 000 паунда. По неговите собствени думи това се оказва „най-успешната му инвестиция и до днес“.

Началото на същинското, ежедневно производство, също не е лесно. Тъй като нямат достатъчно капитал за собствена база, започват да търсят производител, който

да приготвя смутитата по техните рецепти и по техния начин. Това обаче се оказва толкова трудно, колкото и да открият инвеститор.

Всички, с които разговарят, се опитват да ги убедят да се откажат от „невъзможната“ идея за плодови напитки без консерванти, подобрители и оцветители. Накрая срещат Майк Лорд, вносител на портокали и производител на фреш, който също не вярва, че идеята ще проработи, но подобно на Пинто харесва техния ентузиазъм и началото е поставено.

Тъй като са напълно натурални, плодовите смутита на „innocent“ имат кратък срок на годност, произвеждат се ежедневно, трябва да се съхраняват в хладилни помещения и да се пласират незабавно. Ричард, Адам и Джон предприемат нестандартен маркетингов ход. Натоварват 797 кашона от по 8 бутилки и обикалят всеки магазин в Западен Лондон, оставяйки по няколко безплатни кашона. „Ако успеете да ги продадете, ви молим просто да се свържете с нас и да поръчате още“, казват момчетата и наистина получават заявки от 45 от общо 50-те магазина. „След като вече зареждахме 45 магазина, имахме основание да се свържем с търговци на едро и да продаваме по-големи количества. В общи линии, така започна разрастването на бизнеса“.

Има няколко важни урока, които триото предприемачи научава през годините и които смятат за определящи успеха на „innocent“.

„Трябва да имаш ясна, добре формулирана цел, различна от финансовата. Нашата цел беше да произведеме натурална, здравословна храна, която да направи живота на хората по-добър. Тази цел беше в основата на всяко бизнес решение, което някога сме взимали, и това беше посланието, което изпращахме по всички възможни начини към служителите, партньорите и клиентите си.“

„Бизнесът зависи изцяло от хората. Всичко, което една организация прави или не прави, зависи от това дали в нея има хора, които са съпричастни, притежават необходимите умения и ангажираност. Трябва да намериш правилните хора, да ги обучиш, да инвестираш в развитието им, да възнаграждаваш усилията им и да възпитаеш у тях ценностите и целите на организацията. Накрая - да направиш всичко възможно да ги задържиш.“

Социалната политика по отношение на служителите и организационната култура, които „innocent“ създават, са щедри, нестандартни и забавни като самата компания. От бонуси, според индивидуалния принос на всеки, през малки, забавни инициативи, които създават усещането за екипност и общност, до стипендии в размер на 1000 паунда, с които всеки от служителите има възмож-

ност да сбъдне една своя мечта.

„Можеш да правиш и пари, и добро.“ Социалноотговорната политика на „innocent“ трябва да има своето заслужено място в учебниците по ПР. Компанията предлага 100% натурални продукти. Произвежда ги от плодове, добити от сертифицирани ферми, които имат отговорно отношение към околната среда и служителите си. Опакова ги в първата в света 100% рециклирана пластмасова бутилка, разработката на която им отнема 4 години.

Компанията измерва и публикува данни за емисиите въглероден диоксид и използваното количество питейна вода по цялата верига – от отглеждането на плодовете до доставката на смутитата в магазините. Влага средства и усилия в непрекъснати опити да намали вредното влияние на производството върху околната среда.

Тримата предприемачи щедро подкрепят благотворителни каузи от самия старт на бизнеса. През 2003 г. даряват 46% от печалбата си и почти докарват бизнеса до фалит. Така през 2004 г. се създава Фондация „innocent“, която получава 10% от ежегодната печалба на компанията и към днешна дата е помогнала директно на повече от 530 000 души в най-бедните държави по света.

Ричард Рийд, Адам Балън и Джон Райт правят здравословен и социално отговорен бизнес. Днес тримата инвестират в идеи на други млади предприемачи

„Погрижете се за детайлите. Малките детайли, не поотделно, а всички заедно, носят добавена стойност и основание на клиентите да изберат вас сред останалите, като в същото време ви прави по-трудни за копиране от страна на конкуренцията. По-лесно е да копираш нещо голямо, вместо хиляда малки.“ През първите 5 години младите предприемачи нямат бюджет за реклама и разчитат единствено на своята креативност и прословуто си чувство за хумор, в резултат на които се раждат множество завладяващи детайли – плетени шапчици за бутилките, шеговити етикети, танцуващи ванове, бананови телефони и капачки, на които вместо „използвай до...“ пише „наслаждавай се до...“.

„Бъдете отзивчиви и се вслушвайте в онова, което ви казват потребителите.“ Всеки ден повече от 300 души се обаждат на специалния телефон за потребители, други посещават офиса, а веднъж годишно компанията организира среща с клиенти, на която ги запознава с бизнеса, плановете за развитие, търси и се вслушва в тяхното мнение.

15 години след създаването си, „innocent“ се превръща в империя с оборот 250 млн. паунда, която продава над 2 млн. смутита на седмица в 15 държави в Европа. От 1999 г. до 2003 г. компанията отчита стабилен растеж,

но големият успех тепърва предстои. През всяка от следващите четири години приходите на компанията нарастват двойно и така през 2007 г. те вече надминават 100 млн. паунда. Предвиждайки същия успех за следващата година, компанията инвестира в огромни количества плодове и наема допълнително персонал.

През 2008 г., обаче, пазарът се срива, появяват се конкурентни продукти, доларът пада, цената на плодовете стига рекордни размери и по думите на Рийд „всичко, което можеше да се обърка, се обърка“. „През тази една година загубихме повече пари, отколкото бяхме спечелили от създаването на компанията и както обичам да казвам – оказахме се не бизнес, а благотворителна организация за дистрибуция на плодове“.

През 2009 г. „Кока Кола“ купува 18% от „innocent“. Година по-късно купува още 40%, а през 2013 г. придобива цялата компания за 320 млн. паунда.

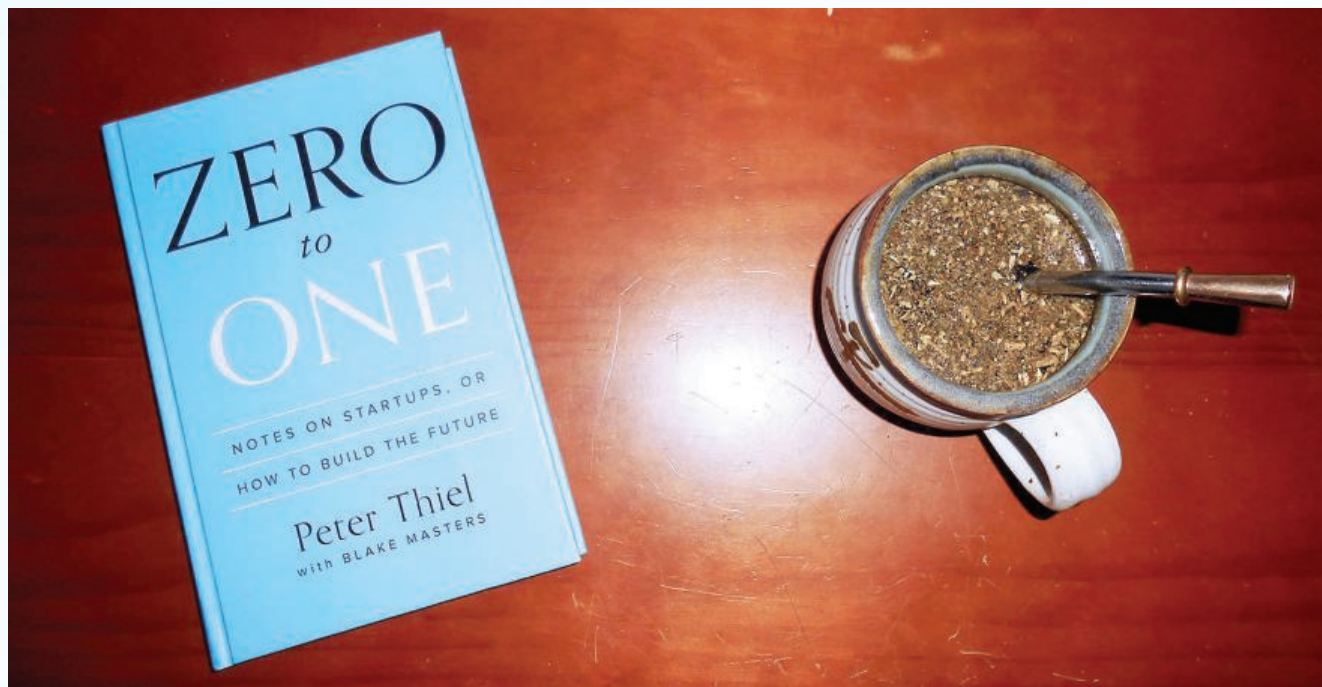
Рийд, Балън и Райт се оттеглят и създават инвестиционния фонд JamJar. Финансират стартиращи бизнеси с идеята да „предадат нататък добрата си карма“. Тримата предприемачи инвестират в „горещи“ идеи, силни екипи и проекти, които, подобно на „innocent“, имат за цел да направят живота на хората малко по-добър.

Рецептите за успех на **ПИТЪР ТИЙЛ**

Според предприемача в основата е отговорът на въпроса „Кое е онова, което мога да направя по-добре, отколкото някога е било правено?“

Преслава Георгиева

Макар да е съосновател на PayPal и един от първите инвеститори във Facebook, известният предприемач и филантроп Питър Тийл е изключително критичен към рекордния брой високотехнологични иновации, които се създават в Силициевата долина, както и към образователната система, която подготвя кадри за сектора. Обект на критиките му са ограничените амбиции на някои компании през последните години. В Манифеста на своя инвестиционен фонд – Founders Fund – той заявява: „Ние искахме летящи автомобили, а вместо това получихме 140-те символа“ (Тийл има предвид ограничението от 140 символа за съобщенията в Твитър).

47-годишният предприемач вярва, че са необходими технологични иновации, които да отговорят на търсенето на потребителите в развиващия се свят. „Хората по света биха желали да имат същия стандарт на живот като този на Запад, но ако всеки китаец притежаваше автомобил, сигурно световните запаси от гориво щяха да се изчерпят, а и проблемите, свързани с глобалното затопляне и емисиите на въглероден двуокис щяха да бъдат много по-сериозни. Така че да се доближат до западния стандарт на живот, на тези 6 милиарда души в развиващите се държави са необходими технологии в основни икономически сектори, като например енергийния и строителния“, смята той.

Известен със своите либертариански възгледи, Питър Тийл инвестира в разнородни сектори и проекти,

сред които развитие на космическите пътешествия и създаване на „плаващи градове“ в територии от открития океан, които не попадат под суверенитета на никоя държава.

При набора на служители през последните години Тийл се опитва да дава шанс на кандидати, които не са завършили топуниверситети. „Днес в някои дисциплини като например „Компютърни науки“ е напълно възможно да усвоиш чрез интензивни курсове за кратко време материала, който се преподава за няколко години в университетите“, казва той.

Всяка година фондацията на Тийл - Thiel Fellowship - дава 20 стипендии от по 100 000 долара (65 000 паунда) на студенти от целия свят, които са готови да напуснат университета и да реализират свои собствени проекти. През 2012 г. 19-годишният българин Делян Аспарухов, който живее в САЩ, става един от стипендиантите на Thiel Fellowship. Той напуска Масачузетския технологичен институт (MIT) и започва разработването на своето мобилно приложение Nightingale, което има за цел да подобри качеството на лечение на пациентите в болнични и в домашни условия посредством новите технологии.

През 2014 година Тийл издава книгата „От 0 към 1: Бележки за стартиращи компании, или как да построим бъдещето“, базирана на курс, който преподава в Станфорд през 2012 г. В книгата той твърди, че въпреки бързото развитие на информационните технологии, не

бива прогресът да се ограничава до постиженията в Силициевата долина. Според автора прогрес може да бъде постигнат във всеки бизнес сектор, стига да се овладее най-важното умение за всеки бизнес лидер – да мисли различно и да създава уникални продукти и услуги.

„Въпросът е дали настоящата образователна система осигурява тази важна база знания или просто ви превръща в добре обучени лабораторни роботи“, казва предприемачът. „Дали наистина създавате креативни идеи или просто извършвате умствен труд? Аз смятам, че нещата трябва да се изучават в повече дълбочина. И пак се връщаме на въпроса доколко нашата образователна система осигурява такива знания.“

В момента състоянието на Тийл се оценява на 2,2 млрд. долара, а в портфолиото му е Palantir – технологична компания, разработваща софтуер за анализ на данни, който се използва от финансови институции и от агенции за борба с наркотиците и за който се твърди, че е бил използван при откриването на Осам бин Ладен. Founders Fund инвестира също в британската компания за изкуствен интелект DeepMind Technologies, която миналата година беше придобита от Google за 240 млн. паунда. Тийл казва, че най-голямата възможност, която някога е пропуснал, е неучастието му във втория кръг на

финансиране на Facebook по времето, когато служителите на компанията са наброявали по-малко от 10 души.

В книгата си „От 0 до 1“ той твърди, че успешните компании успяват да създават монопол, предлагайки решение на един-единствен проблем. Онези, които се провалят, просто не успяват да избегнат конкуренцията. В този ред на мисли той е скептичен към опитите да се създава конкуренция на Силициевата долина, най-ярък пример от които е т. нар. „Силициева детелина“ в Източен Лондон. Британската технологична мека е създадена в рамките на инициативата „Технологичен град“ на британското правителство и цели да подкрепя стартиращи компании.

„Веднъж решиш ли да копираш нещо, ти автоматично се поставяш в по-незначителна позиция. Нещо, заимствано от някъде, обикновено се превръща в нищо от никъде. С други думи, Оксфорд в Исландия никога няма да бъде Оксфорд. Така че всички тези реплики на Силициевата долина – Силициевият бряг, Силициевата детелина – изглеждат като бледи копия на оригинала. Не бива да се започва с копие. Въпросът винаги трябва да бъде: какво е онова, което мога да направя по-добре, отколкото някога е било правено. **И**

(По материали на в. „Гардиън“)

Св. Валентин във Вила Виктория
Една уникална вечер... нощ...
и сутрин!

ВЕЧЕРЯ, НОЩУВКА И ЗАКУСКА НАСРЕД ГОРАТА В СЪРЦЕТО НА СОФИЯ!

За повече информация и резервации

тел: 088 98 000 99

ТЕХНОЛОГИИТЕ на 2015 година

4D принтиране, виртуална реалност и коли без шофьори – запознайте се с иновациите, които ще навлязат в живота ни в близките месеци

„Прогнозирането е трудна работа, особено когато става въпрос за бъдещето“ - тази мисъл на великия учен Нилс Бор ясно показва капаните, в които може да попадне всеки, който се опитва да надникне дори в близкото бъдеще. Днес технологиите се развиват толкова динамично, а обществото ни се променя с толкова бързи темпове, че е почти невъзможно да се предскаже кои нови концепции и сегменти ще се развият дори и само през следващата година. Въпреки това прогнозите, макар и невинаги прецизни, са важни за планирането на бизнеса и живота ни. Затова в настоящия материал ще разкажем за някои нови тенденции, които вече се очертават по-ясно и можем с голяма вероятност да кажем, че ще изиграят своята роля за определяне облика на пазара през новата година.

Александър Александров

4D принтиране

Повечето от вас вероятно вече са чували за триизмерното (3D) принтиране – метод за производството на различни предмети слой по слой в процес, наподобяващ традиционното принтиране с мастилено-струен принтер. През последните години 3D принтерите навлязоха в живота ни и вече се използват за изработката на малки серии или уникални предмети – от прототипи и архитектурни проекти, през играчки, до модни аксесоари. Дори в България вече функционират няколко фирми, предлагащи услуги за 3D принтиране, а един стартап разпространява комплекти, с които всеки желаещ може сам да си сглоби такава машина в домашни условия.

Това, което предстои да видим през тази година обаче, е 4D принтирането, при което материята вече не е статична, а може да се изменя по предварително зада-

ден начин. Доближаваща се до идеята за „умни материали“, тази концепция вероятно ще позволи в бъдеще да разполагаме с универсални предмети, които могат да се превърнат например в стол, маса, бюро и др. по наше желание. Може и да ви звучи като фантастика, но в тази насока вече работят учени от Масачузетския технологичен институт, компанията Autodesk и други технологични центрове, а първите прототипи на подобна програмируема материя вече са факт. [И](#)

Виртуална реалност

Тази технологична концепция занимава умовете на учени и фантасти от десетилетия. Именно през 2015 г. обаче се очаква тя да се превърне от екзотика в масово използвана технология. Причината за този оптимизъм е, че с развитието ѝ се заема не кой да е, а самият Марк Зукърбърг, който изглежда свързва с виртуалната реалност бъдещето на социалните мрежи. През отминалата година неговата компания Facebook придоби за 2 млрд. щ. долара може би най-перспективната компания в областта – Oculus – разработчик на шлемовете за виртуална реалност Oculus Rift. „Стратегическата ни цел е да започнем да изграждаме следващата мащабна компютърна платформа, която ще дойде след мобилните приложения“ - обяви по повод сделката Зукърбърг.

Предстои през следващите месеци да видим първите продукти на Oculus като част от социалната мрежа, а между-временно Зукърбърг привлече като партньор и небезизвестния предприемач Филип Роудейл, известен като създател на виртуалния свят Second Life. Платформата, създадена първоначално като игра, постепенно се превръща в мащабна триизмерна среда, в която някои компании извършват реални продажби на своите стоки, Reuters дълго време поддържаше собствена

виртуална редакция в нея, а Швеция дори откри виртуално посолство. Добавете към това възможностите за комуникация на Facebook и потенциала на Oculus Rift и вероятно ще получите очертанията на следващата голяма технологична платформа. [И](#)

Коли без шофьори

Именно през тази година Google планира да започне разпространение на своите автономни коли без шофьор. Концепцията, която вече се тества успешно по пътищата на американските щати Невада, Калифорния и Флорида, включва широк набор от технологии – от радари и сензори, до разнообразни картографски услуги, които позволяват на един автомобил да се движи на практика без човешка намеса.

Първоначално Google проведе своите тестове с модели на Toyota, но през отминалата година представи и собствен дизайн на автомобил, наподобяващ нещо, излязло от анимационен филм. И въпреки противоречивите реакции по отношение на външния му вид, компанията планира през май да произведе първите сто бройки от него. Освен това тя ще внедри своята технология и в автомобили на Toyota, Lexus и др. марки, следвайки същия модел, по който навлезе на пазара на смартфони – със собствени устройства, но и с платформа, която се използва от много други производители. [И](#)

„Умни“ часовници

Въпреки че са на пазара вече от две години, смарт часовниците така и не успяха да се наложат и да се превърнат в масов продукт. Някои анализатори дори побързаха да прогнозираха тяхното постепенно отмиране. Прогноза, която не е лишена от логика, особено в момент, когато Google обяви, че се отказва от производството на своите очила за добавена реалност Google Glass. По всичко личи, че т.нар. „носими“ (wearable) технологии са надценени и негово величество клиентът не ги посреща със същия ентузиазъм, с който ги представят техните създатели.

Въпреки това преди да осъдим и „умните“ часовници на забвение, е редно да изчакаме още едно събитие, което може да промени правилата на играта – навлизането на Apple в този сегмент. През пролетта на тази година компанията ще пусне в продажба своя Apple Watch в САЩ, Великобритания и др. страни, залагайки на своя имидж и кохортите си от верни фенове, които купуват всяка нова джаджа, измислена в Купертино. Звучи парадоксално, но тази стъпка може да повиши продажбите и на останалите производители – спомнете си например как пускането на iPad стимулира целия пазар на таблети. [И](#)

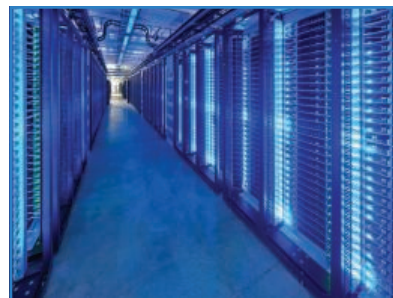

Модулни телефони

През пролетта на миналата година Google анонсира своя проект Ara за модулен мобилен телефон. Особеното при него е, че е създаден от независими елементи, които могат да се добавят и сменят по желание на потребителите.

Това на практика означава, че върху една хардуерна основа клиентите ще могат да създават уникален облик на своите устройства, съобразявайки ги в максимална степен със специфичните си изисквания и начин на живот. Project Ara работи с операционна система Android и е създадена около базова рамка, наричана от Google „сив телефон“. Редица анализатори вече виждат в тази концепция следващата голяма промяна при устройствата, която би могла да взаимодейства цялото разнообразие, познато ни от света на мобилните приложения и да го внесе в хардуерния сегмент. Очаква се модулните телефони на Google да са на пазара през първите месеци на годината, а ZTE и други разработчици вече също анонсираха плановете си за пускането на подобни устройства. [И](#)

Big Data

Това трудно за превеждане на български словосъчетание включва технологиите за управление и анализ на големи масиви от данни. Този клас софтуерни решения през последните години се развива с изключително бързи темпове, главно поради натрупването на все повече данни в компаниите и учрежденията. Дигитализирането на повечето архиви и документи през последните години улесни процеса по въвеждане и използване на информацията, но с увеличаването на нейния обем постепенно започва да се превръща и в проблем, налагайки нуждата от нови типове софтуер, които могат да управляват тази информация ефективно. А с навлизането на т.нар. „интернет на нещата“ и повсеместното разпространение на сензори, обемът на генерираните данни ще се увеличи още повече. Очакванията са през следващите месеци Big Data решенията да променят все повече аспекти от живота ни – от създаването на отворени платформи с публична информация, нови картографски системи, определящи различни географски тенденции, до развитието на дигиталното образование и нови типове персонализирани медицински продукти. [И](#)

НОВИТЕ АЗИАТСКИ ТЕХНОЛОГИЧНИ ТИГРИ

След фурора на китайския конгломерат Alibaba на американските борси цяла плеяда азиатски компании са на път да превземат световните пазари през 2015 г., заемайки водещи позиции в повечето ключови ИТ сегменти

Александър Александров

Ако развивате бизнес в технологичния сектор и все още не сте започнали да учите китайски език, то новата година може да ви предложи сериозна мотивация да направите това. Възходът на китайските и други азиатски компании в бранша през 2015 г. обещава все по-осезаемо да променя облика на пазара, ограничавайки ролята на американските ИТ гиганти в него. Че азиатските компании са сериозни играчи в сферата на новите технологии се знае от десетилетия. Преди обаче тази тенденция се свързваше най-вече с имената на японски гиганти като Sony, Toshiba или Nintendo. А когато през 1999 г. японският оператор NTT DoCoMo се оказа на третата позиция в годишната класация на Financial Times за най-големите корпорации в света, въпреки че година по-рано изобщо не беше в десетката, едва ли вече имаше някой, който да подценява японското технологично чудо. Днес обаче Страната на изгряващото слънце е в речесия, а когато си предста-

вим азиатския ИТ сектор, все по-често се сещаме първо за китайските или корейски марки. Тази тенденция е в своя апогей с възхода на китайската онлайн корпорация Alibaba. Както сп. Икономика вече писа в предишните си броеве, тя проведе преди няколко месеца успешно първично публично предлагане на Нюйоркската фондова борса, задминавайки по своята пазарна капитализация всички американски технологични играчи, с изключение на Apple, Google и Microsoft.

И ако 2014 г. определено може да се нарече „годината на Alibaba“, то през следващите дванадесет месеца цяла плеяда нови азиатски компании планират да излязат на международната сцена, налагайки се като водещи играчи в почти всички ключови технологични сегменти – от производството на смартфони, до чат услугите и онлайн търговията. Ето някои от най-перспективните имена, които ви препоръчваме да следите с особено внимание през новата година:

Xiaomi Tech

Преди броени дни китайската компания за смартфони Xiaomi предизвика учудване и дори шеги, оплаквайки се от имитиране на нейните продукти и обявявайки, че на практика е най-често копираната китайска компания. Когато става въпрос за имитиране на смартфони, лаптопи и таблети, погледите обикновено се обръщат именно към бизнеса в азиатската страна и китайските фирми най-често са сочени с пръст като виновници. Затова и оплакванията на една от тях, че е жертва на копиране, по-скоро бяха изненада за голяма част от бранша. Истината обаче е, че в продуктите на Xiaomi през последните години са внедрени толкова много собствени иновации, а марката ѝ е толкова популярна в Китай, че изобщо не е странно, че са обект на имитация.

С годишен оборот от над 5,2 млрд. щ. долара и с пазарна капитализация от 45 млрд. щ. долара днес Xiaomi е една от най-големите технологични компании в света. През последните години тя успя да затвори цикъла, предлагайки както едни от най-иновативните китайски смартфони, така и мобилни приложения чрез собствения си онлайн магазин. По данни на дружеството броят на даунлоудите от него достига 5 ми-

лиона дневно. Този успех идва относително бързо – фирмата е създадена през лятото на 2010 г. като още тогава привлича вниманието към себе си с първите си модели телефони, базирани на Android. Към края на 2013 г. тя е на пето място сред производителите на телефони в Китай, а през отминалата година вече е третият по големина доставчик на смартфони в света, след Samsung и Apple. Очакванията са през 2015 г. да продаде 100 милиона „умни“ телефона. Нейният основател – милиардерът Лей Джун – гък вече си е спечелил прякора „китайския Стив Джобс“. Име, с което се опитват да се закичат още поне десет предприемачи от страната.

Xiaomi стартира своята международна експанзия през миналия април като сред първоначалните ѝ цели са пазарите в Сингапур, Малайзия, Индия, Русия и др., а за вице-президент по международните операции е избран бившият продуктов шеф на Android поделението на Google Хюго Бара. И макар че според повечето анализатори компанията все още не е готова за капризните пазари в САЩ и Европа, възможностите, които ѝ предоставят бързо развиващите се азиатски икономики, както и страни като Русия, са достатъчно големи, за да очакваме силна година за Xiaomi.

Couprang

Като се има предвид, че Южна Корея е глобален лидер по покритие с мобилен ширококолов интернет, с над 90% от населението, не е чудно, че именно в тази страна е създадена най-бързо развиващата се към момента компания за мобилна търговия в света. Тя се нарича Couprang и си е поставила за цел да предефинира електронната търговия, залагайки на ръста в използването на мобилни приложения и свързаните с това нови маркетингови канали. Създадена през 2010 г. от корейския предприемач Бом Ким, първоначално фирмата предлага групови оферти за различни услуги, но бързо разширява дейността си, навлизайки в сфери като модата, книгите, играчките, спортните стоки, електрониката и много други. Днес тя разполага с офиси в Силициевата долина, Сиатъл и Шанхай. Растежът на компанията изглежда привлича рисковите инвеститори, които в началото на декември вложиха в нея нови 300 млн. щ. долара финансиране. Само седем месеца по-рано Couprang привлече други 100 млн. щ. долара рисков капитал, а още по-впечатляващо е, че сред инвеститорите са именити американски фондове като Sequoia Capital и BlackRock. През тази година корейската фирма планира да подобри технологията зад своите мобилни приложения за пазаруване и да ускори международното си разрастване.

WeChat

Друга от най-бързо развиващите се услуги за чат и видеоразговори през последните години също е разработена в Азия. Тя се нарича WeChat и е дело на китайската компания Tencent. Броят на активните потребители към момента е близо 440 милиона, от които над 70 милиона са извън страната, включително и в САЩ. През миналото лято компанията направи завои в развитието на приложението, анонсирайки набор от рекламни услуги, които позволяват публикуването на търговски съобщения в бизнес профилите на WeChat. Това, наред с бързо растящата популярност на платформата извън Китай, може скоро да я превърне в една от значимите онлайн платформи за реклама.

Tokopedia

Ако Япония и Китай са страни, от които можем да очакваме появата на успешни онлайн компании, то Индонезия трудно може да се впише в този тренд. Местната платформа за онлайн търговия Tokopedia обаче е на път да разчупи стереотипите, налагайки се като водеща интернет компания в бързо растящия индонезийски пазар. През миналия октомври това беше оценено и от рисковите инвеститори, като компанията получи рекордно за страната и за целия регион на Югоизточна Азия финансиране в размер на 100 млн. щ. долара. Сред компаниите, вложили парите си в индонезийския стартъп, са американският рисков фонд Sequoia Capital и японската телекомуникационна група SoftBank. Към момента през Tokopedia се осъществяват около 2 милиона продажби месечно и очакванията са с новопривлеченото финансиране компанията да разшири значително влиянието си в региона. **И**

Line

Японското приложение за мобилен чат Line е създадено през 2011 г. и още през следващата година достига психологическата граница от 100 милиона потребители.

Към края на миналата година този показател вече е 560 милиона, а компанията се налага като най-голямата японска социална мрежа и една от най-бързо растящите в световен мащаб. Днес приложението позволява провеждането на гласови и видеоразговори, международни обаждания и други услуги в 52 страни по света и за всички водещи мобилни платформи. Лесният за използване интерфейс, опциите за групова комуникация, както и някои удобства като възможността за добавяне на контакт чрез просто разклащане на телефона, са в основата на бързия ръст на потребителите на Line. Освен това платформата разполага със собствен онлайн магазин за виртуални стикери, чрез който монетизира успешно желанието на потребителите да направят профила си уникален. Компанията печели и от своята платформа Line Game, която позволява на абонатите на приложението да играят разнообразни игри.

Пламен Генчев:

Бъдещето е на ИНТЕРАКТИВНИТЕ УСЛУГИ

Целта ни е при търговския старт на 4G LTE мрежата да имаме 65% покритие на страната и да надграждаме, казва изпълнителният директор на „Булсатком“

Българският телеком сектор се развива изключително динамично през последните месеци, а някои от най-интересните промени са свързани с плановете на „Булсатком“. Компанията, която през годините се наложи в сегмента на сателитна телевизия, сега планира своето навлизане в някои от най-перспективните сегменти на телекомуникациите – мобилните услуги от четвърто поколение по стандарта LTE (Long Term Evolution) и сателитните комуникации. За 2016 г. е планирано изстрелването на собствен спътник. Изпълнителният директор на „Булсатком“ Пламен Генчев се съгласи да разкаже пред читателите на сп. „Икономика“ за плановете на компанията в тези иновативни сектори и визията му за бъдещето на сектора.

Александър Александров

Г-н Генчев, как се развива проектът за извеждане на телекомуникационен сателит – на какъв етап е, кога ще бъде изстрелян в орбита и за какво ще се използва капацитетът му?

- Изработването на нашия спътник - България Sat-1 (BulgariaSat-1) се изпълнява от Space System/Loral (SSL). Очакваме в средата на следващата година да бъде изстрелян от друга американска компания – SpaceX, с ракета Falcon 9 от Кейп Канаверал, Флорида. Планираме освен за нашите клиенти, да предлагаме капацитет и на други оператори на Балканите и в Европа. С 1/3 от техническите спецификации на спътника можем да покрием нуждите на „Булсатком“, а останалите 2/3 ще предлагаме на други оператори от региона на Централна и Източна Европа и Балканите. Ще използваме капацитета на спътника не само за разширение на каналите, но и за увеличение на броя на тези с HD качество.

- Как планирате да се конкурирате с големите международни играчи на пазара на сателитни услуги?

- Историята на нашия бизнес ни показва, че въпреки различията и особеностите на пазара, сърцевината на успеха е константа – хората винаги избират по-доброто съотношение цена - качество и все по-често залагат на иновативните и гъвкави услуги.

- Защо се спряхте на компанията SpaceX за изстрелването на сателита? Какви са нейните предимства?

- SpaceX е най-иновативната частна компания, работеща в сферата на космическите полети.

- А в какъв етап от развитието си е изграждането на мобилната мрежа на „Булсатком“, базирана на стандарта LTE?

- Изградено е ядрото на мобилната мрежа от четвърто поколение (4G, LTE). В момента сме в процес на изграждане и въвеждане в експлоатация на мобилни базови станции, които към момента вече покриват около 17% от населението на страната с телекомуникационни услуги за достъп до данни. В момента, в който постигнем поне 50%, ще бъде възможно да предложим

първоначални услуги за данни, след което ще надградим системата и за услуги за разговори.

Целта ни е при търговския старт на проекта покритието на мрежата да е 65% и да расте динамично до 80% на втори етап, и след това до достигне до 98% покритие.

- Как планирате да се позиционирате на пренаситения пазар на мобилни услуги у нас, за да се откритите от конкуренцията?

- Пакетни услуги, отлично отношение цена/качество, високоскоростен мобилен достъп до данни, мобилни телевизионни услуги на мобилни телефони и планшети.

- Бихте ли разказали как се развива основната ви дейност с предлагане на сателитна телевизия – какъв е броят на абонатите, какъв ръст отчитате през последните месеци (ако има такъв)?

- Ние сме най-големият доставчик на сателитна телевизия в страната и пазарният ни дял е над 30%. По отношение на клиентите ни – не гледаме на тях като брой, а като взаимоотношения между хора, които са лоялни едни към други.

- Какви новости да очакват потребителите на вашите телевизионни услуги през тази година?

- Вече стартира IPTV услугата, чрез която могат да се гледат нашите телевизионни програми на мобилни устройства – телефони и планшети, базирани на операционни системи Android и iOS. Всеки абонат на „Булсатком“ може да изтегли приложението от интернет и да ползва абонамента си, за да гледа телевизия на мобилното си устройство.

- Каква е визията ви за развитието на телеком пазара в България и по света през следващите няколко години?

- Бъдещето принадлежи на интерактивните услуги и personal TV на всички устройства за лично ползване – смартфони, планшети. Като цяло – глобализация на достъпа чрез интернет и миграция на абонатите.

ХАКЕРИ

пред портите

---

*Атаките срещу Sony и Apple iCloud
показаха, че едва ли има човек, кой-
то в бъдеще може да е спокоен за
своята информация*

Александър Александров

Американските зрители бяха заплашени миналия декември от неизвестни хакери с „нов 11 септември“, ако отидат да гледат на кино филма „Интервюто“, а в средата на януари кибернападатели, свързани с терористичната организация „Ислямска държава“, осъществиха контрол върху Twitter акаунта на Централното командване на Пентагона. Дори мистериозните Anonamous, които дълго време бяха извън публичното пространство, се активизираха през последните дни и обявиха старта на нова операция, този път срещу ислямския фундаментализъм. Година за започва повече от горещо на полето на кибервойната. И ако последните дванадесет месеца дадоха на света хакването на стотици профили в „облачната“ услуга iCloud, довело до разпространение на голи снимки на знаменитости из мрежата, уязвимостта Heartbleed в OpenSSL, която постави под въпрос сигурността на редица онлайн услуги и хакерските атаки срещу Sony, то все повече специалисти предупреждават, че 2015 г. далеч няма да е по-спокойна.

Още през първите часове на новата година полицията във Великобритания задържа 22-годишния Вини Омари, обвинявайки го в участие в хакерската организация Lizard Squad. Броени дни по-рано – навръх Коледа – тя осъществи мащабни атаки срещу развлекателните мрежи Xbox Live и Playstation Network, притежавани съответно от Microsoft и Sony. Хакерите са използвали метода DDoS (Distributed Denial of Service), който представлява координирано генериране на голям трафик към сървърите, изваждайки ги от строя и лишавайки хиляди фенове от възможността да поиграят по време на празника.

Въпреки че организацията Lizard Squad е поела отговорност за падането на двете геймърски услуги, тя не е разкрила мотивите си. Това даде повод на някои анализатори да обвържат атаката с предишните

кибернападения

срещу Sony, които принудиха компанията да отмени прожекциите на филма „Интервюто“, осмиващ режима в Северна Корея и диктатора на азиатската страна Ким Чен Ун. Припомняме, че в края на миналата година хакери извадиха на показ секретни документи на Sony, след което заплашиха и зрителите, които посмеят да гледат филма в киносалоните. Първоначално излъчването на филма беше отменено, а впоследствие Sony все пак реши да осъществи ограничен брой прожекции. Същевременно лентата се превърна в най-сваляното заглавие на компанията онлайн, обезсмисляйки по

Прожекциите на „Интервюто“ бяха отменени заради хакерски атаки, но това породило силен интерес и после филмът събра рекордни приходи

този начин до голяма степен действията на хакерите.

Сагата около кинопродукцията вече доведе до по-редното влошаване на отношенията между Северна Корея и САЩ, които обвиниха режима в Пхенян за хакерските атаки. В самото начало на новата година президентът Обама одобри нова поредица от санкции срещу страната, а редица американски актьори се обявиха срещу възможността диктатори от която и да е точка на света да ограничават свободата на американското общество да гледа една или друга филмова продукция.

Междувременно в медиите се появи доста тревожна информация от южнокорейското разузнаване, според която Северна Корея подготвя цяла армия от хакери, наброяваща около 6000 души, които ежедневно тренират атаки срещу американски и южнокорейски цели. Ако данните са верни, това означава, че в „глобалното село“, наред с други обичайно заподозрени като Китай и Русия, е налице

още един източник на нестабилност

Ако първите години на информационното общество принадлежах на хакерите романтици, интересувачи се как работят компютърните системи и извършващи пробиви най-вече за да демонстрират своите възможности, а през отминалото десетилетие те бяха изместени от стройни организации за киберпрестъпления, то през последните няколко години на преден план изглежда излизат държавноспонсорираните хакерски армии (в списъка със заподозрените влизат още Иран, Сирия, Пакистан и др. страни). А концентрирането на все по-значим капацитет за кибератаки в ръцете на държави, критикуващи демократичните ценности и

Развлекателните мрежи Xbox Live на Microsoft и PlayStation Network на Sony също станаха обект на кибератаки

западния начин на живот, им развързва ръцете за директни атаки срещу онлайн услуги, които мнозина днес отъждествяват именно с този начин на живот.

Набиращата скорост терористична организация „Ислямска държава“ също се включи в тази тенденция, след като в средата на януари хакери, поддържащи нейните идеи, осъществиха контрол върху Twitter акаунта на американското военно командване и разпространиха заплахи срещу щатските войници. В края на януари пък организация, наричаща себе си „Сирийска електронна армия“, атакува Twitter акаунта на френския вестник Le Monde и публикува съобщение, гласящо „Аз не съм Шарли“ – реакция срещу слогана „Аз съм Шарли“ срещу въоръженото нападение над редакцията на френското хумористично издание.

Наред с другите проблеми, битките в киберпространството пораждат и още един – те увеличават значително несигурността и възможността за спекулации и необосновани обвинения. Понеже

информационната сигурност

е една от най-сложните технологични сфери, широката общественост не е запозната дори с базови термини, а още по-малко с естеството на хакерските атаки, и трудно може да бъде напълно убедена, че една или друга

страна е извършила конкретно кибернападение.

Това на практика означава, че всяка държава или компания може да обвини всяка друга, без никой да може да докаже на публиката какво точно се е случило. Светът вече е бил свидетел как една страна (САЩ) обявява война на друга (Ирак), използвайки като претекст непотвърдени данни за оръжия за масово поразяване, които впоследствие се оказаха неверни. А хлъзгавата територия на кибервойната позволява на всеки силов играч с определени интереси да изфабрикува за себе си достатъчно достоверно оправдание, за да започне военни действия срещу друга държава.

Само времето ще покаже дали подобен негативен сценарий ще се превърне в реалност. Сигурно е обаче, че с нарастването на влиянието, което информационните технологии оказват върху живота ни, кибератаките ще стават все по-опасни. И ако днес проблемът е дали ще имаме достъп до любимата си услуга за онлайн игри, то утре може да се окаже, че не можем да разполагаме с парите си или със своя автомобил. Днес наблюдаваме мащабна миграция на потребителите към „облачни“ услуги и първите заплахи вече са налице под формата на изтекли в мрежата интимни снимки на хиляди хора. Можем само да гадаем какво ще се случи с широкото навлизане на електронното здравеопазване, автономните автомобили или интелигентните домове.

ГЛОБАЛНАТА мрежа става регионална

В тази посока водят стъпките на големи държави като Китай, Индия и Русия за развитие на собствена мрежа, контрол и ограничаване на отделни уебслужби

Александър Александров

Когато китайските власти ограничиха изцяло достъпа до най-популярната пощенска услуга в света Gmail в края на отминалата година едва ли е имало много изненадани. Актът на практика беше кулминацията на поредица от мерки на Поднебесната империя срещу американския гигант, които бяха въведени постъпателно през последните месеци. През юни например редица негови услуги като Google+, Gchat, Gmail и Google Calendar бяха блокирани от т. нар. „Велика китайска огнена стена“ (игра на думи, обединяваща Китайската стена и технологичния термин Firewall (огнена стена), който ограничава достъпа на дадена система до определени услуги). Gmail и преди това не беше достъпна директно от китайците, но те можеха да свалят своите съобщения в пощата на Google посредством услуги като Outlook или Apple Mail. Това, което се случи на 29 декември, беше ограничаването и на тази възможност. Google далеч не е първата онлайн компания, чиито услуги биват ограничени от режима в Пекин.

През последните години обаче тя се наложи като най-яркия пример за тази политика на Китайската комунистическа партия, а сред причините е безкомпромисната политика на онлайн гиганта по отношение на тоталитарните методи за следене на трафика. Политика, чиито корени се крият в руския произход на един от основателите на компанията – Сергей Брин и в негативното отношение на живелите в СССР негови родители към тоталитарните методи на управление.

Ако Китай често бива свързван с ограничаване достъпа до различни онлайн услуги и като цяло на свобо-

Китайските власти ограничават редица уебслужби, а страната често е свързвана с цензура на интернет

дата в интернет обаче, подобни действия от други страни, с демократично управление, будят още по-голяма тревога. Само два дни след действията на Пекин – на 31 декември – дойде и новината, че индийското правителство е поискало от интернет доставчиците в страната да блокират достъпа до 32 популярни услуги. Според първоначалната информация, списъкът включва сайта за видеохостинг Vimeo, облачната платформа GitHub, услугата за споделяне на снимки Imgoor, инструментът за безплатно създаване на сайтове Weebly и др. Ден по-късно в изявление на правителството се съобщава, че е отменено блокирането на GitHub, Vimeo и Weebly, но останалите около 30 сайта остават недостъпни.

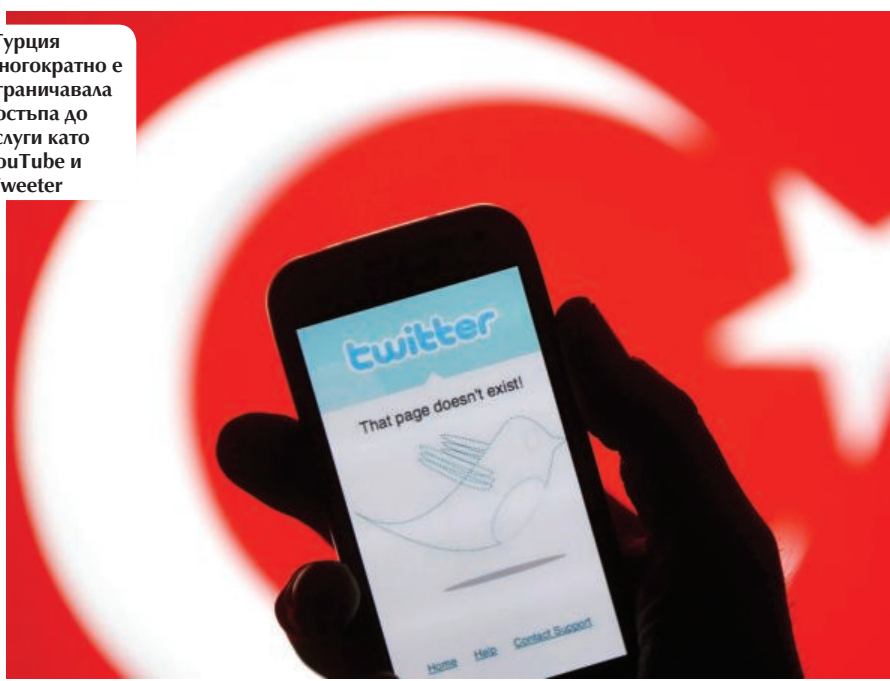
Като причина за блокирането е посочен фактът, че в сайтовете има съдържание, създадено от „Ислямска държава“ и тези от тях, които премахнат всички свързани с терористичната групировка материали, ще бъдат изключени от списъка. Причината може и да е благородна, но това далеч не е първото блокиране на онлайн услуги в Индия, а сред застрашените досега са били дори Wikipedia и YouTube, при това някои услуги са ставали

жертва на цензура

дори за далеч по-безобидни неща. Към това можем да добавим и скорошните опити на един от местните оператори Airtel да таксува с повече пари интернет потребителите си, които използват VoIP услуги като Skype.

Тенденцията е ясна – все повече правителства и компании по света се опитват да ограничават достъпа до различни интернет услуги, а мотивите за това варират от културни особености в някои региони на света, религиозни забрани за изобразяването на определени духовни водачи, тоталитарна цензура, както и далеч по-пазарни причини,

Турция многократно е ограничавала достъпа до услуги като YouTube и Tweeter

сред които защита на авторските права или ограничаване от страна на операторите на конкурентни гласови услуги. През декември например Испания задължи Google да заплаща на местните медии такса за всеки публикуван ред от тяхното съдържание, появяващ се в услугата Google News. Мярката, която на теория не забранява онлайн услугата, на практика принуди американската компания да спре достъпа до нея на Иберийския полуостров. Франция пък се опитва да защити местните онлайн търговци от конкуренцията на Amazon, приемайки специален закон, забраняващ безплатната доставка на продукти, закупени в мрежата.

Вече е очевидно, че интернет престава да бъде онази самодостатъчна, свободна и независима информационна сфера, каквато беше в своето начало, имунизирана от посегателствата на отделни правителства и гарантираща принципа на т.нар.

мрежова неутралност

(network neutrality). Именно този принцип, който гарантира, че доставчиците ще предоставят връзка с всички уебслужби, без значение какви са те, е заплашен през последните години. А веднъж изгубим ли тази гаранция за неутралност, ще отворим широко вратата към свят, в който всяка компания ще предоставя достъп до собствена версия на интернет, в която определени услуги и сайтове ще липсват, а други ще бъдат фаворизирани, в зависимост от местната политическа конюнктура, културни особености и предпочитания на оператора.

Страни като Китай и Северна Корея вече са създали свои собствени версии на интернет, отличаващи се значително от мрежата извън техните територии. Други като например Тайланд, понякога забраняват услуги като YouTube заради отделни видеоклипове, обиждащи местния монарх или съдържащи противоречащо на религията съдържание (Обединени арабски емирства). Руският президент Владимир Путин е на път да стигне дори още по-далеч. Москва вече ограничи достъпа до редица опозиционни сайтове и блогове и поиска от Facebook да премахне неприемливо за режима съдържание. Според публикации от миналата есен обаче, плановете на Путин включват и възможност Русия да може да се отдели от интернет лесно и бързо, ако президентът пожелае това. Друг пример за налагане на цензура върху определени интернет услуги е Турция, която през последните десет години многократно е задължавала своите оператори да

Google е сред компаниите, които се противопоставят на следенето на трафика и затова услугите ѝ често са забранявани от режима в Пекин

ограничат достъпа до YouTube, Tweeter и други сайтове.

Може и да е изненадващо за мнозина, но САЩ също са в списъка на държавите, които се опитват да налагат контрол върху глобалната мрежа. Там обаче причините не са толкова политически или културни, колкото от бизнес характер. Многократните опити за приемане на спорни закони за защита на авторските права като SOPA и PIPA през последните години например превърнаха Америка в страна, където действат много по-рестриктивни правила, неприемливи за Европа и други региони на света. Същевременно походът на някои телеком оператори срещу мрежовата неутралност през последните години заплашва в близко бъдеще да превърне САЩ в държава, в която всеки интернет доставчик ще предоставя собствена орязана версия на глобалната мрежа. Ако добавим към това и скорошните разкрития на Едуард Сноудън за подслушване от страна на американската агенция NSA, става ясно, че страната далеч не може да бъде определена като защитник на свободата в интернет.

Какво може да се направи?

Защитата на глобалната мрежа от посегателства е изключително трудно начинание поради един фактор, който сам по себе си се е наложил като основно предимство на интернет – неговият характер на дерегулирана мрежа. Именно тази липса на централизирани регулаторни органи, която досега винаги е била основно предимство на системата, днес се превръща и в пречка за въвеждането на механизми за защита на нейната свобода и неутралност. Втората важна причина е мощта на правителствата и тоталитарните режими по света, чиито мотиви рядко са свързани с идеалите за свободна и неутрална информационна мрежа. А като добавим и липсата на чувствителност и образование сред населението по тези въпроси, става ясно, че едва ли гражданският натиск има шансове да надделе в тази битка за бъдещето на виртуалния свят.

35 ДОЛАРА ЗА ЛОГОТО НА **Nike**

Това е хонорарът, който дизайнерът Каролин Дейвидсън получава, когато през 1971 г. рисува „запетайката“. След години обаче компанията ѝ се отплаща щедро

Създателят на
Nike Фил Найт

Ния Илиева

Представете си следното: годината е 1971-ва. Вие сте на 21 години, студент по графичен дизайн в университета в Портланд, САЩ. Един ден един от преподавателите ви предлага възможност за работа на хонорар. Самият професор управлява малка спортна компания, наречена Blue Ribbon Sports, която предимно препродава вносни японски модели. Фирмата обаче иска да намери ново, привлекателно име, и за целта се търси дизайнер, който да направи ново корпоративно лого. Какъв хонорар бихте поискали – 100, 200, 300 долара? Защо не 1000 долара? Дори през 2015 г. за еднократна работа това ще си е висок хонорар. Но как ли бихте се чувствали, ако след няколко години същата компания е световен лидер в сектора си, а логото, което вие сте направили за нищожна сума, се превърне в една от най-запомнящите се търговски марки в целия свят?

Има един човек, който наистина знае какво е да ти се случи това. Тя се казва Каролин Дейвидсън и е нарисувала едно от най-популярните лога в света. Защото преподавателят ѝ е Фил Найт, а неговата компания Blue Ribbon Sports се преименува на Nike. Логото, което Каролин рисува през 1971-ва, днес целият свят познава като The Swoosh. У нас е известно като „запетайката“ заради визуалната си прилика с препинателния знак. А можете ли да познаете каква сума е получила Каролин за труда си? Точно 35 долара!

Но да се върнем отново в 1971 година. Фил Найт чува Каролин да се оплаква на своя състудентка, че не може да си позволи да запише клас по живопис. Именно тогава той ѝ предлага работа по новото лого на Blue Ribbon Sports. Както вече стана ясно, компанията на Найт продава японски спортни обувки Onitsuka. Той предлага на Каролин хонорар от 2 долара на час за изработката на логото.

Междувременно договорът на Blue Ribbon с Onitsuka пропада. За щастие, Найт и съдружникът му Бил Баурман правят и свои модели обувки, които решават да продават директно.

Преименуването на компанията също е в ход, като първоначално идеята на Найт е да я начере "Dimension 6", но един от служителите предлага името "Nike" на гръцката богиня на победата Нике.

Относно логото Найт дава една-единствена насока на Каролин – да придава емоция и да не прилича на трите черти на „Адидас“, пумата на „Пума“ или тигъра на Onitsuka. И двете страни се съгласяват на цената от 35 долара за изработката.

Каролин работи по логото 3 седмици и представя на

Найт и екипа му 6 проекта. Първите реакции не са положителни, но понеже времето ги притиска, основателят на компанията избира черното извито лого, което Каролин е нарекла The Swoosh. Не ми харесва, но може с времето да ми допадне, казва Найт тогава.

Както всички знаем, днес Nike е едно от най-печелившите и популярни световни бизнес начинания. А негов символ е малката запетая, нарисувана от Каролин за 35 долара.

През декември 1980 г. компанията става публична, което превръща Фил Найт и изпълнителното ръководство в мултимилionери. Днес състоянието на предприемача се оценява на 19,2 милиарда долара. А дали Каролин Дейвидсън се чувства зле от това, че е получила мизерен хонорар на фона на тези цифри? Не съвсем, защото, за щастие, Nike ѝ се отплаща.

Три години след първичното публично предлагане Каролин е поканена в централата на компанията за обяд с Фил Найт и президента Боб Уудъл. Когато се появява, тя разбира, че обядът всъщност е голяма парти в нейна чест. Тогава Фил ѝ подарява златен пръстен с логото на Nike, декориран с малък диамант. И докато тя плаче от радост, Боб Уудъл ѝ подава малък плик. В него има 500 акции на Найк. По това време компанията се търгува по 17 долара на акция, или стойността на книгата на Каролин е 8500 долара (тази сума пък се равнява на 20 000 долара днешни пари). Това може и да не изглежда много, но тъй като Каролин никога не продава книгата, с годините тяхната стойност нараства. След няколко сплита на акции, направени от компанията, днес нейните книга вече са 8000 броя. По днешни цени това прави... долара! Определено добра сделка!

Каролин работи за „Найк“ от 1971 до 1976 г., а после става дизайнер на къщи. Днес е пенсионер и продължава да работи за благотворителна организация в Портланд. А на въпроса какво мисли за запетайката на Nike, казва: „Харесва ми! Наистина! Никога няма да се уморя да го гледам!“ **И**

Каролин с пръстена с нейното лого

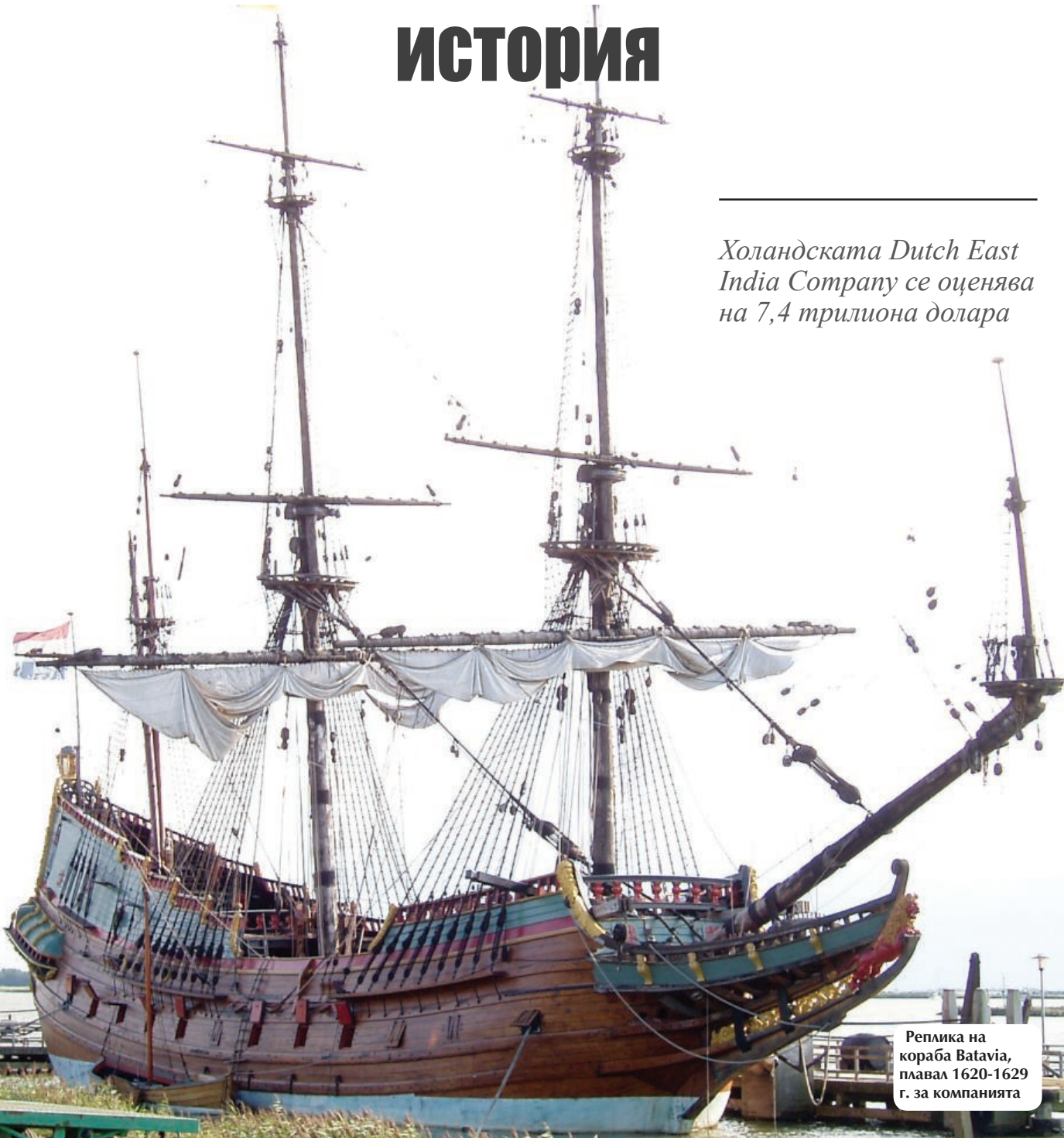
фото THE OREGONIAN

НАЙ-СКЪПАТА КОМПАНИЯ В СВЕТОВНАТА ИСТОРИЯ

---

*Холандската Dutch East
India Company се оценява
на 7,4 трилиона долара*

Реплика на
кораба Batavia,
плавал 1620-1629
г. за компанията

Ния Илиева

Коя е най-скъпата компания в световната история? Вероятно всеки би помислил, че става дума за гигант като Apple, Google, Exxon. Те са сред най-големите по пазарна капитализация дружества в света днес. Заедно струват трилиони долари. Но можете ли да си представите компания, която сама струва 7,4 трилиона долара? Независимо колко успешни са Apple или Exxon днес, те все още са доста, доста далече от подобна цифра. И от титлата най-скъпата компания на всички времена. Това постижение принадлежи на The Dutch East India Company (Vereenigde Oostindische Compagnie, VOC – от холандски) между XVII и XIX век. Широко позната като първата мултинационална компания, мащабите и влиянието на Dutch East India Company може да накарат днешните корпорации да изглеждат съвсем малки. Първа по рода си, тя е моделът, по който след това се изграждат всички световни конгломерати.

Ражда се в началото на XVII век. Нуждата от холандска търговска компания се появява, след като Португалия отрязва Нидерландия от азиатско-европейските си търговски споразумения, тъй като по-изгодно е да ползва пристанището в Хамбург за внос на стоки. Бързо обаче става ясно, търсенето на подправки е огромно и холандците започват да изпращат и свои търговски мисии. Те стартират с огромни предимства – повечето капитани на португалски кораби са нидерландци, познават маршрутите и имат необходимите контакти. С течение на годините отделните холандски търговци започват да формират алианси и монополи в доставката на подправки. И което е по-важно, успяват да си осигурят подкрепата на тезумците от островите по търговското трасе.

В началото на XVII век Британия оформя първия монопол в морската търговия. Отговорът на холандците е Dutch East India Trading Company, основана през 1602 г. Подкрепяна от правителството, тя монополизира търговията с Азия. Ръководителите на компанията имат правомощия да подписват договори с отделните острови и държави по маршрута до Азия. Те дори сключват с тях споразумения за създаване на армии и строеж на фортификации, за да защитават владенията от конкуренти. Така The Dutch East India Company се превръща в нещо като държава в държавата. В началото на 20-те години на XVII век за кратко холандският конгломерат обединява сили и работи с британските търговски компании, но през 1623 г. този съюз се разпада. 20-ина търговци, сред които десетима британци, са арестувани, измъчвани, осъдени и обезглавени по обвинения в конспирация срещу холандското правителство. Британия се оттегля от маршрутите, които е споделяла с нидерландците, и Dutch East India Company продължава експанзията си почти без конкуренция.

По това време начело на компанията е Ян Коен (Jan Pieterszoon Coen). Той имал мащабна визия за експан-

Ян Коен

зия на компанията и не позволявал нищо да застане на пътя му. Управляващите Dutch East India Company след него също следвали тази стратегия. До 1669 г. компанията разполага със 150 търговски кораба, 40 бойни, частна армия от 10 000 души и 50 000 служители. В най-успешните си години през XVII век Dutch East India Company е била оценявана на 78 милиона холандски гулдена. Изгладено с инфлацията и приравнено по днешен курс към долари, това прави фамозните 7,4 трилиона долара!

Разбираемо, подобна експанзия не може да трае вечно. Проблемите започват в началото на XVIII век, когато множество малки войни прекъсват търговските пътища, а търговията с подправки пресъхва. Търсенето намаляло, а множество малки компании започнали да правят рентабилни договори с островите и да изместват холандците.

Към 1780 г. Dutch East India Company се превръща в пясъчна кула. Работниците масово я източват и ограбват заради мизерните си доходи. Наред с това логистичната стратегия на компанията изоставала. През всичките години тя ползвала едно-единствено пристанище – Батавия, откъдето дистрибутирала всички стоки. Докато по-малките конкуренти отивали директно до други пристанища, където търсенето на стоките било най-голямо и се търгувало директно там. Така постепенно Dutch East India Company не само загубила предишните си предимства, но дори задлъжняла. Докато през 1799 г. вече не съществувала.

Това е кратката история на Dutch East India, която за 200 години успява да се превърне от малка компания с 4 кораба в най-успешното бизнес начинание в света, а после и да се сгромоляса. Стойност като нейната от 7,4 трилиона долара едва ли ще бъде постигната от друга компания някога. Но историята ѝ е добра поука за това как и гигантите могат да се окажат с глинени крака. **И**

Сребърният крал **НЕЛСЪН ХЪНТ**

---

*Най-богатият човек в света в
началото на 80-те години на
XX век губи всичко за един ден*

Корица на сп. „Нюзуик“, посветена на Сребърния крал и загубата на най-големия му залог

Нелсън Хънт през 2009 г. в дома си в Далас - Фото The Dallas Morning News

Ния Илиева

Може би никога не сте чували неговото име. Може би дори не сте попаднали на новината, че в края на октомври 2014 г. този 88-годишен мъж е починал в хоспис в Тексас, САЩ, повален от деменция и рак. Но само преди няколко десетилетия той е бил най-богатият човек на света, а снимката му е била навсякъде във водещите новини. И после само в един, единствен ден не само губи цялото си състояние, но задлъжнява с милиарди. Това е невероятната история на Нелсън Бънкър Хънт (Nelson Bunker Hunt).

Хънт е роден на 22 февруари 1926 година в Ел Дорадо, Арканзас. Семейството му се мести в Далас, когато е съвсем малък. Баща му е извънредно богатият и успешен петролен магнат Х. Л. Хънт (H.L. Hunt – Харолдсън Лафайет Хънт), един от първите, които откриват петрол в Източен Тексас. (Твърди се, че той е прототип на героя Джей Ар Юинг от популярната тв сага „Далас“). Освен това има 15 деца от три различни жени. И от всички тях Нелсън е този, който най-много прилича на баща си и изглежда наследява в най-голяма степен неговия бизнес нюх. Младецът също мечтае да забогатее от петрол, само че таткото вече е завладял Тексас. Затова Нелсън се насочва извън страната – към Средния изток. Първите му два петролни договора обаче – в Саудитска Арабия и Пакистан, не се увенчават с успех. Чак третата инвестиция носи успеха. През 1961 г. Нелсън се мести в Африка и започва сондажи за петрол в находището Сарир в Либия. То пък се оказва най-голямото находище в Северна Африка. Превръща Нелсън в много богат човек и носи милиарди приходи на компанията му Hunt International Petroleum близо десетилетие. Златната мина обаче пресъхва, когато на власт идва Муамар Кадафи, който национализира находището и активите на Hunt International Petroleum през 1973 г. Без да се обезсърчава от тази загуба, Нелсън Хънт използва натрупаните си пари, за да инвестира в нови международни петролни операции, недвижимости, нефтопровода и т.н.

Един от братята му – Ламар Хънт, който също забогатява от Сарир, основава Американската футболна лига (American Football League) и един от отборите в нея Kansas City Chiefs, които и до днес са притежание на фамилията.

През 70-те Ламар, Нелсън и трети техен брат – Уилям Хърбърт, се захващат с друга инвестиция – среброто. Тримата натрупват огромни позиции в сребърни фючърси, кюлчета и монети. Започват с малко, но до 1979 г. са толкова значими, че контролират една трета от световното сребро и спекулативно задават посоката на пазара. По-голяма част от инвестициите обаче са направени с пари назаем.

В началото стратегията изглежда брилянтна. Само през 1979 г. цената на среброто се покачва от 6 долара до 48,70 долара. Представете си за каква печалба става дума. Въпреки това обаче Нелсън винаги лети в икономична класа и ползва градски транспорт в градовете, където пътува.

През 1980 г. позицията на братята в сребърни активи се оценява на 7 милиарда долара. Което, изгледено с инфлацията, днес се равнява на 20 млрд. долара. Затова финансовата преса официално коронясва Нелсън Хънт като най-богатия човек на планетата с лично богатство от 3-4 милиарда долара. Което пък се равнява на днешни 8-11 млрд. долара.

На 27 март 1980 г., наречен по-късно „Сребърният четвъртък“, пазарът се срива. Сребърният балон се пука и 7-те милиарда на братята Хънт се превръщат в дълг от 1,7 млрд. долара. Следват години в опит да се избегне банкрута, множество съдебни дела и присъди за възстановяване на милиони и милиони към различни кредитори. За изплащането им братята са принудени да продадат повечето от семейните активи. Въпреки това на Ламар е позволено да задържи Kansas City Chiefs.

През септември 1988 г. Нелсън Хънт е принуден да обяви банкрут. Състоянието му, което е оценено на 150 млн. долара, е напълно ликвидирано и с него са покрити дългове. Нелсън е принуден да продаде 580 расови жребци, които отглеждал. Той е страстен любител на конете и по това време притежава над 1000 от различни породи, които печелят престижни състезания. Хънт получава и забрана до живот да търгува със суровини. Така завършва историята на Сребърния крал на миналото столетие. **И**

Кървавото богатство на АЛ КАПОНЕ

*Преизчислено по днешни
стойности, престъпният бос
е правил по 1,45 милиарда
долара на година*

Ния Илиева

ФОТО УИКИПЕДИЯ

Килията на Капоне в затвор във Филаделфия, където той лежи 9 месеца през 1929 г. Запазена е и до днес в автентичния си вид

Кой е най-известният гангстер, за когото сте чували? Вероятно почти 100% биха отговорили Ал Капоне! Да, кървавото царство на Капоне е легендарно. Потресавашо огромни количества нелегален алкохол, пари и насиле бележат годините, през които той е най-страховитият криминален бос на Чикаго. А което вероятно е още по-изумително – Капоне е действал там само едни кратки 7 години. През това време той е на върха на много ужасяваща, опасна и печеливша корпорация.

За разлика от много други гангстери, Капоне идва от относително уважавано италианско семейство от средната класа. И така, какво превръща обикновено момче от Бруклин в най-опасния мъж в Чикаго, който се занимава с контрабанда на алкохол, проституция, наркотици? И как той губи всичко също толкова бързо, колкото го и „спечелва“? Историята, макар и популярна, е изненадваща.

Алфонс Габриел „Ал“ Капоне се ражда на 17 януари 1899 г. в Бруклин, Ню Йорк, в семейството на италиански емигранти и е едно от деветте деца. Двама от братята му по-късно работят в неговата организация. А друг от братята – Джеймс Капоне, по-късно известен като Ричард Харт, по ирония става агент на сухия режим. Капоне е добър ученик, но има проблеми с дисциплината и с авторитети. На 14 удря учител и е изключен. Започва да се скита с местни дребни гангстери и среща Джони Торио. За разлика от други членове на организираната престъпност, Торио предпочита да действа префинено и да гледа на процъфтяващата си криминална империя само като на бизнес, вместо да воюва. Капоне е взет под крилото на един от сътрудниците на Торио, Франки Йейл. Той управлява танцова зала и бар на име Harvard Inn. Тук Капоне работи за известно време и получава прякора си „Белязания“ (Scarface), след като обижда някаква жена в бара и брат ѝ порязва лицето му. По същото време той започва да се издига в редиците на местните гангстери. През 1909 г. Джони Торио се мести в Чикаго, където започва да работи за контрабандиста

Имението в Маями, принадлежало някога на Капоне, сега се препродава за милиони долари

Джеймс Колосимо, известен като Големия Джим. Капоне остава да се грижи за бизнеса му в Ню Йорк. През 1918 г. се жени за Мей Джозефин Кафлин. Месец преди сватбата Мей ражда единственото им дете – Албърт Франсис „Сони“ Капоне. По това време Ал е на 19 години. Година по-късно Капоне е повикан от Торио в Чикаго. Заминава и, според слуховете, първата му работа там е да убие Големия Джим, за да застане Торио начело на контрабандата в града. В следващите 3 години Капоне си създава име на човека, който „убеждава“ местните собственици на складове за нелегален алкохол и нощни клубове да купуват пиенето от Торио. Жестоката конкуренция между различните банди не може да се реши с „морков“, въпреки опитите на Торио да ухажва и да привлече на своя страна част от съперниците си. Ситуацията се ожесточава и прераста в открити нападения. При едно от тях Торио е ранен и решава да се оттегли. През 1925 г. Капоне, тогава 26-годишен, застава начело на най-голямата организация за контрабанда на алкохол в Чикаго. Първоначално той се опитва да действа по мекия начин на Торио. Отказва да носи оръжия, а вместо това навсякъде се движи с двама едри бодигардове. Дарява за благотворителност, финансира училища, опитва се по всякакъв начин да подпомага общността. Според различни източници той е направил от нелегален алкохол около 60 млн. долара, около 25 млн. долара от хазарт, 10 млн. от проституция и още 10 млн. от разнообразни други дейности. В апогея на кървавото му управление Ал персонално печели по 105 млн. долара на година, което преизчислено по днешни стойности, се равнява на 1,45 милиарда долара годишно! Това го прави един от най-богатите престъпници в цялата история.

Същевременно той е и един от най-кръвожадните. След смъртта на баща му Капоне е готов да убива почти всеки, който му се изпречи. И докато стотици се стичат към бардаците, игралните зали и складовете за алкохол, които той управлява, други стотици загиват, защото не следват заповедите му. Той става безскрупулен, репресивен, несправедлив. Вярва се, че стои зад прочутото клане

ФОТО SOTHEBY'S INTERNATIONAL REALTY

Опашка пред социална кухня за бедни, отворена от Ал Капоне в Чикаго (1931 г.). Той дарява средства за редица благотворителни каузи

на Св. Валентин през 1929 г., когато седмина членове на банда от Северната част, конкурентна на Капоне, са строени в редица и екзекутирани показно от група хора, преоблечени в полицейски униформи. Особено след като са публикувани и снимките от жестоката криминална разправа, репутацията на Капоне се срива и дори хора в органите на реда, които са го „покривали“, се отдръпват от него. В следващите години Капоне е арестуван множество пъти по различни обвинения като неуважение към съда и носене на оръжие. Той отскача често до затвора с кратки присъди. Накрая е осъден за укриване на данъци. Преди това и брат му Ралф е изпратен в затвора по същото обвинение. Капоне не е бил длъжен да обявява доходите си преди 1927 г., защото дотогава не съществува подобен закон. След като вижда през какво минава брат му обаче, той започва да декларира доходи за 1928, 1929 и 1930 г., като предлага да плати и за предишни години. Съдът бил податлив на подобна идея, но съдия Джеймс Хърбърт Уилкерсън нямал намерение да възнагради прословутия гангстер за привидната честност. През ноември 1931 г. Капоне е осъден на рекордната за времето си 11-годишна присъда във федерален затвор за укриване на данъци.

Тогава започва и сривът му. Още преди това Капоне е заразен със сифилис, който не е лекувал добре. Започва да излежава присъдата си през 1932 г., когато е на 33 години, и още тогава се появяват признаци, че инфекцията е засег-

Снимка от полицейското досие на гангстера от 17 юни 1931 г.

нала мозъка му. Здравето му се влошава по-късно от затлъстяване и гонорея. В затворническата фабрика Капоне шие обувки по осем часа на ден. Някои от предишните му съратници, които също са зад решетките, от съжаление започват да се грижат за него и да го пазят от множество

врагове в затвора. Властите го местят в Алкатраз, за да предотвратят размирици между враждуващите групи. През 1939 г. е помилван. Но е толкова болен, че е изпратен в болница за лечение. След като се стабилизира, отива във ваканционното си имение в Палм Айлънд, Флорида. В следващите няколко години състоянието му се влошава много. Твърди се, че за кратко преживява удар, пневмония и сърдечен арест. Умира през 1947 г., седмица след 48-я си рожден ден. Няколко месеца след това съпругата му продава имението в Маями за 56 000 долара, или около 600 000 долара в днешна стойност. Същият имот през 2013 г. е продаден за 7,4 млн. долара, а през 2014 г. отново излезе на пазара с цена от 8,5 млн. долара. Дълги години се носят слухове за множество скрити пари на легендарния престъпен бос, мнозина са опитвали да ги открият, но напразно. Състоянието, което е притежавал, преди да влезе в затвора, почти изцяло е секвестрирано от щатската приходна агенция. Така заедно с митичния гангстер потъват и неговите кървави пари.

РЕСТОРАНТ ЕДНО ВРЕМЕ

ЕЗЕРОТО АРИАНА

**ИМЕ РАБОТИМ САМО С
НАТУРАЛНИ ПРОДУКТИ**

За резервации и доставки по домовете:

0888 22 33 55

МАГЪОСНИКЪТ НА БИЙТБОКСА

Мисията на Александър Деянов-Skiller вече не е да се състезава и да побеждава, а да насърчава развитието на нови таланти

Александър Деянов-Skiller е световен шампион по бийтбокс от първенството в Берлин през 2012 г. Той е първият българин, спечелил световната титла. Наричат го „Бързата уста на Изтока“ заради неподражаемия му стил, който включва хип-хоп и много други техники. И няма да е пресилено, ако кажем, че популярността на бийтбокса в България до голяма степен се дължи на самия него.

”
Доброто бийтбокс
изпълнение е като
фокус, който взривява
емоцията на публиката

“

Татяна Явашева

фото Стоян Йотов

България стана основна сила в бийтбокса. Но когато преди 13 години Александър Деянов си измисля свое забавление - да имитира различни инструменти, не знаел, че това звукоизвличане вече е познато и си има име. Той постоянно усъвършенствал своите импровизации и един ден приятели му казали, че онова, което е открил, вече е открито. Но за него бийтбоксът се превърнал в начин да канализира своята творческа енергия. Всъщност бийтбокс е умениято да се прави музика чрез устата и цялото човешко тяло, като се възпроизвеждат най-разнообразни звуци и се постигат различни музикални ефекти. Развитието му започва в Америка и получава известност към края на 70-те години на миналия век. Наричан е „инструменталът на бедния“. Напоследък бийтбоксът бързо еволюира и става модерен, заедно с това нараства броят на хората, които го практикуват.

Избор

Успехите си в състезанията по бийтбокс Скилър постигнал с упорити тренировки по 8-10 часа на ден, като опитвал да включва в това различни умения. Бийтбоксът не е само музикално изкуство, в него има елементи на спорт, стратегия, психология. Скилър винаги е изненадващ дори и с това, което учи – вместо музикалната академия избрал политически науки, тъй като решил да развие още една част от себе си. „Политика има във всичко, дори в правенето на музика“, е аргументът на Александър Деянов.

Бърз старт

Скилър сам се научил да се предпазва от прекомерно физическо натоварване, тъй като по онова време не е имало достъпна информация кое как се прави. Сега той ор-

ганизира уъркшоупи за деца, дори в интернет има негови видеоуроци. При силно желание, само за 3-4 месеца може да се достигне ниво, което на него му е отнело около четири години. Съветът му обаче е всеки сам да постига баланс между бързото учене и самостоятелното напредване.

Симбиоза

Скилър е силно отдаден на музиката. Участва в множество проекти у нас и зад граница, което е само потвърждение, че бийтбоксът печели популярност. Като „инструменталист“ обича да съчетава всякакви на пръв поглед несъчетаеми неща – както по отношение на музиката, така и що се отнася до изявите, които прави. През февруари има пътувания с групата Balkan Khans, в която влизат музиканти от различни генерации и се постига симбиоза на стилове и поколения. В нея са Николай Иванов-ОМ (композитор и мултиинструменталист), Венци Такев (цигулка), Атешхан Хюсеинов (гитара) и Кольо Иванов (гайда и тъпан). Надяват се до края на лятото да зарадват почитателите със своя първи албум.

Развитие

Александър Деянов-Skiller е на 26 години и повече няма да се състезава. Мисията му вече не е да побеждава, а да популяризира бийтбокса с организирането на събития и създаването на общност, която да насърчава развитието на нови таланти. Затова и създаде Българската бийтбокс асоциация. През юни в Пловдив ще се проведе европейско първенство, организирано от нея. Целта на Скилър е това модерно музикално явление да продължи да възпламенява публиката у нас и по света. А мечтата? Мечтата му е да продължи да открива вътрешния огън, който да го поддържа жив и да го кара да израства като професионалист. [И](#)

АРТИСТЪТ, КОЙТО ДОКОСВА зрителите

Мартин Илиев е сред солистите на Софийската опера и балет и може да видите неговото майсторство в операта „Тристан и Изолда“ от Рихард Вагнер, чиято премиера е на 26 февруари

фото ВИКТОР ВИКТОРОВ

Яна Колева

Музиката е универсално средство за изразяване, затова и в дигиталната ера хората ще продължат да имат необходимост от срещи на живо с голямото изкуство, вярва солистът от Софийската опера и балет Мартин Илиев. Сега той готви изключително трудната за изпълнение роля на Тристан в операта на Рихард Вагнер „Тристан и Изолда“, която режисьорът акад. Пламен Карталов поставя на сцената на Софийската опера и балет. Премиерата е на 26 февруари, а в началото на март има още четири представления.

Път

Мартин Илиев е израснал в Казанлък. В семейството му няма професионални музиканти и певци, баба му обаче пеела в местния самодеен хор. Като малък искал да свири на пиано, но... му купили цигулка. Влязъл в състава на Детския музикален и на Детския драматичен театър в града като артист и като оркестрант. Тогава магията на сцената го завладяла завинаги. Цигулката не била неговият инструмент, затова след няколко години отказал да свири и започнал да търси друг път за изява. Избрал да изучава класическо пеене в Музикалното училище в Стара Загора. Гласът му имал добри низини и се очаквало да се развие като бас-баритон. Но преди да кандидатства в Държавната музикална академия „Панчо Владигеров“, проф. Реса Колева настояла да продължи като баритон. Бързо научил любими баритонове арии от „Травиата“ и „Севилският бръснар“ и станал студент.

Развитие

Докато отбива военната си служба като хорист и солист в Ансамбъла на строителните войски, маестро Валентин Бобевски открива в гласа му потенциал за драматичен тенор. Години по-късно, през 2005 г., след като е изпълнил над 20 централни баритонове роли, Мартин Илиев поема риска и се насочва към теноровия репертоар. Бързо се разгръща в новото амплуа и прави повече от 15 роли. Така става един от малкото оперни изпълнители, които са се изявявали и като баритони, и като тенори. Сред любимите му превъплъщения на сцената като баритон са Граф ди Луна от „Трубадур“, Риголето и Макбет от едноименните опери на Джузепе Верди, а като тенор – Отело, Зигфрид, Дон Хозе от операта „Кармен“.

Среща с публиката

Работил е във всички наши оперни театри, гастролирал е в САЩ и Япония, пял е в повечето страни от

Когато артистът е убедителен в дадена роля, публиката казва, че тя е писана сякаш точно за него, коментира Мартин Илиев (тук в ролята на Радамес от операта „Аида“)

Европейския съюз. За него всяка сцена е важна – както в малкото населено място, така и в най-именития театър. Навсякъде според Мартин Илиев артистът трябва да докосне зрителите и да им повлияе. В срещите с публиката се е уверил, че почитателите на операта са любопитни да видят новите интерпретации на именитите класически произведения.

По света, но и у нас

За Мартин Илиев изявата зад граница е по-добра само във финансов план, обикновено по-големи са и възможностите на театрите. Но прекрасни диригенти, музиканти, певци, режисьори, сценографи има и в България. Когато предприема стъпки за реализация навън, най-важното за Мартин Илиев е да не наруши своята вътрешна хармония. Смята, че успех на всяка цена не бива да се търси. Вече няма пречки да се работи в чужбина, но според него трябва изява и на нашите сцени: „Щом принадлежим към този народ, имаме ангажимент към него.“ Голямото предизвикателство пред Мартин Илиев е да развива млади оперни таланти. **И**

В МРАМОРНИЯ ГРАД НА ИЗКУСТВОТА

---

*Скулпторът Иван Русев раз-
крива нови пространства за
творческа изява, далеч от
познатите изложбени зали*

Татяна Явашева

Ако някой познава скритата мощ на камъка, то сред тези хора със сигурност е скулпторът Иван Русев. В това са убедени всички, които са имали досег с неговото изкуство. Самобитен, суров и първичен и в същото време филигранно изящен и завършен – е лаконичното определение, което акад. Светлин Русев дава на този ярък автор.

Мисия

Иван Русев има привилегията да намери собствен творчески път. Идеята за създаването на скулптурен парк в подножието на Пирин се ражда преди 20-ина години, но минава време, докато намери съмишленици. Още когато всичко това е в зародиш, големият австрийски скулптор Карл Прантел му дава съвет да не започва строителство, преди да купи терена. Наложило се да убеждава хората от селото в своите добри намерения и успява да спечели доверието им. Осъществяването на този внушителен замисъл започва през 1998 г. Създадената за целта фондация привлича световни скулптори от над 20 страни и с тяхно участие са реализирани над 60 проекта. През 2005 г. Иван Русев поставя началото и своя индивидуален проект „Мраморен град на изкуствата“.

Арт резерват

В Пирин, само на 18 км от Илинденци, е една от най-големите мраморни кариери на Балканите и това е една от причините големият български скулптор да избере точно това място. Паркът е разположен на площ от около 30 дка. Изграден е и Арт център. Увлечени в създаването на Мраморния град, работещите по проекта попадат на корито на древна река на 60 милиона години. Разчистват част от него и го превръщат в подземна зона за представяне на произведения на изкуството, която озвучават с ромона на течаща вода. От октомври миналата година се предлага завладяващ маршрут за посетители, водени от силен интерес да видят висока класа изкуство в уникална

Замисълът на Иван Русев е Мраморният град на изкуствата да е неделима част от скулптурния парк в Илинденци

Светещите каменни фенери

среда. Този артистичен резерват тепърва ще се развива и той безспорно има потенциал да стане примамлива туристическа атракция.

Проекция в бъдещето

Неусетно за Иван Русев осъществяването на това грандиозно начинание се превръща в мисия на живота му, сравнима по своята проекция в бъдещето с катедралата „Саграда фамилия“ в Барселона, проектирана от великия архитект Антонио Гауди. Но вместо в сърцето на мегаполиса, Иван Русев отвежда изкуството сред дивната природна красота, далеч от суетата на градските музеи и галерии. [И](#)

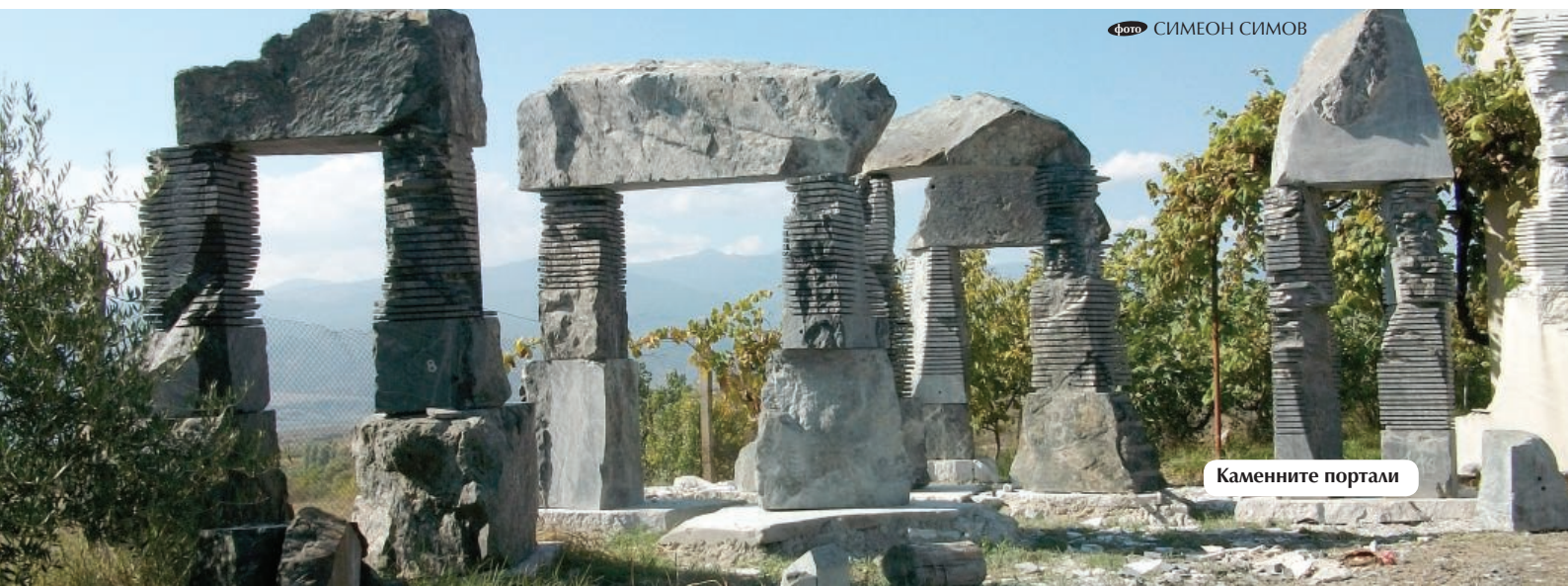

фото СИМЕОН СИМОВ

Каменните портали

В ДЖУНГЛАТА на Борнео

*Тропическият остров обхваща
територията на три държави
– Малайзия, Индонезия и Бру-
ней, всяка с неповторима при-
рода и кристални плажове*

Rafflesia Arnoldii е най-голямото цвете в света. То тежи над 10 килограма

Джунглата на Борнео е рай за любителите на дивата природа

Ния Илиева

Дива природа, изумителни плажове, екзотични тропици. Това е остров Борнео. Несъмнено е едно от местата, които задължително да посетите, ако обичате екзотична и активна ваканция.

Островът се намира в Югоизточна Азия и е третият по големина в света. Любопитна подробност е, че на неговата територия се намират 3 държави - Бруней, Малайзия и Индонезия. Екзотичният Бруней заема едва 1% от територията на острова, в северната част, и всеки е чувал за тази държава. Султанът на Бруней е пословичен със своето несметно богатство. Индонезия заема източните, южните, западните и централните части на острова,

познати още под името остров Калимантан. Към Малайзия принадлежат щатове Сабах (Sabah) и Саравак (Sarawak). Най-често организираните пътувания до острова комбинират почивка Малайзия-Борнео или Индонезия-Борнео.

Вътрешността на острова е заета от планини, които в по-голямата си част са сравнително ниски, между 1000 и 2000 метра. На североизток обаче планините са доста по-високи, като тук се намира най-високата точка на острова, връх Кинабалу. Той е с височина малко повече от 4000 метра, което го прави най-високия връх в Югоизточна Азия. Някога планината е била вулкан, който обаче е изгаснал. Тя е населена от доста редки растения и животни и е част от наследството на ЮНЕСКО.

Палмовите плантации

Nepenthes rajah се храни с насекоми

На острова има много
лъскави курорти с прекрасни
плажове, рай за гмуркачите

Остров Борнео

Сред любопитните факти за това екзотично място е още, че то е дом на най-голямото цвете в света. То се нарича *Rafflesia Arnoldii* и е вид паразитно растение с огромен цвят, който издава неприятна миризма на мърша. Цветът е с диаметър повече от 1 метър и тежи над 10 килограма. Миризмата му е неприятна за животните, но привлича насекомите, които от своя страна способстват за разпространението на растението.

Разбира се, Борнео е предимно джунгла. Дъждовната гора на острова е на възраст 130 милиона години. Според много учени тя е най-старата дъждовна гора в света. В нея живеят много застрашени видове растения и животни като суматрийски носорог, азиатски слон и борнейски облачен леопард. В джунглата на острова можете да видите повече от 14 000 разновидности цъфтящи растения, 3000 разновидности дървета, 221 вида бозайници и 420 разновидности птици. Джунглата обаче е застрашена от човешката дейност, като през 1975 г. 73,7% от острова са представлявали гори, а само 30 години по-късно процентите падат на 50,4. Половината от годишния добив на тропическа дървесина в света идва от Борнео, но освен дърводобивът, плантациите за палмово масло са сериозен фактор за унищожаване на най-старата джунгла на планетата. Тя е един от малкото останали хабитати на застрашения борнейски орангутан, чието име означава „горски човек“. Освен това на острова може да се види ендемична разновидност на прилепите, плодов прилеп даяк, който не може да се срещне никъде другаде по света.

Местното население се нарича даяки. На острова живеят повече от 200 етнически групи, всяка със свой диалект, традиции, закони, територия и

култура. Над половината от населението са анимисти (система от вярвания, която не приема разделението на тяло и душа и според нея дори растения, животни и предмети имат душа), една четвърт са мюсюлмани, почти 20% са християни.

Разбира се, местната кухня е също екзотична. Основна част от всяко ястие е оризът. Той се слага и като гарнитура на морски деликатеси, зеленчуци и месо, предимно птиче. Най-популярното местно ястие е „сате“ – месо, мариновано в подправки, увито в бамбукови листа и изпечено на огън. Гарнира се с ориз, салатата от краставици, лук и ананас.

Както вече споменахме, Борнео се дели от 3 държави, като турят на острова, който е голям колкото две Германии като територия, може да започне от Индонезия или Малайзия.

Ако посетите първата държава и после пътувате до Борнео, често екскурзиите започват с атракция като разходка по река Барито (Barito), в чиято делта е разположен град Banjarmasin, столицата на Южен Калимантан (Индонезия). Тук всяко семейство има свое кану. Загова и круизът с кану по Барито или река Мартапура е сред задължителните за организираниите екскурзии. Друга спирка са плаващите пазари, където местните продават тропически плодове, зеленчуци, подправки, кафе, чай, кексове. Можете да видите и някои от занаятите на местните хора – например оцветяване на текстил, както и да посетите джамията Sabial Muhtadin.

До близкия град Сепрака, в селото Pimpung, може да се види друга от тукашните атракции – добивът на диаманти. Освен модерните способности, местните ползват и свои традиционни – обикновено се започва с изкопаването на тясна шахта (верикална галерия). Според състава на почвата дълбочината на шахтата може да достигне до 30 метра. Пръстта се пълни на ръка в ратанови кошници

Джунглата е дом на борнейския орангутан - един от символите на острова

Пещерите в Саравак - най-голямата пещерна верига в света

и се извлича на повърхността, където се промива с вода, като диамантите и други скъпоценни камъни се отделят. След това диамантите се обработват и полират в град Мартапура (Martapura).

Живописно изживяване е пътуването на борда на корабче, което местните наричат „klotok“. То е три в едно - едновременно хотел, транспортно средство и ресторант. С него се стига до Националния парк Tanjung Puting, където може да се насладите на джунглата. В Изследователския център към националния парк се отглеждат и после пускат на свобода осиротели орангутани.

Интересна и не по-малко дива и екзотична е и малайзийската част на острова – щатовете Сабах и Саравак. Столицата на Саравак е град Кучинг. В него могат да се разгледат редица исторически и архитектурни забележителности като двореца Астана (името му идва от думата „istana“, което на местния език означава палат) - резиденция на губернатора, както и музейт.

На джунглата може да се насладите в Национален парк Бако или резервата за орангутани Семонгк. Разходка с лодка по река Барам също е сред атракциите. Има и организирани походи в джунглата до Саравакската кухня – най-голямата система от пещери в света, която се намира в Националния парк Гунунг. Досега са били открити 27 свързани пещери и 103 км проходи.

В другата провинция – Сабах, също ще натрупате незабравими спомени. Градът е наричан „Земята под вятъра“, защото дава подслон от тайфуните, които се развиват в югоизточната част на Азия през лятото. Районът е по-малко развит от големите центрове като Куала Лумпур, столицата е Кота Кинабалу. Инфраструктурата обаче е добре развита, тук е и второто по големина летище в Малайзия. Градът предлага много възможности за забавление – разходки, пазаруване, атракции.

На север от Кота Кинабалу се намират два от най-известните курорти в Малайзия – Нексус Голф Ризорт и Шангри Ла Раса Рия. Двата курорта са в непосредствена

близост един до друг на брега на морето и тук са едни от най-красивите плажове в околността. Хотелската база е разположена наред екваториалната дъждовна гора, което прави обстановката неповторима. Недалеч от Шангри Ла Раса Рия се намира едно от убежищата за орангутани в страната, разположено на площ от 64 акра.

Освен пищните гори в околностите на града, Кота Кинабалу предлага също и прекрасни плажове със светъл и изключително фин пясък. Водите на морето са с постоянна температура между 28 и 30°C през цялата година. Под морската повърхност на Южно Китайско море процъфтяват разкошни коралови рифове и това прави Малайзия една от топдестинациите за гмуркачи.

На около половин час път с кола от Кота Кинабалу се намира Национален парк Кинабалу, който е част от световното природно наследство под закрилата на ЮНЕСКО. Той обхваща планината Кинабалу, висока 4095 метра. Паркът притежава невиджано природно богатство, а някои от видовете, които виреят тук, са просто смайващи. Един от тези видове е растението *Nepenthes rajah*. Това е една от най-странните форми на живот в растителното царство. Особеното при него е начинът, по който се храни. За разлика от останалите растения, менюто му се състои основно от насекоми, които случайно попаднат в чашката му.

Точно в противоположната посока сред водите на Южно Китайско море се намира остров Палау Гаиа. Той е отдалечен на малко повече от километър от Кота Кинабалу. Притежава някои великолепно закътани плажчета и целият е покрит с гъста дъждовна гора. Мястото е прекрасно за гмуркане и за практикуване на екотуризъм. На някои места растителността е толкова гъста, че хвърля сянка върху плажовете подобно на навес и може дори да спести необходимостта от плажен чадър.

На остров Борнео заслужено пасва клишетото тропически рай. Тук природата е проявила невероятното си многообразие и величие. Колкото и думи да описват Борнео, той просто трябва да се изживее.

Новият Genesis. Правилата. Пренаписани

Идеално разпределеното тегло между предната и задната част в съотношение 51:49 осигурява завладяващо ускорение и ефективно спиране. Мощен 3.8 V6 двигател с 315 к.с. и 8-степенна автоматична трансмисия се грижат за комфортното управление, подобро ускорение и намален разход на гориво. Напълно новата система за задвижване на четирите колела HTRAC контролира всички движения за оптимален баланс и сцепление. Интелигентен, комплексен сензор използва информацията от камерата и радара, за да реагира светкавично при внезапна опасност на пътя, поддържа безопасна дистанция спрямо автомобила пред вас или спира автомобила при внезапно възникнала ситуация. Head-Up Display изобразява информация на челното стъкло, за да не се налага водачът да откъсва погледа си от пътя, а четирите камери изобразяват 360° Around View на огромен 9,2" 720p HD дисплей за по-лесно маневриране, комбинирано със системите за успоредно и перпендикулярно автоматично паркиране. Lexicon® Discrete Logic 7 Surround Premium Audio System със 17 високоговорителя и 12-канален усилвател с мощност 900 вата. Новият Genesis, създаден от Hyundai. [Разберете повече на www.hyundai.com](http://www.hyundai.com)

София Младост 02/ 80 44 100, 0894 600 110, София Люлин 02/ 80 44 330, 0894 600 186, Бургас 056/ 861 717, 0894 600 154, Варна 052/ 749 999, 0892 212 232, Пловдив 032/ 51 11 55, 0898 452 946, Велико Търново 0894 600 157, Стара Загора 042/ 660 560, 0894 600 159, Русе 082/ 504 444, 0894 600 015
Изображението е илюстративно. Среден разход 11,6 л/100 км, CO₂ емисии 270 г/км

ЗА ТЕЗИ, КОИТО
НЕ ЗАБРАВЯТ
КОЛКО СЪДБИ
ЗАВИСЯТ
ОТ ТЯХ

Нов модел на
обслужване и
специализирани
центрове за
бизнес клиенти

Посетете новооткритите бизнес центрове на Банка ДСК, за да получите вниманието и обслужването, които Вашият бизнес заслужава.

За повече информация и консултация: www.dskbank.bg • Call center: 0700 10 375 • *BDSK (*2375)